บทที่ 4

กรณีศึกษาบทบาทของวัดต่อชุมชนและสภาพปัญหาในปัจจุบัน

พัฒนาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครตลอดระยะเวลา 200 ปี กรุงเทพฯ ยังคงเป็นศูนย์รวมกิจกรรมเมืองในทุกด้าน และได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกเป็นอย่างมาก ชุมชนทั้งเก่าและใหม่ที่เกิดขึ้นตามการเติบโตของเมือง มีลักษณะหลากหลายกันออกไป ขึ้นกับพื้นที่และกิจกรรมเน้นหนักของพื้นที่นั้น ๆ วัดก็เช่นกัน เนื่องจากวัดเป็นจำนวนมากในกรุงเทพฯ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินหลากหลายกันออกไป ความสำคัญและความสัมพันธ์ของวัดต่อชุมชนและวัดที่มีต่อเมือง จึงแตกต่างกันออกไปด้วยตามลักษณะที่ตั้ง และกิจกรรมพื้นที่ แม้ว่าจะดูเหมือนว่าบทบาทของวัดโดยรวมจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันบ้างดังกล่าว การศึกษานี้ได้ทำการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในพื้นที่ เช่น พระสงฆ์ บุคลากรภายในวัด และผู้อยู่อาศัยภายในชุมชน รวมทั้งผู้สัญจรไปมา แล้วนำมาให้ค่าตัวเลขเพื่อที่จะประเมินสภาพปัญหาต่าง ๆ ในระดับที่แตกต่างกัน โดยได้แบ่งการประเมินสภาพทางกายภาพออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับวัด และระดับชุมชน จะช่วยทำให้เห็นสภาพปัญหาทางกายภาพที่ชัดเจนในทั้ง 2 ระดับ และยังชี้ให้เห็นถึงสภาพความสัมพันธ์ของวัดและเมืองซึ่งก็แบ่งออกเป็น 2 ระดับเช่นกัน คือ ในระดับชุมชนและระดับเมือง ทั้งนี้เพื่อค้นพบปัญหาของอันจะนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาวัดอย่างเหมาะสมต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกำหนดเขตพื้นที่ศึกษา

1. กลุ่มที่ 1 เขตเมืองเก่า เป็นกลุ่มชุมชนเก่าอยู่ในเขตเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ใจกลางเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว สถานที่ราชการและเป็นศูนย์รวมการปกครอง ชุมชนมีความหนาแน่นสูงแต่มีการพัฒนาไม่มากนัก ที่พักอาศัยมีขนาดเล็กและอยู่ปะปนกับอาคารพาณิชย์รุ่นเก่า มีความจำกัดในการพัฒนาพื้นที่สูง ทำให้สามารถเห็นวิถีชีวิตรูปแบบของชุมชนบ้างแม้จะมีความแออัดเพิ่มมากขึ้นก็ตาม ชุมชนเหล่านี้ได้แก่ ชุมชนในเขตพระนคร เขตบางกอกใหญ่ บางกอกน้อย เขตคลองสาน เขตดุสิต เป็นต้น

แผนภูมิที่ 4-1 แผนภูมิการศึกษาบทบาทของวัดต่อชุมชนและสภาพปัญหาในปัจจุบัน

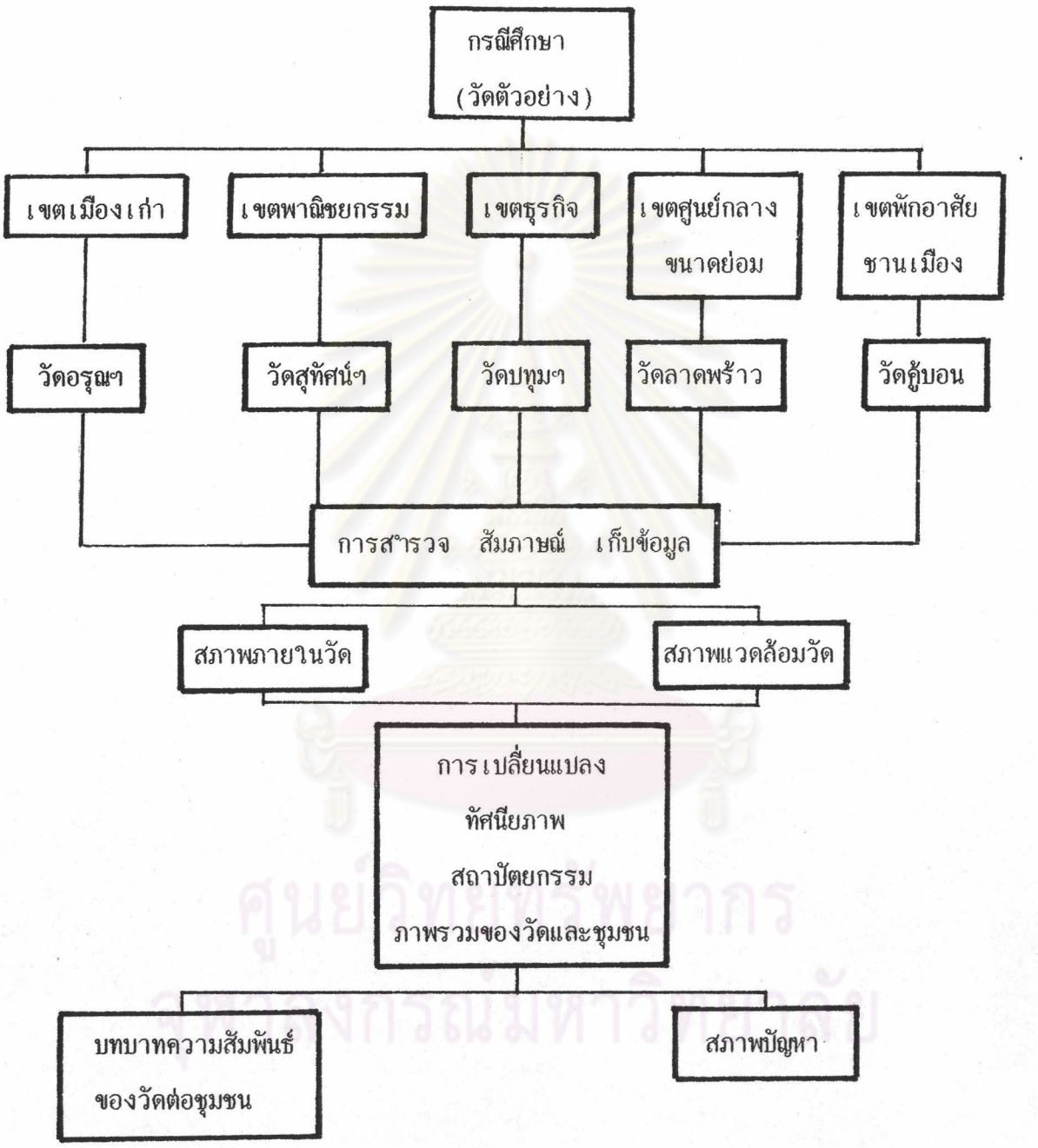

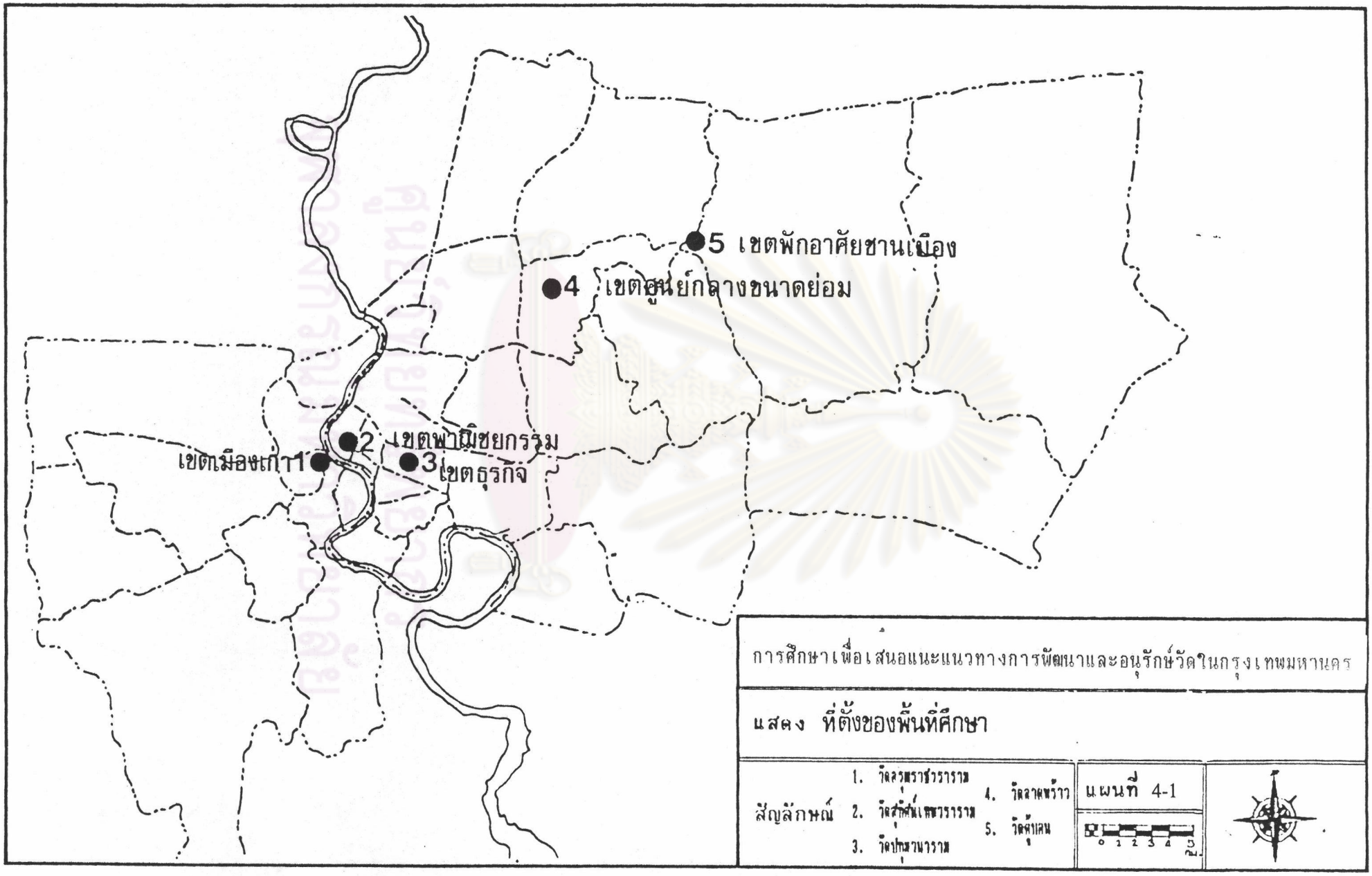
5 เขตพักอาศัยชานเมือง
4 เขตศูนย์กลางขนาดย่อม
2 เขตพาณิชยกรรม
เขตเมืองเก่า 1
3 เขตธุรกิจ
การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร
แสดง ที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา
สัญลักษณ์
1. วัดสุทัศนเทพวราราม
2. วัดราชนัดดาราม
3. วัดปทุมวนาราม
4. วัดสามพระยา
5. วัดสุวรรณ
แผนที่ 4-1
0 1 2 3 4 5 กม.

2. กลุ่มที่ 2 เขตพาณิชยกรรม เป็นชุมชนเก่าที่มีการพัฒนาชุมชนในด้านพาณิชยกรรมอย่างสูงและรวดเร็ว ลักษณะอาคารพาณิชย์ ตึกแถว ค้าขาย และอยู่อาศัยไปพร้อม ๆ กัน มีความหนาแน่นสูงจนทำให้ปัจจุบันการพัฒนาชลอตัวลง ข้อจำกัดทางพื้นที่มีมากและที่ดินราคาสูง ชุมชนเหล่านี้ได้แก่ ชุมชนในเขตป้อมปราบ สัมพันธวงศ์ เขตพระนคร เขตธนบุรี เป็นต้น

3. กลุ่มที่ 3 เขตธุรกิจ เป็นชุมชนสมัยใหม่เป็นแหล่งงานสำคัญ และแหล่งบริการมีกลุ่มสถานศึกษาสำคัญ ๆ ลักษณะอาคารเป็นอาคารสูง ที่มีแนวโน้มการพัฒนาอย่างรวดเร็ว พื้นที่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงเร็ว ชุมชนเล็ก ๆ ซึ่งเป็นชุมชนเดิมแทรกตัวอยู่บริเวณด้านหลังอาคารขนาดใหญ่ ๆ มีชีวิตแบบเรียบง่าย ที่ล้อมรอบไปด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตบางรัก ปทุมวัน ราชเทวี สาธร เป็นต้น

4. กลุ่มที่ 4 เขตศูนย์กลางขนาดย่อม เป็นชุมชนที่ขยายตัวตามแนวถนนสายหลัก เกิดการพัฒนาจากที่พักอาศัย เมื่อชุมชนเติบโตขึ้นจึงมีการผสมผสานการใช้ที่ดินหลายรูปแบบเพื่อให้บริการแก่ชุมชนดังกล่าว ประกอบไปด้วย ที่พักอาศัย ซึ่งเคยขยายตัวแนวราบแต่มีแนวโน้มในการขยายตัวในแนวตั้งเพิ่มขึ้นมาก ตึกแถวร้านค้าธุรกิจการค้าขนาดเล็กไปถึงขนาดใหญ่ เช่น บ้านจัดสรรโครงการขนาดใหญ่ ชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตบางเขน พระโขนง ลาดพร้าว บางกะปิ ภาษีเจริญ เป็นต้น

5. กลุ่มที่ 5 เขตพักอาศัยชานเมือง เป็นเขตที่พัฒนาเพื่อสนองความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของประชากร ลักษณะขยายตามแนวราบตามถนนสายหลัก และพึ่งพาชุมชนศูนย์กลางขนาดย่อม มีพื้นที่สีเขียวมาก การพัฒนาแบบไม่รวดเร็วมากนัก ชุมชนดังกล่าวได้แก่ ชุมชนในเขตมีนบุรี หนองแขม หนองจอก ลาดกระบัง บางขุนเทียน เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. วัดตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

ในการแบ่งพื้นที่ออกเป็นกลุ่มนี้ทำให้สามารถเลือกวัดตัวอย่างตามพื้นที่ที่ได้จำแนกออกตามลักษณะชุมชนด้วย และทำการกำหนดวัดตัวอย่างในการศึกษาคือ

กลุ่มที่ 1 วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่

กลุ่มที่ 2 วัดสุทัศน์เทพวนาราม เขตพระนคร

กลุ่มที่ 3 วัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน

กลุ่มที่ 4 วัดลาดพร้าว เขตลาดพร้าว

กลุ่มที่ 5 วัดภู้บอน เขตมีนบุรี

วัดตัวอย่างดังกล่าวจะเป็นแนวทางการเข้าใจถึงปัญหาและบทบาทความสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อหาแนวทางการวางแผนที่เหมาะสมกับวัดที่ต่างสถานะกัน ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่เมืองได้พัฒนาไปอย่างไม่ยอมหยุดยั้ง

2. ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

1) เขตเมืองเก่า (วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่)

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

บริเวณที่ตั้งวัดอรุณฯ เป็นเขตเมืองเก่า ซึ่งมีสภาพแวดล้อมเต็มไปด้วยโบราณสถานสำคัญ ๆ มากมายและเป็นจุดกลางเมืองได้กระจายตัวออกไปทางด้านตะวันตกของฝั่งธนบุรี ปัจจุบันลักษณะพื้นที่ประกอบไปด้วยชุมชนชาวไทยดั้งเดิม สถานที่ราชการและโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่มีไม่มากนักทำให้ยังคงลักษณะชุมชนแบบดั้งเดิม และวัดอรุณเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญทำให้พื้นที่โดยรอบมีความพลุกพล่านรวมไปถึงการมีลักษณะที่ราชการอยู่ใกล้ชิดกันอีกด้วย

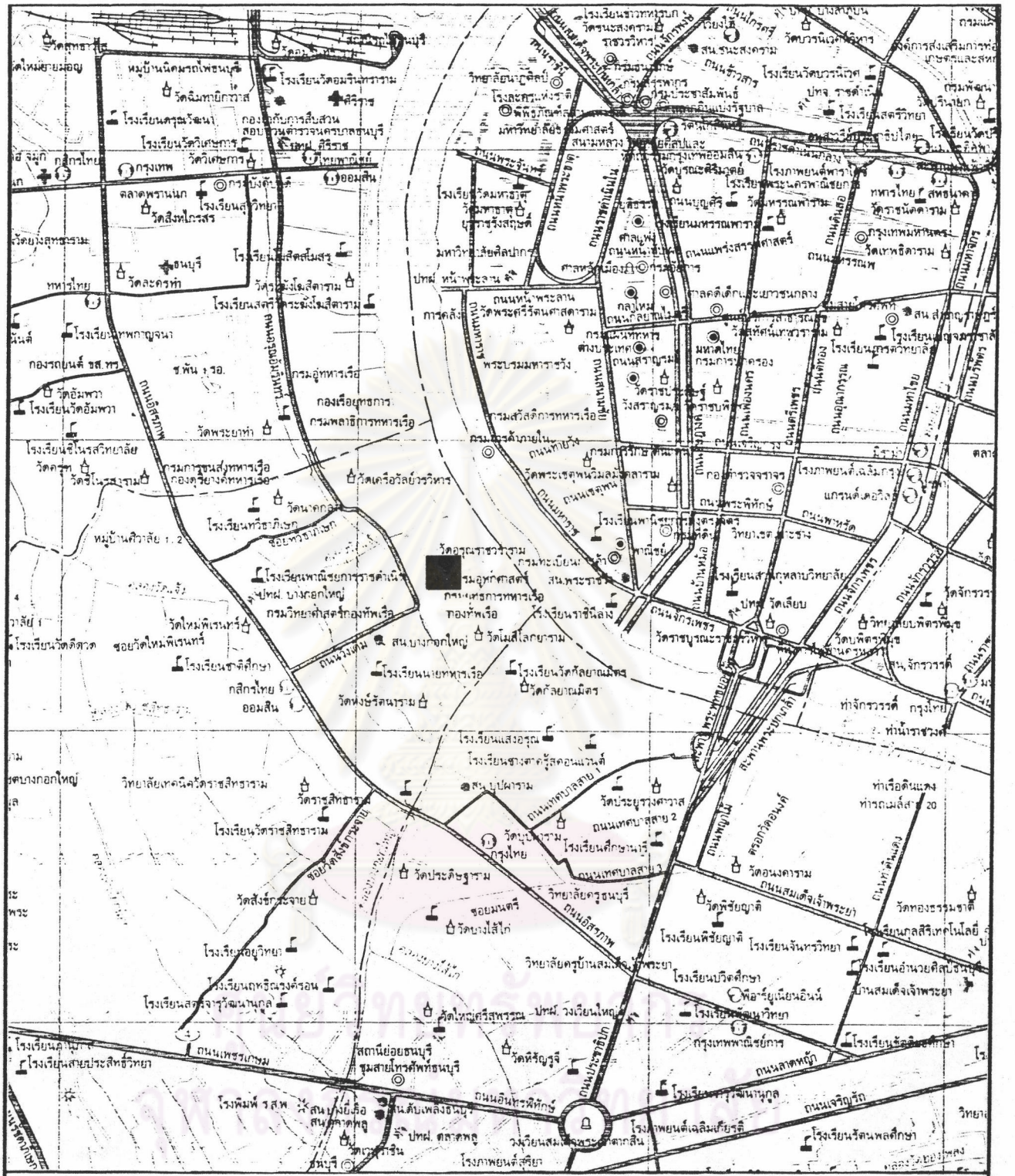

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์ ■ บริเวณพื้นที่ศึกษา (วัดอรุณราชวราราม)

แผนที่ 4-2

0 1 2 3 4 5 กม.

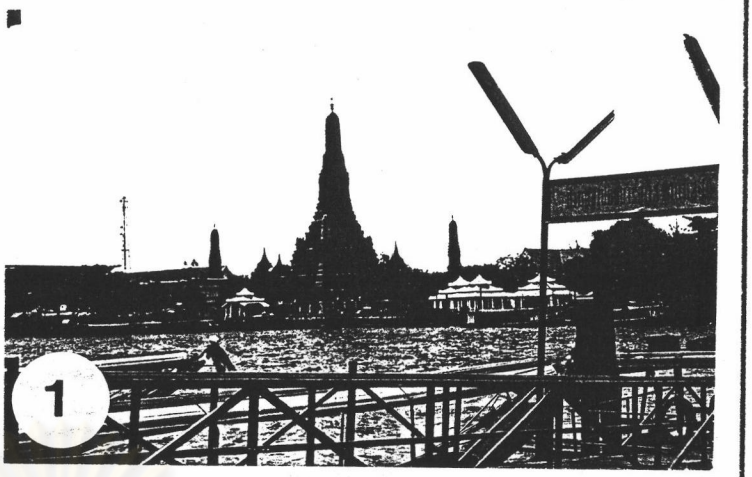

1 วัดอรุณฯมองจากฝั่งพระนคร

2 ท่าน้ำขึ้นลงหน้าวัด

3 บริเวณด้านหลังวัดติดถนนอรุณอัมรินทร์

ศูนย์วิทย
จุฬาลงกรณ์

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-1

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดอรุณราชวราราม

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : ลักษณะชุมชน บริเวณวัดอรุณราชวราราม

สัญลักษณ์

- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณพักอาศัย
- บริเวณศาสนสถาน
- บริเวณสถาบันการศึกษา
- บริเวณสถาบันราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม

แผนที่ 4-3

0 1 2 3 4 5 กม.

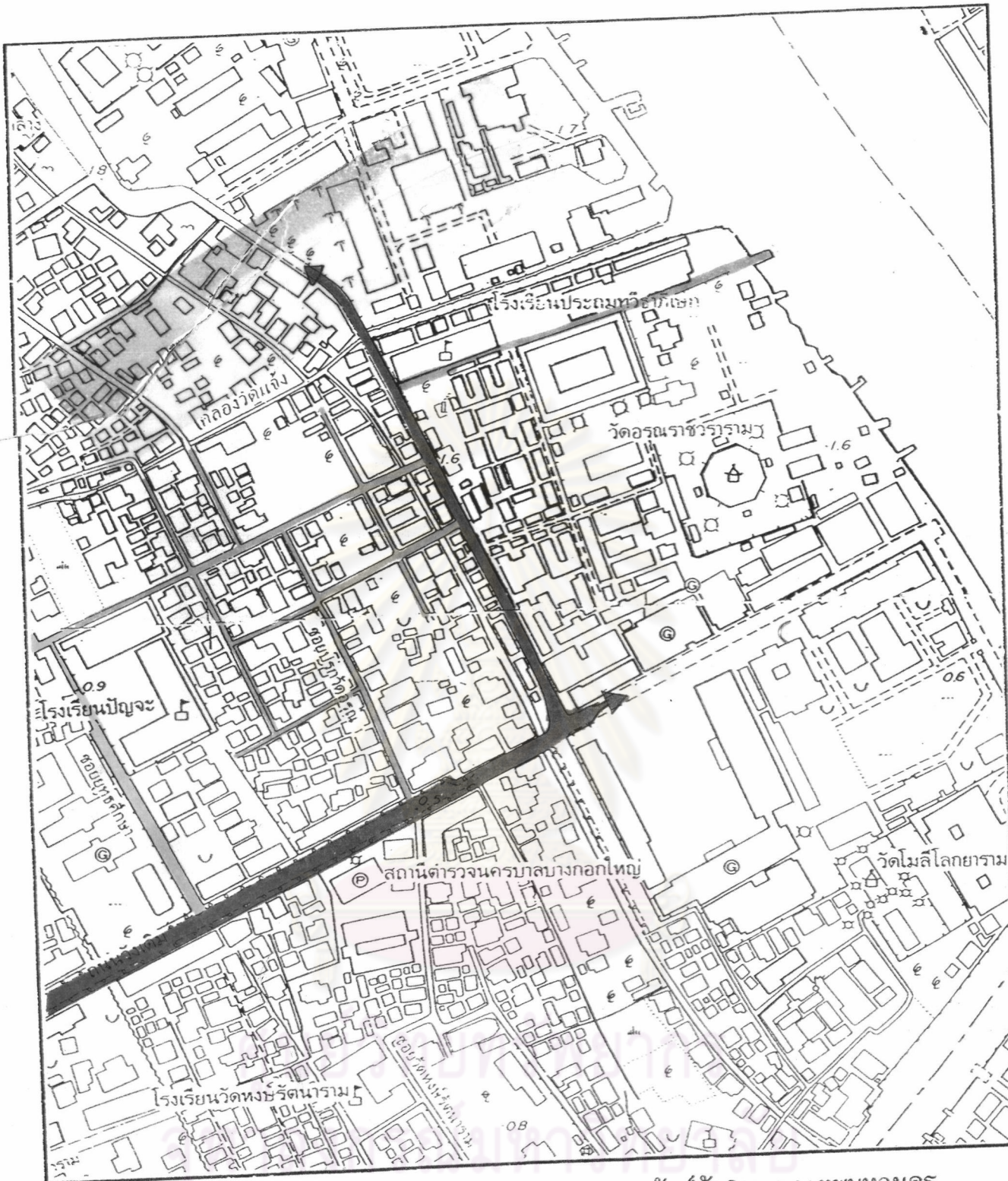

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เส้นทางสัญจร บริเวณวัดอรุณราชวราราม

แผนที่ 4-4

สัญลักษณ์

ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย

0 1 2 3 4 5 กม.

สภาพทั่วไปของอาคาร

องค์ประกอบส่วนใหญ่ของพื้นที่คือบริเวณศาสนสถาน รบสถ์ วิหาร ศาลา เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นน้อย จะมีเพียงการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดีเท่านั้น ส่วนสถานที่ราชการเป็นอาคารใหญ่ได้รับการดูแลดี นอกจากนี้พื้นที่บริเวณนี้ก็ประกอบไปด้วยอาคารพาณิชย์ขนาดเล็กรุ่นเก่าบางอาคารมีลักษณะครึ่งตึกครึ่งไม้ ในชุมชนมีลักษณะเป็นบ้านสองชั้นขนาดเล็กจนถึงขนาดกลาง มีอาคารพาณิชย์สร้างใหม่ และบ้านเดี่ยวขนาดกลางแทรกปะปนอยู่เป็นจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น

สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินบริเวณวัดอรุณฯ เมื่อพิจารณาดูด้วยสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่พบว่าที่ดินส่วนใหญ่คือบริเวณศาสนสถานรองลงมา คือ การพักอาศัย สถานที่ราชการและสถานศึกษาไม่มีพื้นที่ส่วนที่เป็นที่ว่างเพื่อสาธารณประโยชน์ การใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย-กรรมมีปริมาณน้อย นอกจากเป็นลักษณะการค้าขายขนาดเล็กให้แก่ผู้คนในชุมชน และผู้คนที่แวะผ่านเท่านั้น เนื่องมาจากสภาพการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อศาสนสถานและการพักอาศัยนี้เองมีผลให้ชุมชนถูกจำกัดและมีการขยายตัวค่อนข้างช้า

สภาพการสัญจร

บริเวณนี้ติดต่อกับภายนอกโดยสามารถใช้การสัญจรทางน้ำเพื่อติดต่อกับฝั่งพระนคร ทางด้านทิศตะวันตกติดต่อโดยใช้ถนนอรุณอัมรินทร์ ส่วนถนนสายเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ด้านข้างติดกับโรงเรียนประถมทวีธา และกองทัพเรือ ใช้ติดต่อไปสู่ถนนใหญ่และท่าน้ำโดยการเดินเท้าและใช้จักรยานยนตร์ ถนนอรุณอัมรินทร์นั้นช่วงที่ผ่านวัดเป็นทางแคบมีปริมาณรถตลอดทั้งวันค่อนข้างมาก และพื้นที่พักอาศัยอยู่ติดชิดกับถนนทำให้ไม่มีทางเท้ารวมทั้งด้านกำแพงวัดก็ไม่มีทางเท้าทำให้การสัญจรไม่สะดวกและเป็นอันตราย

ลักษณะทางทางด้านสังคมและประชากร

ประชากรซึ่งพักอาศัยในพื้นที่มีในการทำงานทั้งในละแวกย่านพระนครและฝั่งธนบุรีโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ นอกจากนี้ประชากรอีกกลุ่มหนึ่งเป็นข้าราชการ ซึ่งทำงานในย่านนี้แต่มาจากเขตอื่น และยังมีปริมาณประชากรซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจำนวนสูงมากในแต่ละอันซึ่งส่วนใหญ่ใช้การสัญจรทางด้านหน้าวัด อย่างไรก็ตามในเวลาเช้าเย็นมีผู้คนพลุกพล่านบริเวณท่าน้ำหน้าวัดตลอดเวลา อาจกล่าวได้ว่าเป็นสังคมขนาดกลางและมีหลายกลุ่มแต่มีราชการเป็นจำนวนมากทั้งเข้าอาศัยอยู่ในพื้นที่และนอกพื้นที่

2) เขตพาณิชยกรรม (วัดสุทัศน์เทพวราราม เขตพระนคร)

ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

ชุมชนบริเวณเสาชิงช้าเป็นชุมชนที่เก่าแก่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เขตวัดสำคัญ เช่น วัดราชนัดดา วัดเทพธิดาราม วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดมหรรณพาราม เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วพื้นที่ส่วนที่เหลือก็เป็นสถานที่ราชการ จะมีพื้นที่ในบางส่วนที่เป็นย่านพักอาศัยและย่านพาณิชยกรรม โดยส่วนมากจะประกอบพาณิชยกรรม และเป็นการประกอบการเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์เป็นหลักนอกจากนั้นก็เป็นการค้าขายเกี่ยวกับสิ่งของทางศาสนา พื้นที่ในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมากเนื่องจากข้อบังคับที่ควบคุมการก่อสร้างอาคาร นอกจากนั้นแล้วในชุมชนดังกล่าวยังประกอบไปด้วยสถานศึกษาหลายแห่งเช่น โรงเรียนวัดสุทัศน์เทพวราราม โรงเรียนเบญมาชาลัย โรงเรียนวัดมหรรณพารามเป็นสถานศึกษารองรับการศึกษาของบุตรหลานที่มาจากชุมชนข้างเคียง และของชุมชนอื่นด้วย

จากการที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นศาสนสถาน สถานที่ราชการและสถานที่ศึกษานั้นมีผลทำให้การเปลี่ยนแปลงในชุมชน เกิดขึ้นเฉพาะส่วนบริเวณที่ติดกับถนนสายหลัก เช่น บริเวณถนนดินสอและบริเวณถนนตะนาว เป็นต้น ดังนั้นลักษณะชุมชนโดยทั่วไปยังคงเป็นลักษณะชุมชนที่เก่าแก่ ศิลปะวัตถุและโบราณสถานก็ยังคงปรากฏให้เห็นได้ทั่วไป ในขณะเดียวกันกับที่ความเจริญก็ได้มีการเข้าถึงชุมชนมาตั้งแต่อดีตเป็นการพัฒนาที่ค่อนข้างช้าและอิ่มตัว ดังนั้นสภาพ

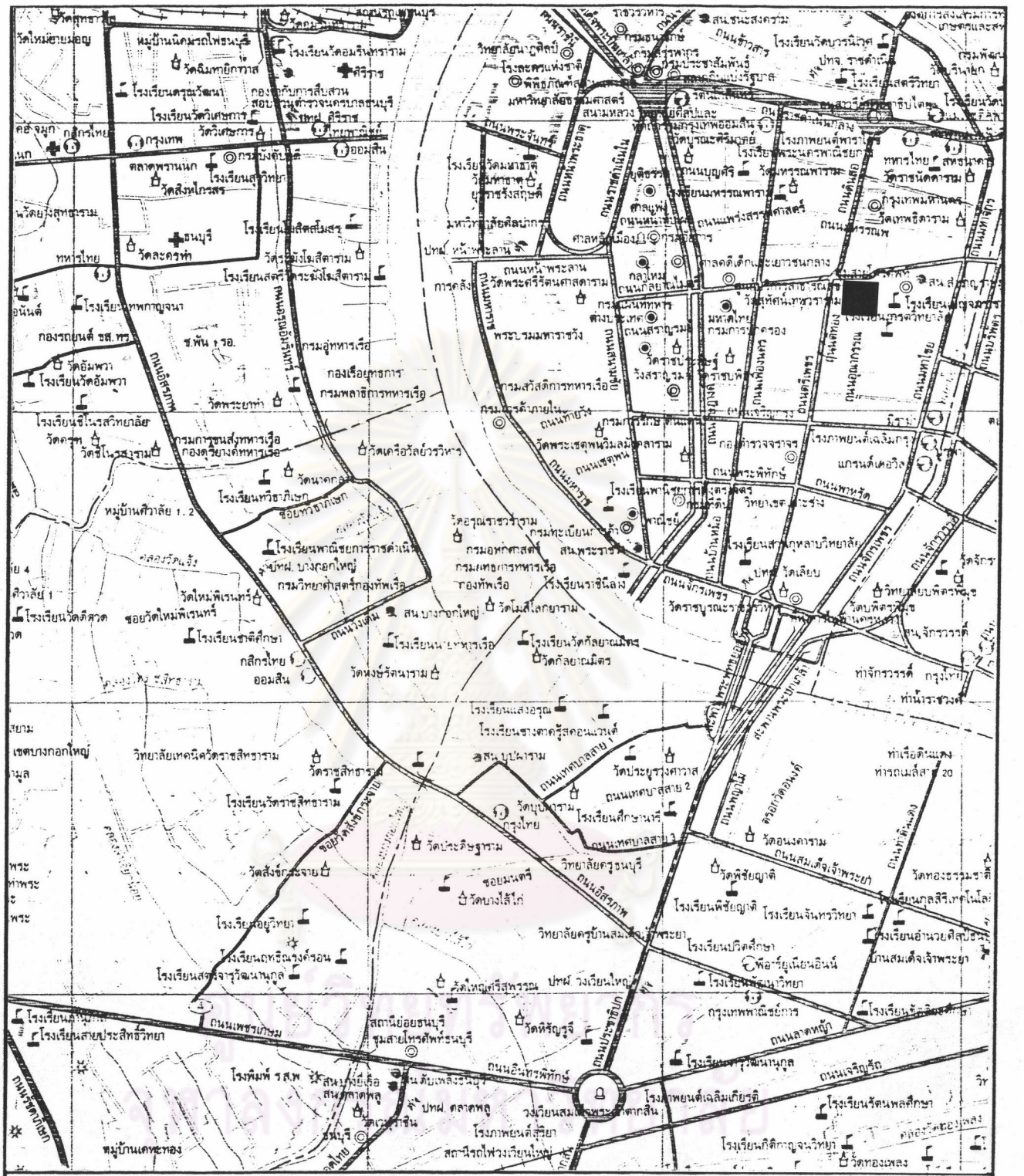

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์ บริเวณพื้นที่ศึกษา (วัดสุทัศน์เทพวราราม)

แผนที่ 4-5

0 1 2 3 4 5 กม.

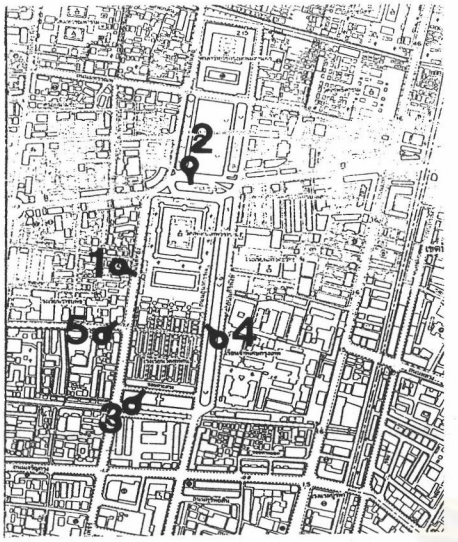

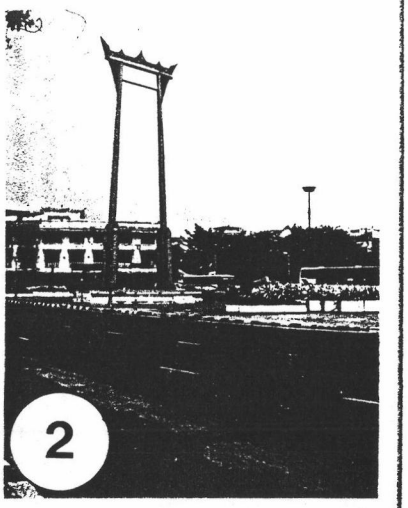

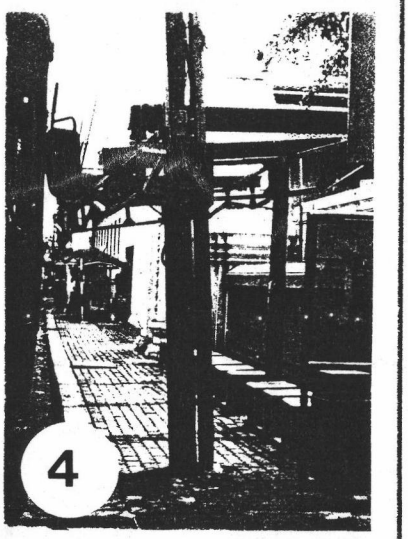

1 บริเวณข้างวัดสุทัศน์ฯ

2 บริเวณเสาชิงช้า

3 บริเวณตึกชอยสระสง

4 จุดจอดรถประจำทางข้างวัดสุทัศน์ฯ

5 ลักษณะตึกแถวบริเวณพื้นที่ศึกษา

ศูนย์วิทย
จุฬาลงกรณ์

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-2

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดสุทัศน์เทพวราราม

ของอาคารโดยทั่วไปยังคงเป็นตึกแถวริมถนนที่ทำการค้าแก่ผู้ที่ผ่านสัญจรไปมา ส่วนด้านหลังเป็นชุมชนพักอาศัยกระจุกตัวกันอย่างหนาแน่น

สภาพทั่วไปของอาคาร

เสาชิงช้าเป็นสิ่งก่อสร้างที่สำคัญทางศาสนาและมีความเป็นมานับ 100 ปี ประกอบกับสภาพโดยรอบส่วนใหญ่เป็นบริเวณศาสนสถานและสถานที่สำคัญ ดังนั้นสภาพของอาคารขนาดใหญ่ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็น โบสถ์ ศาลา วิหาร สถานที่ราชการ ตลอดจนสิ่งปลูกสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นน้อยมากหรือมีเพียงการต่อเติมซ่อมแซมให้มีสภาพที่ดีขึ้นเท่านั้น นอกจากนั้นแล้วพื้นที่ในชุมชนยังเป็นเขตที่มีการควบคุมการก่อสร้างอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ก็เห็นจะมีเพียงแต่อาคารบริเวณถนนราชดำเนินเท่านั้น ส่วนอาคารพาณิชย์ภายในชุมชนเป็นเพียงพออาคารขนาดเล็กและค่อนข้างเก่าแก่

มีข้อที่น่าสังเกตบางประการ คือ แม้ว่าชุมชนเสาชิงช้าจะเป็นพื้นที่ส่วนในของกรุงเทพฯ ซึ่งมีราคาที่ดินค่อนข้างสูง แต่ปรากฏว่าพื้นที่ด้านหลังแนวอาคารพาณิชย์ลึกเข้าไปจากแนวถนนจะยังคงเป็นชุมชนขนาดย่อม ๆ กระจัดกระจายอยู่ทั่วบริเวณลักษณะบ้านเรือนที่พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นอาคารขนาดเล็กสูง 1-2 ชั้น ส่วนใหญ่เป็นอาคารไม้ ผู้คนมีชีวิตความเป็นอยู่แตกต่างจากสภาพภายนอก ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนค่อนข้างเรียบง่ายสงบ และคงลักษณะเอกลักษณ์ของชุมชนแบบพื้นบ้านเอาไว้ได้มาก สาเหตุอาจเนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวและพื้นที่โดยรอบนั้นมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ประกอบกับเป็นเขตที่มีการควบคุมโดยทางกฎหมายรูปลักษณ์ของสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่ และชีวิตความเป็นอยู่แบบผู้คนสมัยใหม่จึงไม่เกิดขึ้นในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ดังนั้นพื้นที่ในชุมชนบริเวณเสาชิงช้า จึงเป็นรูปแบบชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจและควรมีการรักษาสภาพความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนดั้งเดิมเอาไว้

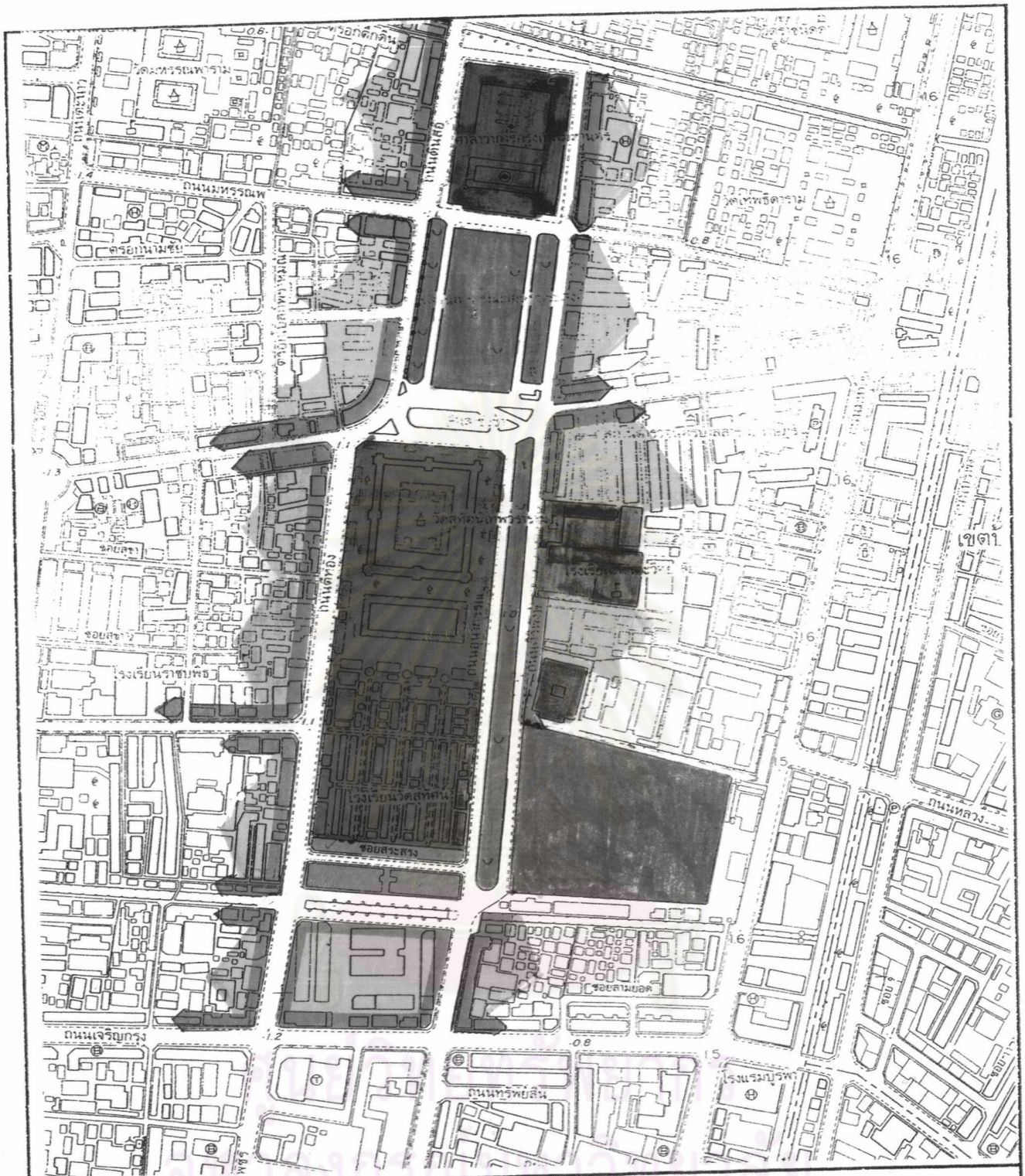

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : ลักษณะชุมชน บริเวณวัดสุทัศน์เทพวราราม

สัญลักษณ์

- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณพักอาศัย
- บริเวณศาสนสถาน
- บริเวณสถาบันการศึกษา
- บริเวณสถาบันราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม

แผนที่ 4-6

0 1 2 3 4 5 กม.

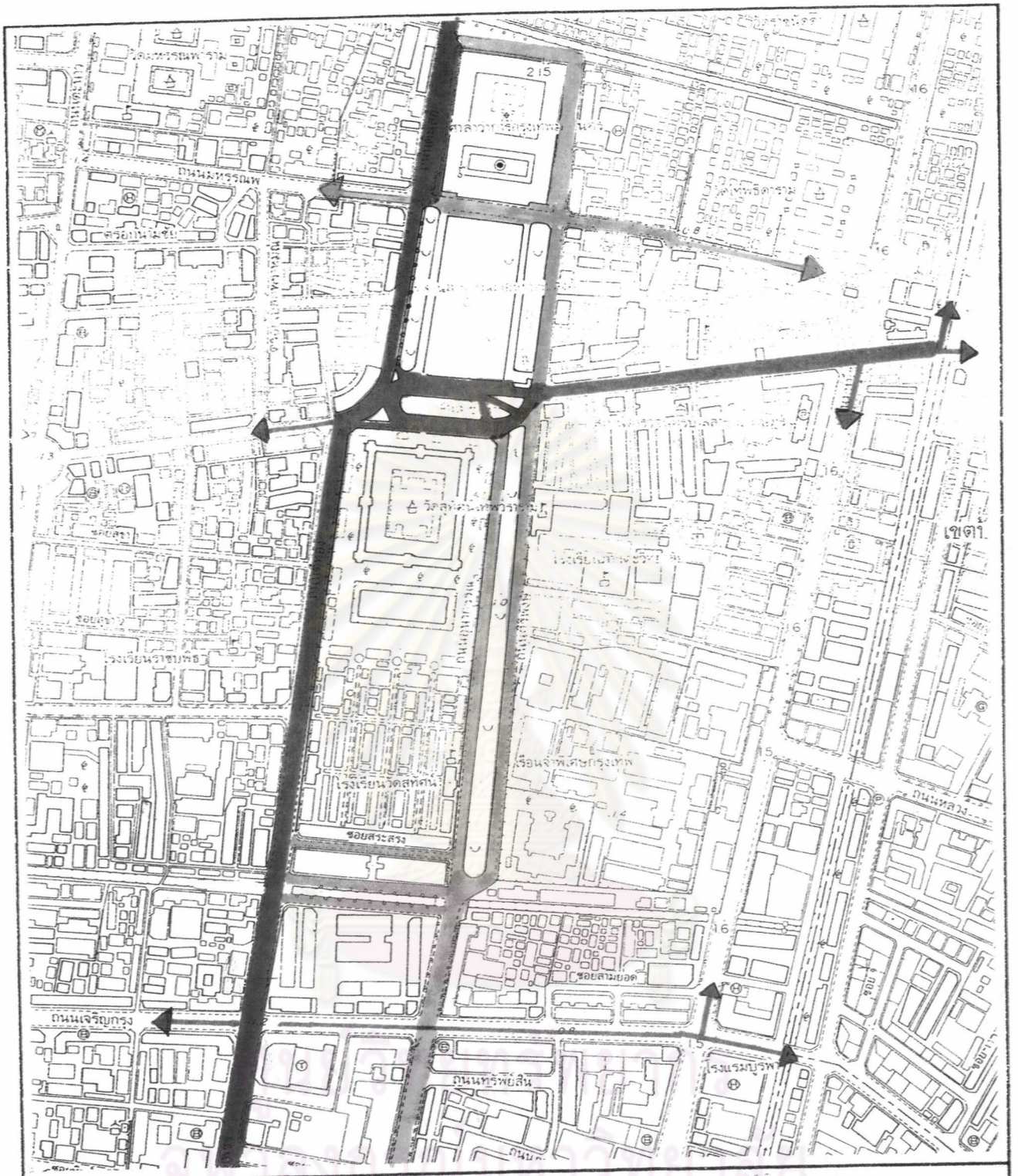

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เส้นทางสัญจร บริเวณวัดสุทัศน์เทพวราราม

แผนที่ 4-7

สัญลักษณ์

ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย

0 1 2 3 4 5 กม.

สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินบริเวณเสาชิงช้าในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาดูจากสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่แล้วพบว่าการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ เพื่อการพักอาศัย รองลงมาคือบริเวณศาสนสถานและสถานศึกษาตลอดจนสถานที่ราชการ นอกจากนี้แล้วพื้นที่ส่วนหนึ่งถูกจัดสร้างขึ้นเป็นที่ว่างขนาดใหญ่หน้าศาลาว่าการกรุงเทพมหานครเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมนั้นมีน้อยเมื่อเทียบกับชุมชนอื่น ๆ ในเขตเมืองชั้นในด้วยกัน โดยที่การประกอบธุรกิจส่วนใหญ่ก็มีลักษณะเฉพาะคือ เป็นธุรกิจเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์ และสิ่งของเครื่องใช้ทางศาสนา นอกจากนั้นก็เป็นลักษณะการค้าขายเครื่องอุปโภค บริโภค ให้แก่ผู้คนในชุมชนและผู้คนที่แวะผ่านเข้ามาในชุมชนเท่านั้น ถึงแม้การใช้ที่ดินส่วนจะไม่ใช่เพื่อการพาณิชย์เป็นหลัก แต่บริเวณสองข้างถนนดินสอ–ถนนตะนาวตลอดจนถนนบำรุงเมือง ก็เรียงรายไปด้วยอาคารพาณิชย์ที่ค่อนข้างเก่า

จากสภาพการใช้ที่ดินส่วนใหญ่ เพื่อการพักอาศัยและศาสนสถานนี้เอง มีผลทำให้กิจกรรมอื่นที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นถูกจำกัดและมีการขยายตัวค่อนข้างช้า ทำให้สภาพทั่วไปของชุมชนบริเวณเสาชิงช้า ยังคงสภาพของความเป็นชุมชนแบบดั้งเดิม ให้เห็นอยู่จนทุกวันนี้

สภาพการจราจร

ถนนราชดำเนิน จัดเป็นถนนสายสำคัญของกรุงเทพมหานครและเป็นถนนสายหลักของชุมชนบริเวณเสาชิงช้า นอกเหนือไปจากถนนดินสอ ถนนตะนาว ถนนมหาไชย และถนนบำรุงเมือง สภาพถนนในชุมชนเป็นถนนที่มีอายุเก่าแก่ โดยส่วนใหญ่เป็นถนนขนาดเล็กมีช่องวิ่งไม่เกิน 4–5 ช่องวิ่ง ยกเว้นบริเวณราชดำเนินที่มีถึง 10 ช่องวิ่ง ร่องรอยจากการขยายถนนจะสามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป โดยที่การขยายถนนทำให้แนวถนนนั้นอยู่ติดกับเขตอาคาร ทำให้การสัญจรโดยทางเข้าค่อนข้างลำบาก และมีอันตราย แต่เนื่องจากปริมาณการจราจรในเขตชุมชนเสาชิงช้ามีปริมาณไม่สูงนัก จึงทำให้การจราจรที่ค่อนข้างสะดวกสะบาย ประกอบกับใช้ทางเท้า เพื่อการตั้งวางร้านค้านั้นมีเฉพาะจุดและมีจำนวนน้อย ทำให้การสัญจรด้วยทางเท้าในบริเวณค่อนข้างคล่องตัว ส่วนบริเวณราชดำเนินซึ่งเป็นถนนสายสำคัญของการสัญจรในกรุงเทพมหานครนั้นมีปริมาณการจราจรที่ค่อนข้างหนาแน่น แต่เนื่องจากเป็นถนนขนาดใหญ่ทำให้การ

มหานครนั้นมีปริมาณการจราจรที่ค่อนข้างหนาแน่น แต่เนื่องจากเป็นถนนขนาดใหญ่ทำให้การจราจรบนท้องถนนมีปัญหาไม่มากนัก นอกจากนั้นแล้วทางเท้าบริเวณริมถนนก็มีขนาดใหญ่ การสัญจรโดยทางเท้าจึงมีความสะดวกสบาย ประกอบกับทิวทัศน์และมุมมองที่สวยงามของกลุ่มอาคารและสิ่งปลูกสร้างบริเวณสองข้างทาง ทำให้การเดินเท้าเป็นสิ่งที่น่าสนใจและมีความเพลิดเพลินแก่ผู้สัญจรไปมา

จากการที่ชุมชนนั้นเป็นชุมชนเก่าแก่ ทำให้รูปแบบโครงข่ายการจราจรภายในชุมชนค่อนข้างจะสับสนอยู่บ้างเนื่องจาก พื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งชุมชนเก่าแก่และมีสถานที่สำคัญ ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก การจัดเส้นทางคมนาคมจึงถูกจำกัด ลักษณะโครงข่ายการจราจรมีลักษณะเป็นตาราง โดยที่พื้นที่บางส่วนของชุมชนไม่มีเส้นทางคมนาคมขนาดใหญ่เข้าถึงการเข้าถึงจึงมีเฉพาะทางเดินเท้า ในเส้นทางเดินเท้าขนาดเล็ก

ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

ด้วยการเป็นชุมชนแบบดั้งเดิมของชาวไทยพื้นบ้าน และประชากรส่วนใหญ่เป็นประชากรที่อาศัยในบริเวณชุมชนมาตั้งแต่อดีต ประกอบกับข้อกำหนดและการควบคุมทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มีผลทำให้การดำเนินชีวิตในสังคมค่อนข้างเรียบง่ายมีการแข่งขันค่อนข้างน้อย มีการรวมตัวในสังคมค่อนข้างสูง สังคมย่อย ๆ จะเป็นสังคมขนาดกลางและมีจำนวนหลายกลุ่มกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ นอกจากนี้แนวทางการดำเนินชีวิตมีลักษณะที่สอดคล้องกับบรรพบุรุษ คือ การสืบต่อกิจกรรมจากบรรพบุรุษ เช่น การทำสิ่งตีพิมพ์ การค้าเครื่องสังฆภัณฑ์ เป็นต้น

3) เขตธุรกิจ (วัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน)

ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

บริเวณปทุมวัน สยามสแควร์ เพลินจิต จัดเป็นแหล่งบริการสมัยใหม่และธุรกิจที่มีความสำคัญ และเป็นแหล่งจับจ่ายสินค้าอุปโภคอันทันสมัยต่าง ๆ มีถนนสายสำคัญตัดผ่านพื้นที่ศึกษาคือ ถนนพระรามที่ 1 ถนนพญาไท ถนนราชดำริ และถนนเพชรบุรี ซึ่งส่งผลให้มีการจราจรคับคั่ง ราคาที่ดินสูงขึ้น จึงทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการขยายตัวเพิ่มขึ้นใน

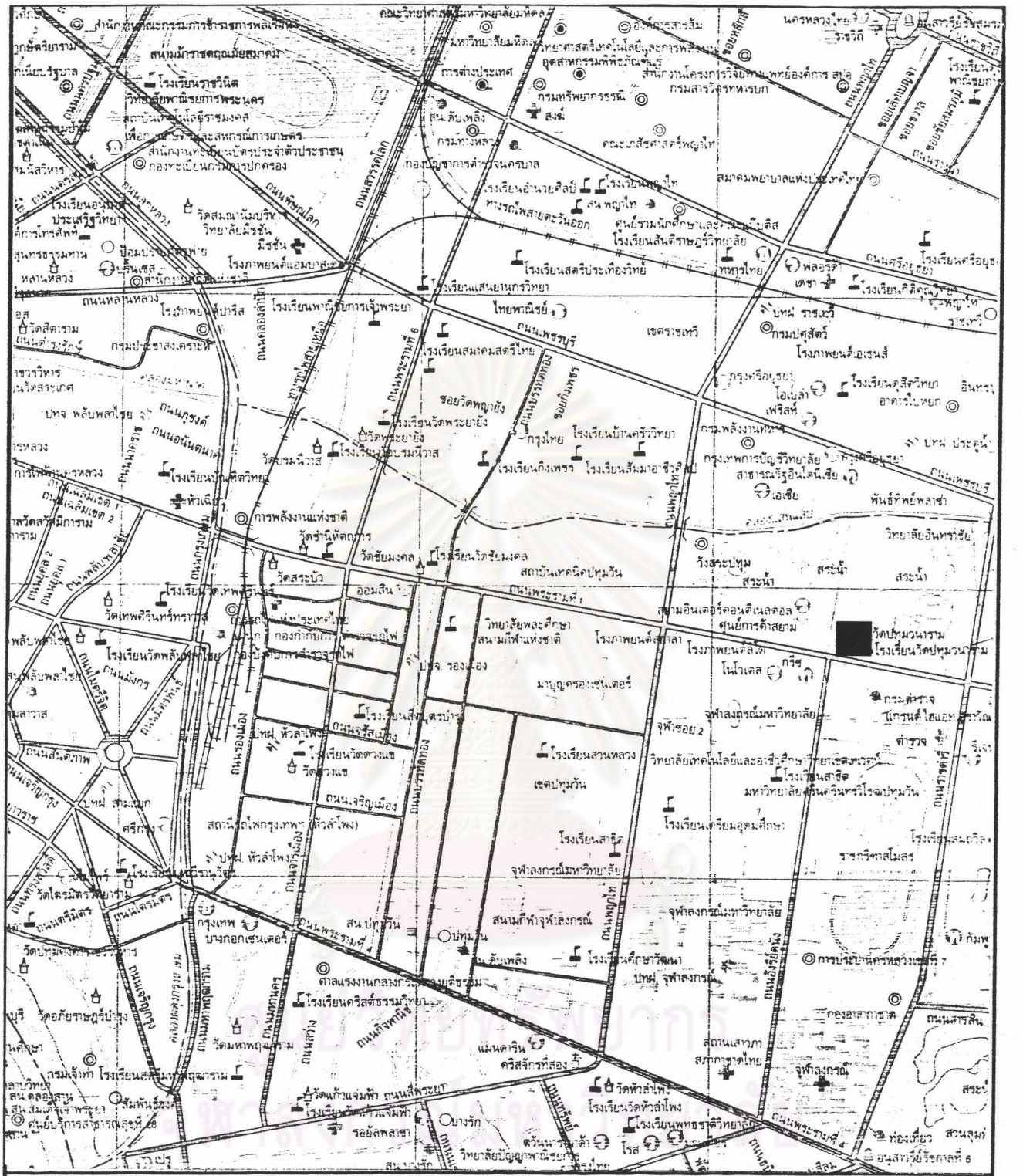

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เขตพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์ ■ บริเวณพื้นที่ศึกษา (วัดปทุมวนาราม)

แผนที่ 4-8

0 1 2 3 4 5 กม

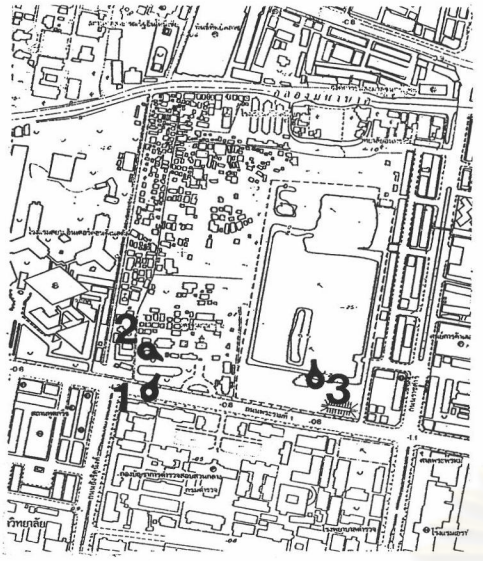

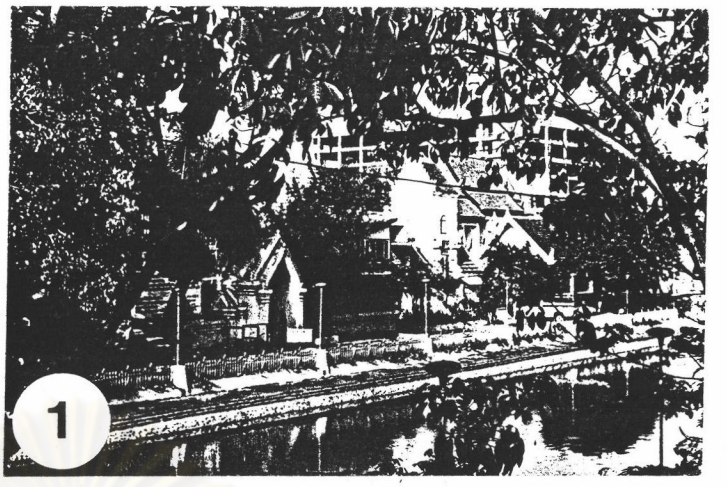

1 บริเวณด้านหน้าวัดติดถนนพระรามที่ 1

2 ด้านหน้าที่จอดรถ

3 ด้านข้างวัดติดศูนย์การค้าขนาดใหญ่

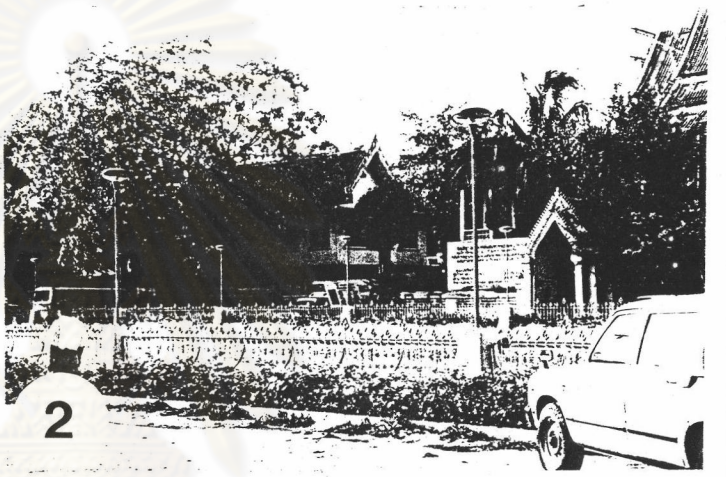

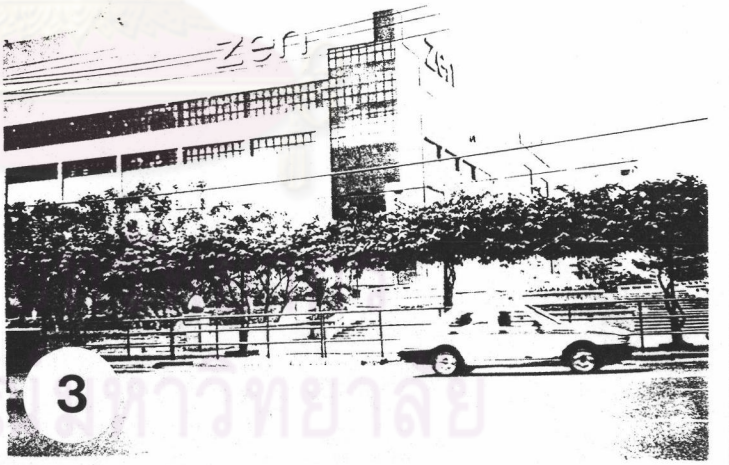

ศูนย์วิทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-3

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดปทุมวนาราม

อาคารเวิร์ดเทรดเซ็นเตอร์ ซึ่งมีพื้นที่ตัดกับด้านข้างของวัดทางทิศตะวันออก ส่วนทางทิศตะวันตกติดกับโรงแรมสยามอินเตอร์คอนติเนลตัล และถัดไปเป็นศูนย์การค้าสยามสแควร์ ซึ่งมีขนาดพื้นที่จดสี่แยกปทุมวัน ด้านหน้าตรงข้ามวัดเป็นโรงพยาบาลตำรวจและกรมตำรวจ ซึ่งวัดปทุมวนารามตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เป็นทางผ่านไปสู่ถนนสำคัญซึ่งเป็นย่านธุรกิจการค้า ประชาชนกลุ่มที่ใช้พื้นที่ส่วนใหญ่จะเข้ามาในเวลาทำงานเช้าไปจนตลอดทั้งวัน การจราจรคับคั่ง และจะเบาบางลงไปในเวลากลางคืน แต่อย่างไรก็ตามวัดปทุมวนารามถูกบดบังจากธารคารสูงโดยรอบบริเวณ แม้ด้านหน้าจะติดถนนใหญ่สายสำคัญ แต่ก็เป็นทางผ่านเท่านั้นไม่เป็นจุดสังเกตแต่ประการใด วัดมีพื้นที่ว่างด้านหน้ากว้างขวาง และได้ใช้เป็นที่จอดรถเก็บค่าบริการ ดำเนินการโดยเอกชน ซึ่งให้บริการแก่ผู้สัญจรไปมาและผู้มาติดต่องานตามสำนักงาน ร้านค้า บริเวณใกล้เคียง และยังเป็นจุดจอดรับส่งผู้โดยสารซึ่งให้บริการขนส่งระยะสั้นระหว่างอาคารศูนย์การค้าใหญ่ในละแวก เพื่อมาต่อรถโดยสารประจำทางที่ป้ายหน้าวัด ซึ่งมักจะเป็นพนักงานห้างร้านซึ่งใช้บริการรถประเภทนี้

สภาพทั่วไปของอาคาร

จากอดีตเมื่อเริ่มตัดถนน จะเกิดการปลูกสร้างอาคาร ตึกแถว เพื่อให้เช่าเป็นสำนักงานบ้านพักอาศัย ที่ดินติดถนนส่วนใหญ่จึงเป็นตึกแถวเพื่อทำการค้า ตึกแถวราชดำริจะมีลักษณะเป็นตึกแถวรุ่นเก่า 2-3 ชั้น ซึ่งมีไม่มากนัก และตึกแถวรุ่นกลาง ๆ สูง 4-5 ชั้น แต่เมื่อย่านนี้เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ มีการเติบโตทางธุรกิจมาก รูปแบบของตึกแถวรุ่นเก่า จึงอยู่ไม่ได้และกำลังถูกแทนที่ด้วย ตึกแถวรุ่นใหม่ที่สูงกว่า แต่ยังคงการใช้ประโยชน์แบบเดิมหรือเปลี่ยนรูปแบบไปเป็นอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้า ซึ่งเป็นการใช้ที่ดินไปในแนวตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอาคารที่มีความสูงตั้งแต่ 7 ชั้นขึ้นไป สร้างอีกหลายหลัง อาคารชุดในย่านปทุมวันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันกำลังก่อสร้างซึ่งส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชยกรรมและเป็นอาคารสำนักงาน และเมื่อราคาที่ดินติดถนนใหญ่มีราคาสูงขึ้น อาคารสำนักงานและอาคารพาณิชย์จึงต้องรุกคืบเข้าไปจากถนนใหญ่เข้าไปตามถนนซอย และบริเวณด้านหลังตึกสูง ซึ่งตึกแถวที่เกิดขึ้นใหม่นี้เป็นการใช้ในลักษณะผสมระหว่างชั้นล่างเป็นสำนักงานหรือร้านค้าชั้นบนใช้เป็นที่พักอาศัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : ลักษณะชุมชน บริเวณวัดปทุมวนาราม

สัญลักษณ์

- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณพักอาศัย
- บริเวณศาสนสถาน
- บริเวณสถาบันการศึกษา
- บริเวณสถาบันราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม

แผนที่ 4-9

0 1 2 3 4 5 กม.

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เส้นทางสัญจร บริเวณวัดปทุมวนาราม

แผนที่ 4-10

สัญลักษณ์

ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย

0 1 2 3 4 5 กม.

สภาพการใช้ที่ดิน

พื้นที่ชุมชนบริเวณปทุมวัน ส่วนใหญ่ถูกใช้เพื่อพาณิชยกรรม โดยมีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันพบว่าพื้นที่ส่วนใหญ่ถนนปทุมวันกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อาคารพาณิชย์ที่เกิดขึ้นใหม่ล้วนเป็นอาคารขนาดใหญ่ และมีความสูงมากกว่า 7 ชั้นขึ้นไป นอกจากการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการพาณิชย์แล้ว ที่ดินอีกส่วนหนึ่งมีการใช้เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย สถาบันราชการ สถานศึกษา ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปตึกแถว บริเวณสยามสแควร์ และส่วนที่เป็นบ้านพักอาศัยปะปนในลักษณะชุมชนแออัดหลังตึกใหญ่ก็มีอยู่บ้าง

สภาพการจราจร

ถนนหลักสำคัญ คือ ถนนราชดำริ ถนนพระรามที่ 1 ทิศเหนือติดคลองมหานาค ซึ่งเป็นจุดที่มีการจราจรคับคั่งเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นทางผ่านไปยังถนนเพลินจิต และแยกเพื่อขึ้นไปทางถนนสีลมได้ ซึ่งคับคั่งจนทำให้ย่านนี้เป็นย่านหนึ่งที่มีการจราจรคับคั่งมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นเส้นทางจราจรในชุมชนบริเวณปทุมวันนับว่ามีความสำคัญมากต่อชุมชน เพราะนอกจากจะเป็นเส้นทางที่นำผู้คนจากนอกชุมชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์แล้ว ยังเป็นทางผ่านไปยังย่านสำคัญ ๆ อีกด้วย

ลักษณะสังคมและประชากร

ในเขตบริเวณปทุมวัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการตั้งถิ่นฐานที่มีลักษณะการผสมผสานของกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ-พาณิชยกรรม ซึ่งมีทั้งในระดับประเทศที่อยู่ตามอาคาร สำนักงานทันสมัย จนกระทั่งมาถึงหาบเร่แผงลอยที่ค้าขายกันตามทางเท้าและค่อนข้างเก่าและที่อยู่ของคนจน ๆ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ อีกด้วย วัด โรงพยาบาล และสถานบันราชการ ซึ่งมีผู้คนจากนอกเขตมาใช้บริการกันมากนับเป็นย่านที่มีความคึกคักในช่วงกลางวัน

4) เขตศูนย์กลางขนาดย่อม (วัดลาดพร้าว เขตลาดพร้าว)

ลักษณะโดยทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

เขตลาดพร้าว แต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของเขตบางกะปิ เคยเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สำหรับทำการเกษตรกรรม ทำนาข้าวแต่เดิม ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนขึ้นเป็นสาเหตุสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินข้างทางและบริเวณซอยต่าง ๆ ได้แก่ การขยายตัวของกลุ่มอาคารพาณิชย์และบ้านจัดสรร จนพื้นที่เกษตรหายไปหมด และปัจจุบันพื้นที่ว่างที่พอจะมีเหลืออยู่ก็ค่อย ๆ หมดไปอย่างรวดเร็ว โดยมีอาคารพาณิชย์ ทาวน์เฮ้าส์ บ้านพักอาศัยผุดขึ้นอย่างมากมาย ชุมชนดั้งเดิมก็กลืนหายไป ทุกซอกซอยมีการก่อสร้างในขณะที่ภายนอกถัดออกมาก็เกิดความหนาแน่น ผู้คนมากจึงค่อย ๆ กลายเป็นศูนย์กลางขนาดย่อมขึ้นมา มีการให้บริการต่าง ๆ การศึกษา พาณิชยกรรมฯลฯ เนื่องจากถนนลาดพร้าวเป็นตัวเชื่อมต่อสำคัญระหว่างถนนพหลโยธิน และรามคำแหง เป็นถนนสายหลักของพื้นที่ ชุมชนจึงกลายเป็นชุมชนที่มีบทบาทเป็นศูนย์กลางย่อยรองจากชุมชนในเขตเมืองชั้นใน

สภาพทั่วไปของอาคาร

ลักษณะอาคารส่วนใหญ่อยู่ติดริมถนนตั้งแต่ถนนลาดพร้าวเข้ามาในซอยภาวนา มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ 80% นอกจากนี้ก็มีบ้านเดี่ยว และทาวน์เฮ้าส์ปะปนเป็นช่วง ๆ บ้านจัดสรรอยู่ลึกเข้าไปในซอยแยกต่าง ๆ เป็นลักษณะบ้านเดี่ยวมีบริเวณ 1-2 ชั้น นอกจากนี้ก็มีชุมชนผู้มีรายได้น้อยค่อนข้างแออัดปะปนอยู่เป็นกลุ่ม ๆ ไม่มากนัก

สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพโดยทั่วไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่อการอาศัย พาณิชยกรรม ศาสนสถาน โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กการใช้พื้นดินริมถนนลาดพร้าวทั้งสองฝากเป็นอาคารพาณิชย์ และถัดเข้ามาในถนนซอยต่าง ๆ เป็นการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยซึ่งเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่สถาบันทางศาสนาน้อย ส่วนสถาบันทางการศึกษากระจายตัวทั่วไปจากการศึกษาพบว่าการใช้ที่ดินบริเวณชุมชน มี

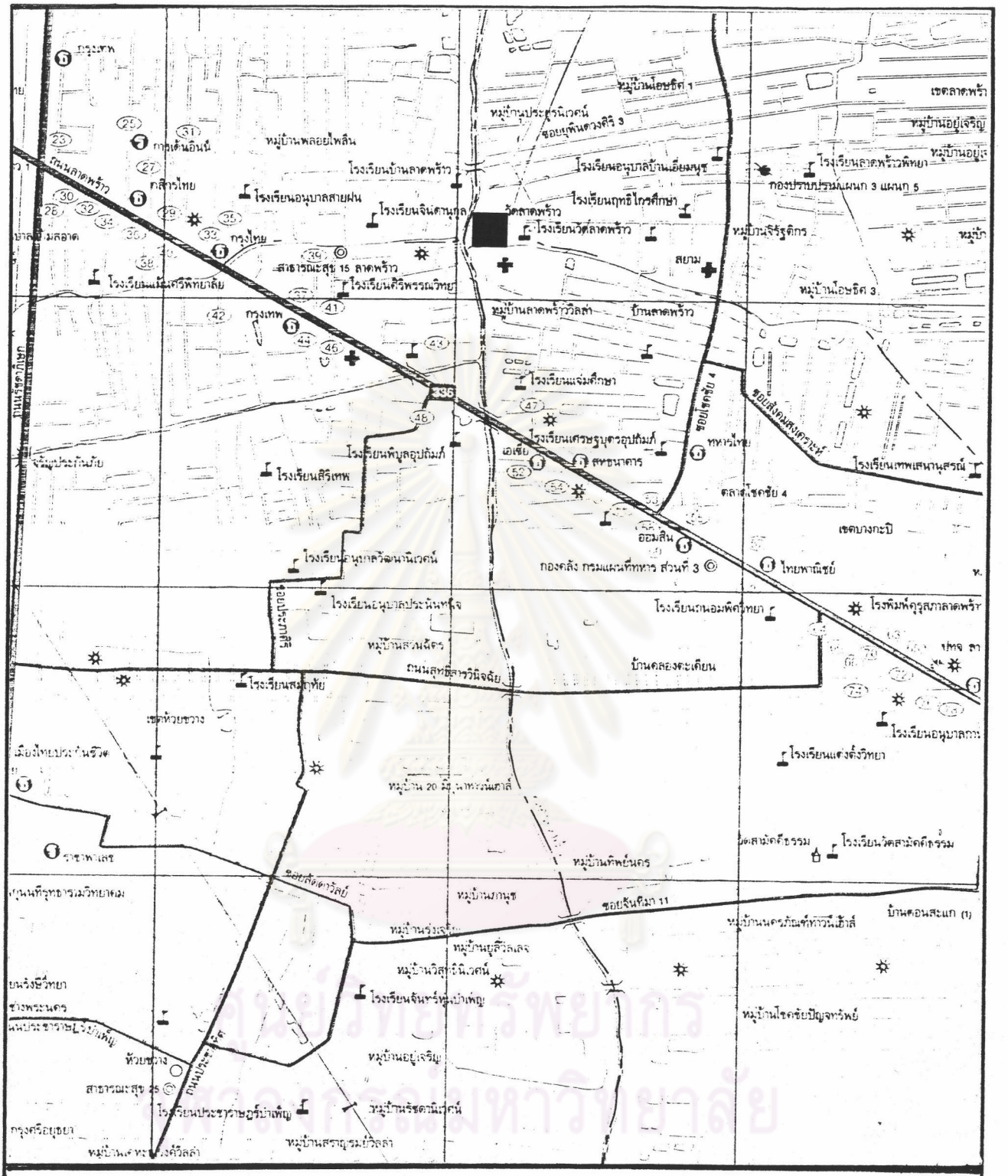
วัดลาดพร้าว
โรงเรียนวัดลาดพร้าว
โรงเรียนบ้านลาดพร้าว
โรงเรียนอนุบาลสายฝน
โรงเรียนจินดานุกูล
โรงเรียนฤทธิไกรศึกษา
โรงเรียนอนุบาลบ้านเอี่ยมมุข
โรงเรียนลาดพร้าวพิทยา
โรงเรียนแม้นศรีพิทยาลัย
โรงเรียนศิริพรรณวิทยา
โรงเรียนแจ่มศึกษา
โรงเรียนเศรษฐบุตรอุปถัมภ์
โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์
โรงเรียนศิริเทพ
โรงเรียนเทพเสนานุสรณ์
โรงเรียนอนุบาลวัดนนทรีวงศ์
โรงเรียนอนุบาลประดิษฐ์ศึกษา
โรงเรียนสมถวิล
โรงเรียนกนอมพิศวิทยา
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
โรงเรียนอนุบาลกาญ
โรงเรียนแสงตั้งวิทยา
โรงเรียนวัดสมัคคีธรรม
โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ
โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ
ถนนลาดพร้าว
ถนนรัชดาภิเษก
ถนนประดิษฐ์มนูธรรม
ถนนสุทธิสารวินิจฉัย
ซอยโชคชัย 4
ซอยสังคมสงเคราะห์
ซอยลาดพร้าว 1
ซอยลาดพร้าว 3
ซอยลาดพร้าว 5
ซอยลาดพร้าว 7
ซอยลาดพร้าว 9
ซอยลาดพร้าว 11
ซอยลาดพร้าว 13
ซอยลาดพร้าว 15
ซอยลาดพร้าว 17
ซอยลาดพร้าว 19
ซอยลาดพร้าว 21
ซอยลาดพร้าว 23
ซอยลาดพร้าว 25
ซอยลาดพร้าว 27
ซอยลาดพร้าว 29
ซอยลาดพร้าว 31
ซอยลาดพร้าว 33
ซอยลาดพร้าว 35
ซอยลาดพร้าว 37
ซอยลาดพร้าว 39
ซอยลาดพร้าว

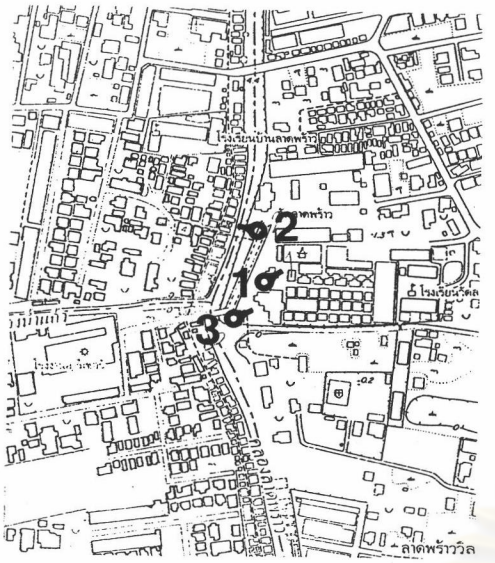

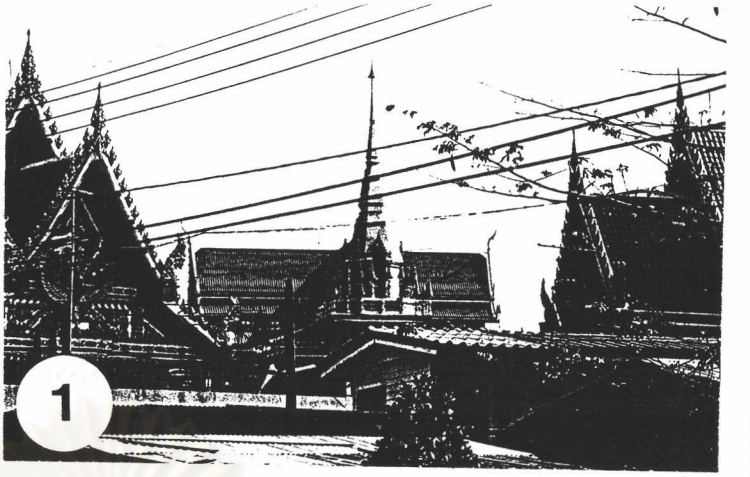

1 ทัศนียภาพจากรอบนอกวัด
2 ชุมชนริมคลองหน้าวัด
3 ร้านค้าแผงลอยบริเวณทางเข้าวัด

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-4

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดลาดพร้าว

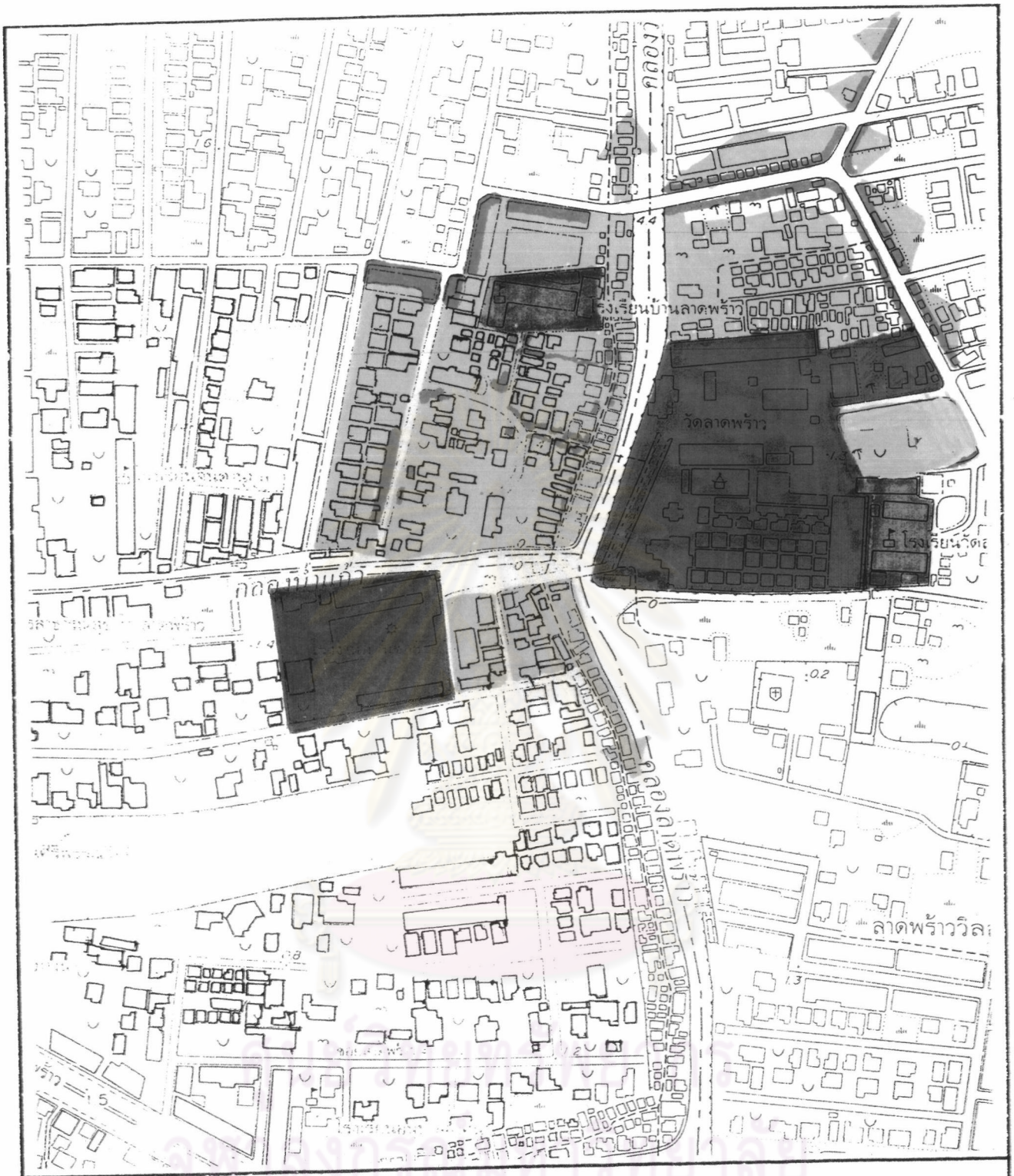

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : ลักษณะชุมชน บริเวณวัดลาดพร้าว

สัญลักษณ์

- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณพักอาศัย
- บริเวณศาสนสถาน
- บริเวณสถาบันการศึกษา
- บริเวณสถาบันราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม

แผนที่ 4-12

0 1 2 3 4 5 กม.

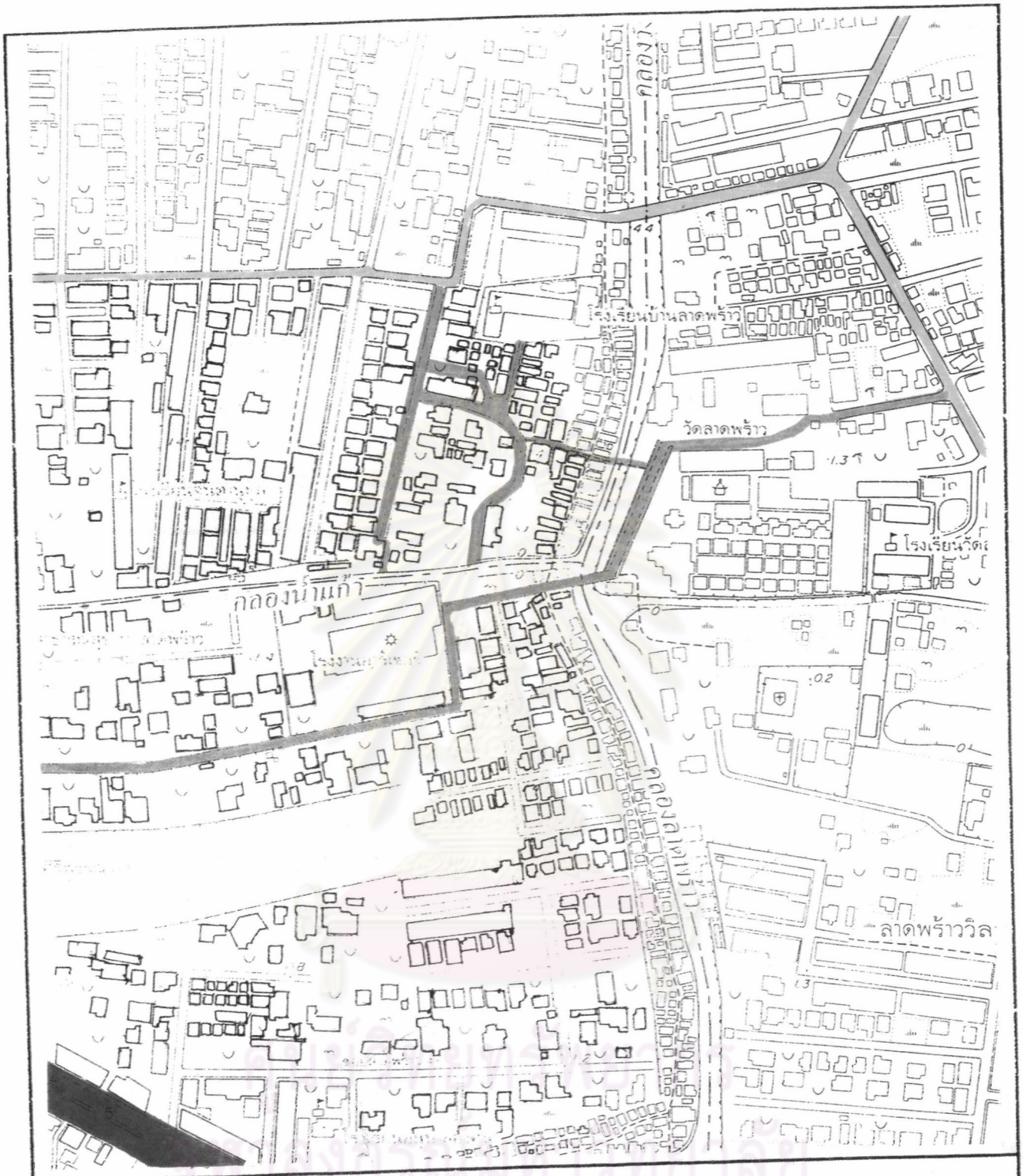

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เส้นทางสัญจร บริเวณวัดลาดพร้าว

แผนที่ 4-13

สัญลักษณ์

ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย

0 1 2 3 4 5 กม.

ความประสมประสานกันของกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย เนื่องจากลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นเอง และมีการเข้ามามีบทบาทในการกำหนดสารูป ตลอดจนบทบาทของชุมชนทำให้ชุมชนบริเวณลาดพร้าวมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีความเสี่ยงสูงในการแปรเปลี่ยน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของชุมชนหรือบทบาทของชุมชนเองก็ตาม

สภาพการสัญจร

เมื่อชุมชนมีการพัฒนาขึ้นระบบการคมนาคมก็ยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะต่อชุมชนที่มีการขยายตัวตามแกนของถนน การเจริญเติบโตของชุมชนบริเวณนี้ มีลักษณะการเจริญเติบโตตามแนวถนนของลาดพร้าวและซอยแยกต่าง ๆ มาโดยตลอดและมีการเชื่อมต่อกับชุมชนใหญ่อีกหลายชุมชน เช่น บริเวณปากทางลาดพร้าว และบริเวณรามคำแหง การสัญจรจากบริเวณข้างวัดติดต่อออกสู่ถนนใหญ่ โดยใช้เส้นทางภาวนาและทางด้านหน้าวัดสามารถลัดจากซอยสันติเข้าซอยโชคชัย 4 และสามารถลัดตามซอยเพื่อออกสู่ถนนลาดพร้าวตอนกลางและตอนปลายได้ และซอยสันติยังเป็นทางเชื่อมไปยัง 4 แยกวังหินและซอยเสนานิคม 1

ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

เมื่อมีการตัดถนนซอยต่าง ๆ มากขึ้นในบริเวณนี้มีการพัฒนาเป็นย่านพักอาศัย ทำให้มีการพาณิชยกรรมตามมาในศูนย์รวม เช่น ใกล้วัดต่าง ๆ มักจะมีชุมชนผู้มีรายได้น้อยขนาดย่อมอยู่ส่วนประชาชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทุกประเภทและมีแหล่งงานอยู่ในเมืองชั้นในส่วนผู้ที่รายได้น้อยมักประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ และการที่ประชากรทำงานในเมืองเป็นจำนวนมากทำให้การจราจรในตอนเช้าและเย็น จากซอยต่าง ๆ ปริมาณคับคั่งมาก

5) เขตพักอาศัยชานเมือง (วัดคู้บอน เขตมีนบุรี)

ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การขยายตัวและพัฒนาพื้นที่กรุงเทพฯ เป็นผลจากการปรับปรุงถนนสายหลักรอบนอกมีการสร้างทางหลวงสายหลักและขยายเส้นทางรถประจำทางไกลออกไปจากศูนย์กลางมากขึ้น ทำให้การขยายตัวของชุมชนแพร่ขยายออกไปตามถนนสายประธานที่แยกออกจากใจกลางเมือง

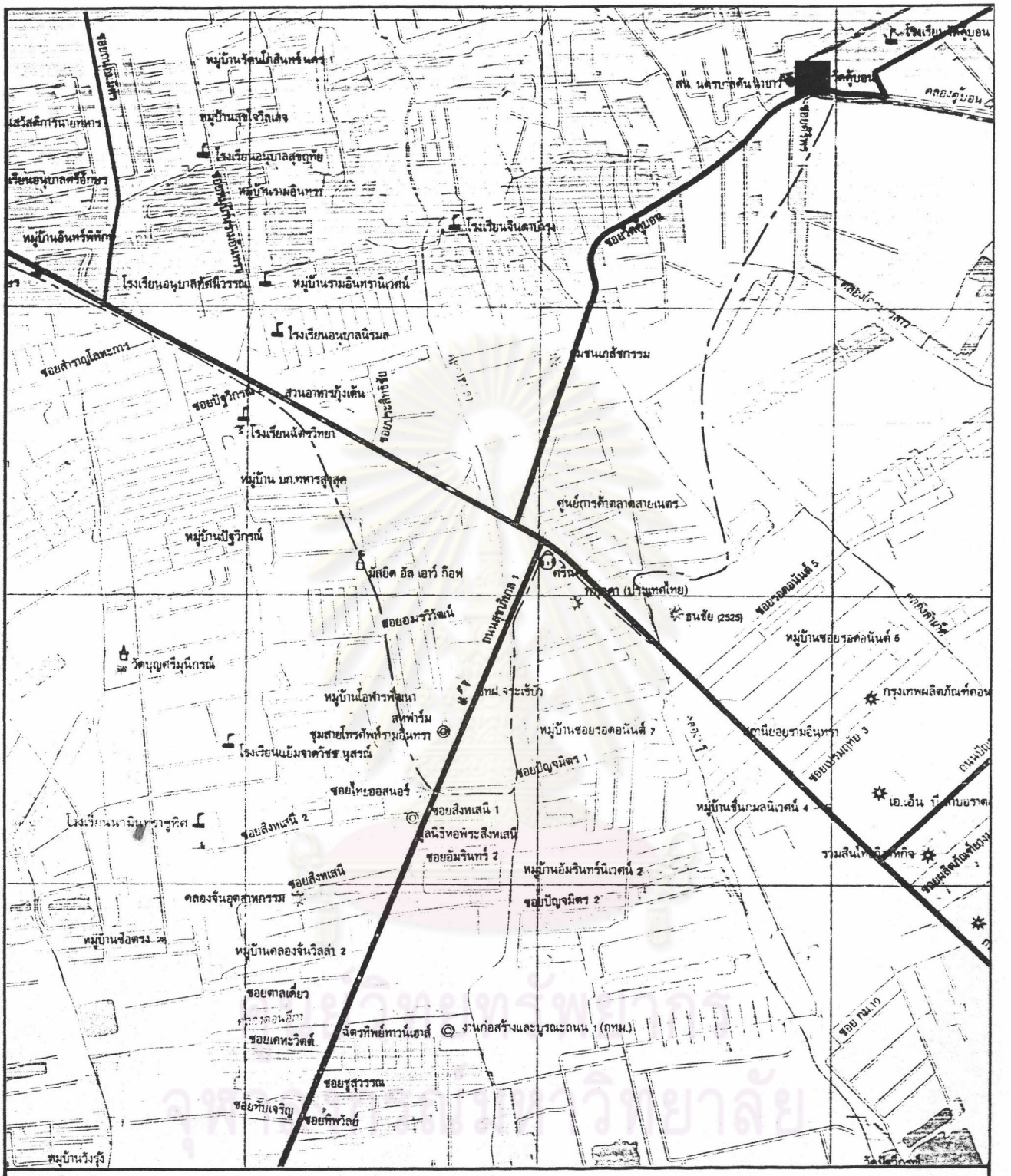

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เขตพื้นศึกษา

สัญลักษณ์ ■ บริเวณพื้นที่ศึกษา (บริเวณวัดคู้บอน)

แผนที่ 4-14

0 1 2 3 4 5 กม.

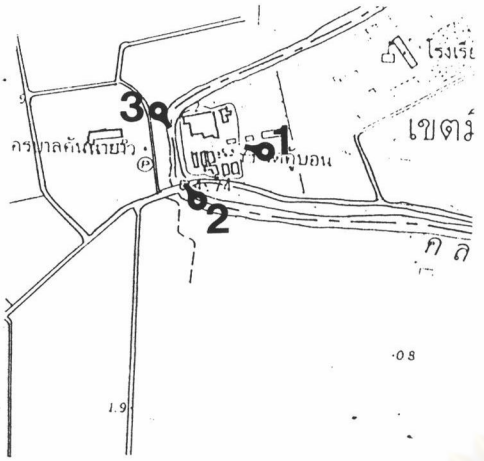

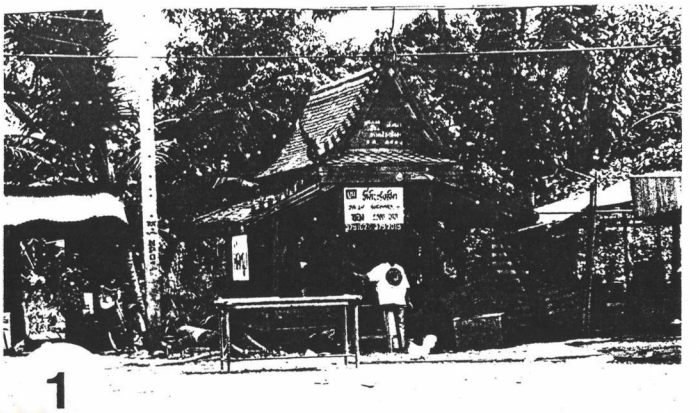

1 บริเวณศาลาริมน้ำด้านหน้าวัด

2 สะพานข้ามคลองหน้าวัด

3 สภาพพื้นที่รอบนอกหลังวัด

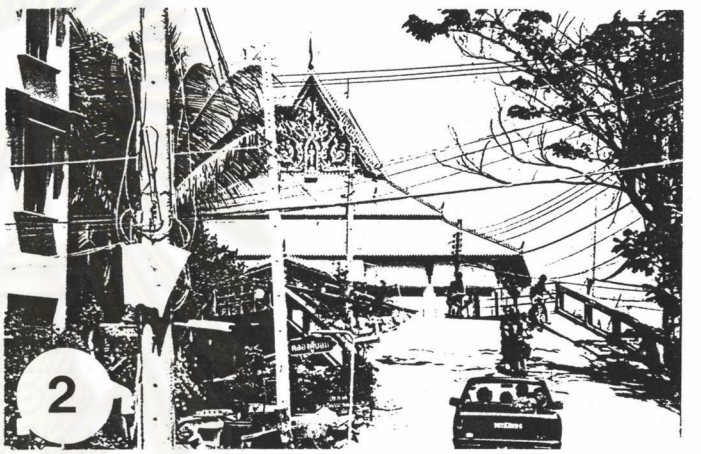

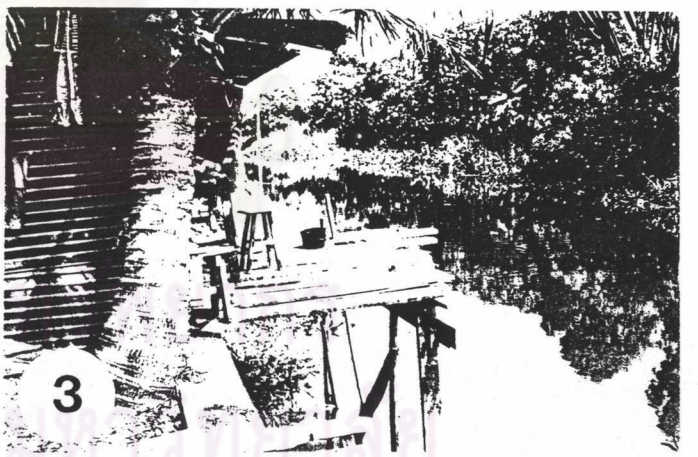

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-5

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดคู้บอน

พื้นที่ทางเหนือของกรุงเทพฯ ขยายตัวไปตามถนนพหลโยธินเชื่อมต่อระหว่างภาคเหนือและกรุงเทพมหานครและทางตะวันออกเฉียงเหนือความเจริญเกิดขึ้นตามถนนรามอินทราเกิดเป็นชุมชนพักอาศัยขึ้นเรียงรายไปตลอดแนวถนนบริเวณที่เคยเป็นชุมชนดั้งเดิมหรือบริเวณวัดที่สำคัญ ๆ เมื่อความเจริญถูกส่งผ่านมาตามถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ชุมชนก็มีการกระจุกตัวชิดแนวถนนมากขึ้นมีการพัฒนาพื้นที่เป็นที่พักอาศัยแบบบ้านจัดสรรเป็นจำนวนมาก ส่วนแนวริมถนนเป็นลักษณะอาคารพาณิชย์ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวกลายเป็นแหล่งชุมชนใหม่มีการขยายพื้นที่กว้างขวางมากขึ้น ประกอบกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้นเช่น ตลาดสด โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อม โกดัง ร้านค้าปลีก ชุมชนขยายตัวเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นมีผู้คนจากหลักอื่นเข้ามาอยู่ในชุมชนมากขึ้น และกระนั้นก็ดีระยะทางที่นับว่าห่างไกล จากศูนย์กลางเมืองและแหล่งงานก็ทำให้ชุมชนบริเวณวัดคู้บอน มีการเติบโตที่ไม่รวดเร็วนัก การขยายตัวของกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ยังมีอัตราค่อนข้างต่ำพื้นที่ส่วนใหญ่เพื่อการพักอาศัย การค้าและการบริการมีเพื่อบริการชุมชนเท่านั้น โดยมีกลุ่มร้านค้าบริการกระจุกตัวกันอยู่บริเวณปากทางเข้าชุมชนทำให้สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ยังคงสภาพเดิมเป็นทุ่งนาและหนองน้ำ ซึ่งรอคอยการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในไม่ช้า

สภาพทั่วไปของอาคาร

ชุมชนบริเวณซอยวัดคู้บอนเป็นชุมชนที่เติบโตเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านที่พักอาศัยของผู้มีฐานะปานกลาง จนถึงฐานะดีสภาพของอาคารบ้านเรือนที่พบมีลักษณะคล้ายคลึงกันโดยเป็นบ้านเดี่ยวสองชั้นมีบริเวณ มีขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ และมีกลุ่มอาคารพาณิชย์อยู่บริเวณริมถนนสายหลักเป็นตึกแถวรุ่นใหม่ที่พึ่งจัดสรรใช้พักอาศัยและทำการค้าควบคู่กันไป ส่วนใหญ่มีความสูง 4-5 ชั้น

สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินของชุมชนบริเวณวัดคู้บอนส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นที่พักอาศัย มีโรงเรียนและสถานีตำรวจอยู่ติดกับวัด บริเวณทางเข้าชุมชนส่วนใหญ่ใช่เพื่อพาณิชยกรรม ส่วนริมถนนเข้าไปในซอยมีอาคารพาณิชย์อยู่ตลอดทั้งสองฝั่ง ส่วนที่ว่างรอบนอกยังคงเป็นที่ว่างเปล่ารอการปลูกสร้างซึ่งในอนาคตจะมีผลกระทบต่อชุมชนและบริเวณข้างเคียงอย่างแน่นอน ผลกระทบ

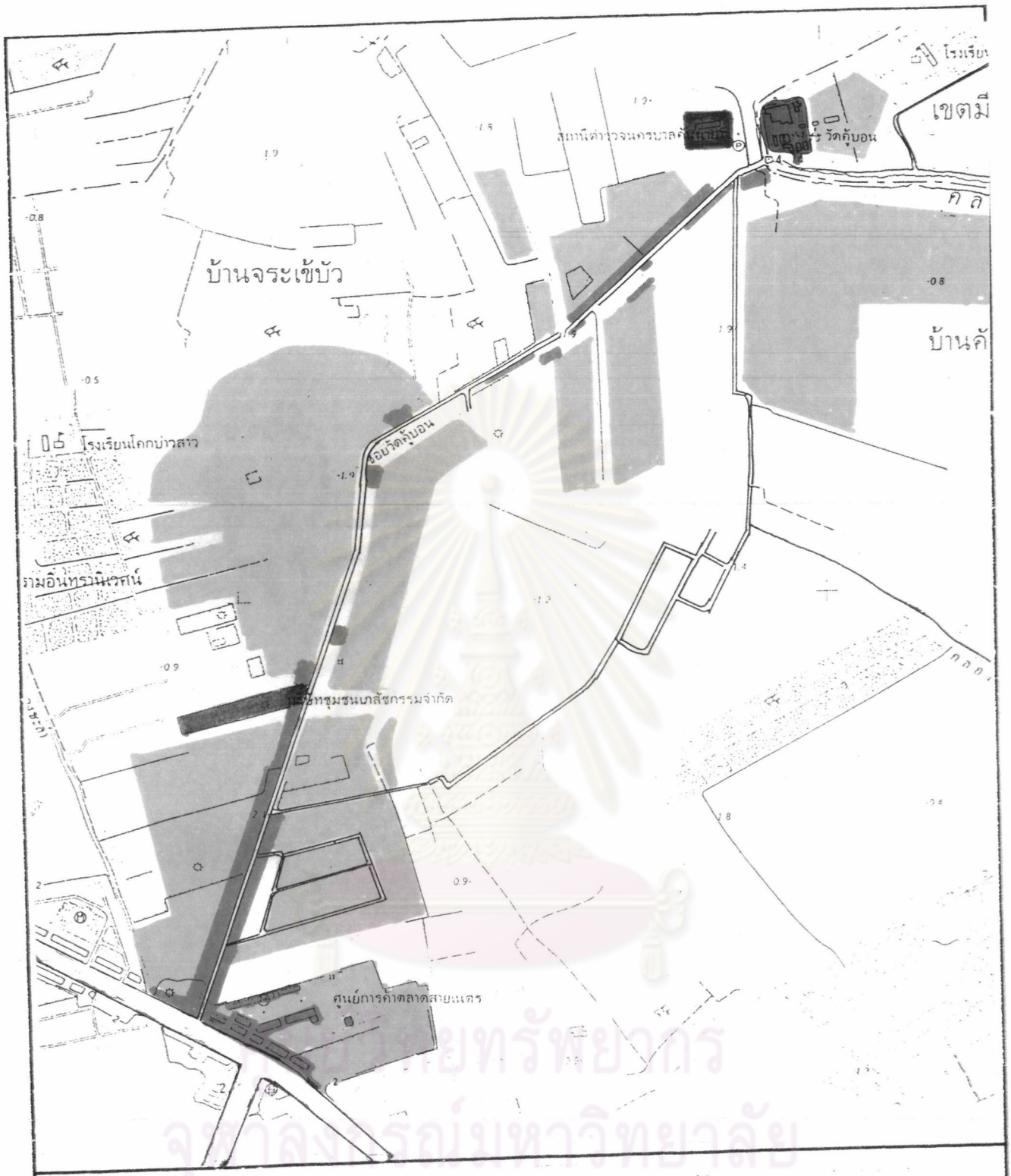

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : ลักษณะชุมชน บริเวณวัดคู้บอน

แผนที่ 4-15

สัญลักษณ์

- บริเวณพาณิชยกรรม
- บริเวณที่พักอาศัย
- บริเวณศาสนสถาน
- บริเวณสถาบันการศึกษา
- บริเวณสถาบันราชการ
- บริเวณอุตสาหกรรม

0 1 2 3 4 5 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

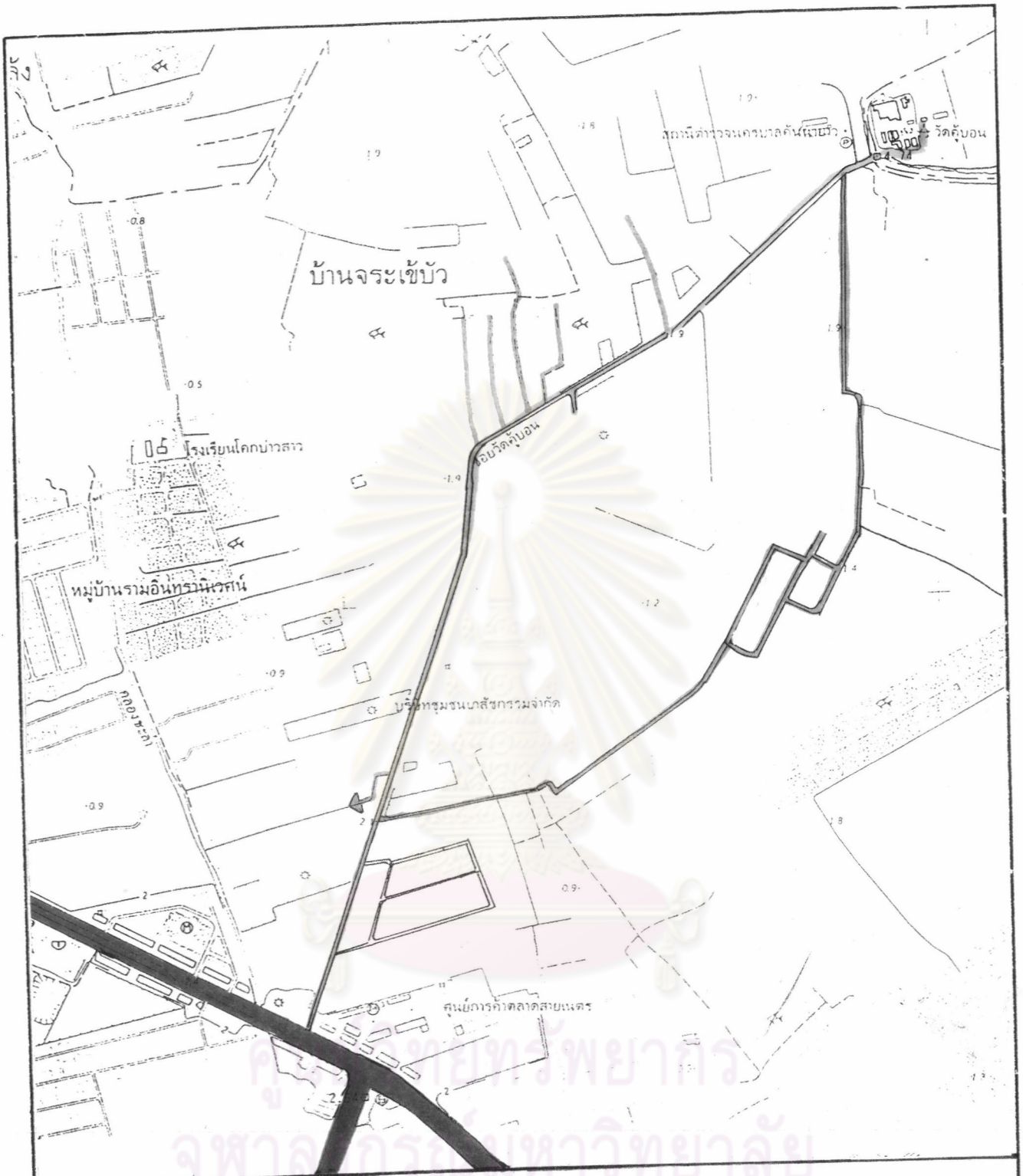

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

แสดง : เส้นทางสัญจร บริเวณวัดคู้บอน

สัญลักษณ์

ถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อย

แผนที่ 4-16

0 1 2 3 4 5 กม.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประการหนึ่ง คือ ราคาของที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการใช้ประโยชน์ที่ดินและการขยายตัวของชุมชน

สภาพการสัญจร

จากถนนรามอินทรามุ่งสู่ชุมชนและวัดคู้บอน เข้าทางซอยวัดคู้บอน โดยมีถนนสายรองเป็นถนนคอนกรีตไปสิ้นสุดที่สะพานข้ามคลองคู้บอนต่อจากนั้นเป็นถนนลูกรังต่อไปจนถึงพื้นที่ว่างเปล่าสุดชุมชน สภาพการจราจรบนถนนรามอินทราในปัจจุบันเริ่มมีอาการติดขัดเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะบริเวณที่มีทางแยกเข้าถนนสายรองและซอยต่าง ๆ และยวดยานขับขี่ความเร็วสูง ถนนสายภายในยังไม่มีการพัฒนาให้ดีเท่าที่ควรจะมีการพัฒนาเฉพาะช่วงที่วิ่งไปจนสุดสถานีตำรวจคันนายาวเท่านั้น

ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

จากการเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่มีผลทำให้ชุมชนมีลักษณะของสังคม และประชากรที่แตกต่างออกไปจากชุมชนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่ที่อาศัยภายในชุมชนเป็นกลุ่มบุคคลนอกท้องถิ่นแตกต่างออกไปส่วนชุมชนดั้งเดิมเหลือเพียงเบาบาง และยังคงอาศัยอยู่ไม่ไกลจากบริเวณวัด เนื่องจากประชากรของชุมชนมีหลากหลาย จึงทำให้ขาดความรู้สึกผูกพันรับผิดชอบต่อท้องถิ่น สภาพสังคมมีลักษณะแบบหลวม ๆ รวมตัวกันน้อย แต่ก็มีลักษณะเป็นกลุ่มย่อยหลายกลุ่มไม่มีลักษณะเด่นหรือเอกลักษณ์ของท้องที่ ชุมชนไม่มีสภาพความใกล้ชิดทางสังคมและวัฒนธรรมลักษณะทางด้านสังคมสมัยใหม่จึงเกิดขึ้น ในรูปแบบของการอยู่รวมกันของคนต่างถิ่น

ตัวอย่างวัดในพื้นที่ศึกษา

1. ลักษณะเฉพาะของวัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่

วัดอรุณราชวราราม

ความเป็นมา

วัดอรุณราชวราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาและฟากตะวันออกของถนนอรุณอมรินทร์ ระหว่างคลองนครบาลหรือคลองวัดแจ้งกับพระราชวังเดิม อยู่เลขที่ 34 แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

ทิศเหนือมี กำแพงวัดติดต่อกับหลังโรงเรียนประถมทวีธาภิเศก

ทิศใต้ติดต่อกับ กำแพงพระราชวังเดิม

ทิศตะวันออกติดต่อกับฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศตะวันตกมีกำแพงวัดติดต่อกับถนนอรุณอมรินทร์

วัดอรุณราชวราราม มีเนื้อที่ดินตั้งวัดทั้งสิ้น 24 ไร่ 1 งาน 93 ตารางวา ลักษณะที่ตั้งวัดโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม สูงกว่าระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาเพียงเล็กน้อยสังเกตจากฤดูน้ำหลากจะสูงและท่วมบริเวณหน้าวัดแต่ไม่มากนัก ส่วนทางทิศใต้ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระปรางค์นั้นสูงกว่าทางทิศเหนือ ซึ่งเป็นที่ตั้งของพระอุโบสถ ด้วยเหตุนี้น้ำจึงไม่ท่วมบริเวณลานพระปรางค์และบริเวณใกล้เคียง

วัดอรุณราชวราราม เป็นวัดโบราณสร้างมาแต่ครั้งสมัยอยุธยา เดิมเรียกว่า "วัดมะกอก" ตามชื่อตำบลที่ตั้งวัดคือตำบลบางมะกอก ภายหลังเปลี่ยนเป็น "วัดมะกอกนอก" เพราะ มีวัดใหม่สร้างในตำบลเดียวกันแต่อยู่ลึกเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่ต่อมาภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเสียใหม่ว่า "วัดแจ้ง" ตามตำนานประวัติศาสตร์ว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้กรีฑาทัพล่องมาลงทางชลมารค พอถึงหน้าวัดนี้ก็ได้อรุณหรือแจ้งพอดี จึงเสด็จประทับแรมที่ศาลาการเปรียญ ต่อมาได้โปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์แล้วเปลี่ยนชื่อเสียใหม่เป็น "วัดแจ้ง" เมื่อมีการให้ย้ายราชธานีจากกรุงศรีอยุธยามา ณ กรุงธนบุรีในปี พ.ศ. 2311 และได้ทรงสร้าง

ทรงสร้างพระราชวังใหม่ โดยขยายเขตพระราชฐานะเป็นเหตุให้วัดแจ้งตกเข้ามาอยู่กลางพระราชวัง จึงโปรดไม่ให้มีพระสงฆ์อยู่ด้วย การที่เอาวัดแจ้งเป็นวัดภายในพระราชวังนั้นคงจะทรงถือแบบอย่างพระราชวังในกรุงศรีอยุธยาที่มีวัดพระศรีสรรเพชญ์อยู่ในพระราชวัง การปฏิสังขรณ์วัดเท่าที่ปรากฏตามหลักฐานในพระราชพงศาวดารก็คือ ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถและพระวิหารของเก่าที่อยู่หน้าพระปรางค์ กับโปรดให้สร้างกำแพงพระราชวังล้อมวัด เพื่อให้สมกับที่เป็นวัดภายในพระราชวัง แต่ไม่ปรากฏรายการว่าได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์หรือก่อสร้างสิ่งใดขึ้นบ้าง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ได้โปรดให้สร้างและปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ เพิ่มเติมอีกหลายอย่าง เช่น บุษบกยอดปรางค์ ได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถจนเสร็จเรียบร้อย โดยอัญเชิญพระบรมอัฐิของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มาบรรจุไว้ที่พระพุทธองค์ของพระประธานในพระอุโบสถที่พระองค์ทรงพระราชทานนามว่า "พระพุทธธรรมมิกราชโลกธาตุดิลก" ทรงปฏิสังขรณ์พระวิหารเรียบร้อยสมบูรณ์แล้วก็ได้พระราชทานนามวัดใหม่ว่า "วัดอรุณราชวราราม) ดังที่เรียกกันอยู่ในปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อปีมะโรง พ.ศ. 2411 การปฏิสังขรณ์วัดอรุณฯ ในรัชกาลนี้ครบนับได้ว่าเป็นการใหญ่ เพราะได้โปรดให้ปฏิสังขรณ์ใหม่หมดเกือบทั้งวัด เริ่มต้นจากพระวิหารที่กำลังชำรุดทรุดโทรมและบุษบกที่มุขหน้าและมุขหลังของพระอุโบสถที่ค้างไว้ วันที่ 13 ธันวาคม 2438 เวลา 16.00 น. เกิดอัคคีภัยไหม้พระอุโบสถ สาเหตุเกิดจากลูกไฟปลิวมาจากโรงถ่านที่อยู่เหนือคลองนครบาลหรือคลองวัดแจ้งติดกุฏิสงฆ์ริมคลองลุกไหม้ขึ้นก่อนแล้วเปลวไฟปลิวมาไหม้พระอุโบสถ พระอุโบสถได้รับความเสียหายมาก รัชกาล 5 ได้โปรดให้กรมหมื่นปราบปรปักษ์เป็นแม่กองปฏิสังขรณ์พระอุโบสถให้คืนดีบริบูรณ์อย่างเดิม ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างใหม่ตลอดจนเขียนภาพผนังด้านในและปฏิสังขรณ์พระระเบียงรอบพระอุโบสถกับถาวรวัตถุอื่น ๆ ที่ควรปฏิสังขรณ์ด้วย

รัชกาลที่ 5 ได้โปรดให้พระยาราชสงคราม (กร หงสกุล) เป็นนายงานอำนวยการปฏิสังขรณ์พระปรางค์องค์ใหญ่ และบริเวณทั่วไปตามของเดิมแก้ไขเพิ่มเติมบางอย่างตามที่ควรจะแก้การปฏิสังขรณ์พระปรางค์ได้เริ่มแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2451 เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงโปรดให้มีการฉลองร่วมกับงานฉลองพระไชยนวรัฐ และงานบำเพ็ญพระราชกุศลพระชนมายุสมมงคล คือ มีพระชนมายุเสมอพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

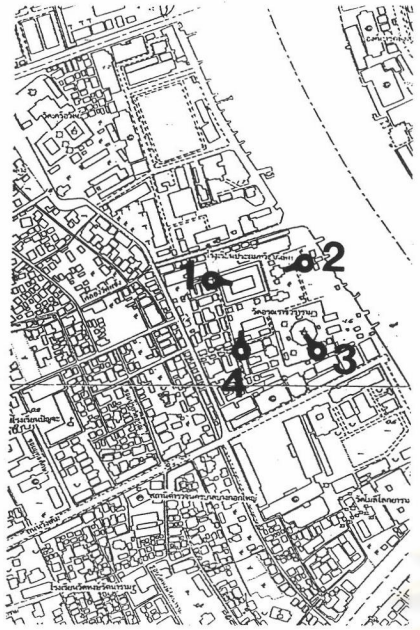

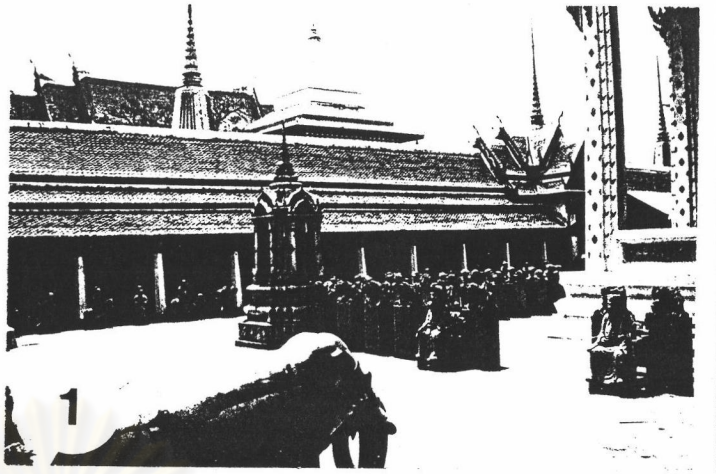

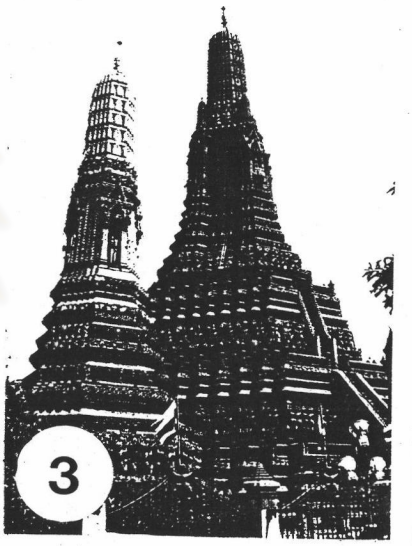

1 บริเวณโบสถ์และศาลาราย

2 ทางเข้าโบสถ์

3 พระปรางค์

4 บริเวณรอบวิหาร

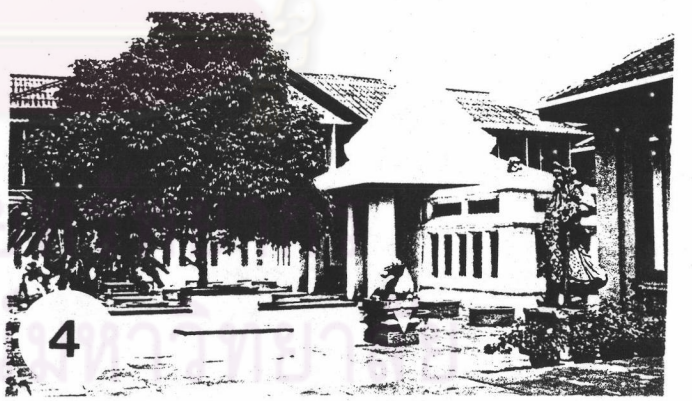

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-6

แสดง สภาพภายในวัดอรุณราชวราราม

วัดอรุณฯ ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างเสนาสนะ ถาวรวัตถุเพิ่มเติม ตลอดมาโดยองค์พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ พร้อมด้วยผู้มีจิตศรัทธาบริจาคอีกเป็นจำนวนมาก

เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ในรัชกาลนี้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์หลายอย่าง เช่น ซ่อมสร้างศาลาการเปรียญถนนหนทาง กำแพงวัด กุฏิวิหาร พระเจดีย์ ปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ โบสถ์น้อย และวิหารน้อยหน้าพระปรางค์ และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ อีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระปรางค์วัดอรุณฯ ได้รับการปฏิสังขรณ์เป็นการใหญ่ ใช้เวลา 5 ปี และการบูรณะก็สำเร็จด้วยดีจนเห็นเป็นสง่างามอยู่ทุกวันนี้

1) <u>สภาพภายในวัด</u>

วัดอรุณฯ เป็นวัดเก่าซึ่งพบหลักฐานมีมาแต่สมัยอยุธยา และเมื่อกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานีวัดอรุณฯ ถือเป็นวัดสำคัญ ซึ่งได้รับการบูรณะโดยพระมหากษัตริย์หลายพระองค์วัดอรุณเปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของประเทศไทย เนื่องจากมีพระปรางค์ที่สวยงามเป็นที่รู้จัก ดังนั้นสภาพภายในวัดจึงประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมทางศาสนาซึ่งมีความสำคัญและมีคุณค่าทางศิลปะวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง สภาพสถาปัตยกรรม เช่น พระอุโบสถ์ วิหาร พระปรางค์ และอื่น ๆ มีสภาพอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างเก่า หากไม่ได้รับการเอาใจใส่อย่างเป็นพิเศษ จะทำให้เสียหายและทำให้การซ่อมแซมบูรณะสังขรณ์ในภายหลังยากลำบากมากขึ้น เนื่องจากวัดอรุณเป็นวัดที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูง แต่อย่างไรก็ตามทำให้มีผลกระทบในการศูนย์เสียทัศนีภาพที่ดีต่อวัด และมีความขาดแคลนที่จอดรถอีกทั้งจุดที่กำหนดให้จอดรถภายในวัดเป็นจุดที่ไม่เหมาะสม

<u>โรงเรียน</u>

ประถมวิทยาเป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้บริการการศึกษาแก่เด็กในชุมชนตั้งแต่ ป.1-ป.6 สภาพอาคารโรงเรียมมีจะขนาดเล็ก แต่ก็ได้รับการดูแลอยู่ในสภาพดี

ตารางที่ 4-1 แสดงสภาพภายในวัดอรุณราชวราราม

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. พระอุโบสถ	1	1	1	1	4
2. วิหาร	1	1	1	1	4
3. สถูป/เจดีย์/ปรางค์	2	1	1	2	6
4. ศาลาการเปรียญ/ศาลาลอย	2	1	2	2	7
5. หอกลอง/หอระฆัง	1	1	1	1	4
6. หอไตร	1	1	1	1	4
7. กุฏิสงฆ์	1	1	1	1	4
8. หอฉัน	1	1	1	1	4
9. เมรุ/ศาลาสวดศพ	1	1	2	2	6
10. อื่น ๆ เช่น ศาลาท่าน้ำ	-	-	-	-	-
11. อาคารพาณิชย์	-	-	-	-	-
12. ที่จอดรถ	1	1	2	2	6
13. โรงเรียน	1	1	1	1	4
14. พิพิธภัณฑ์	-	-	-	-	
15. ห้องสมุด	3	1	3	3	10
16. การใช้พื้นที่การค้าชั่วคราว	3	3	3	3	12
17. ที่พักอาศัย	3	3	3	3	12
18. ทางสัญจร	2	2	0	2	6
19. สนามลานโล่ง	3	1	3	2	9
20. มลภาวะ	3	1	0	3	7

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง
   3 เปลี่ยนแปลงมาก
   2 เปลี่ยนแปลง
   1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

2) สภาพการมองเห็น
   3 ถูกบดบัง
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

3) สภาพสถาปัตยกรรม
   3 เก่าทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

4) สภาพโดยรวม
   3 ทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

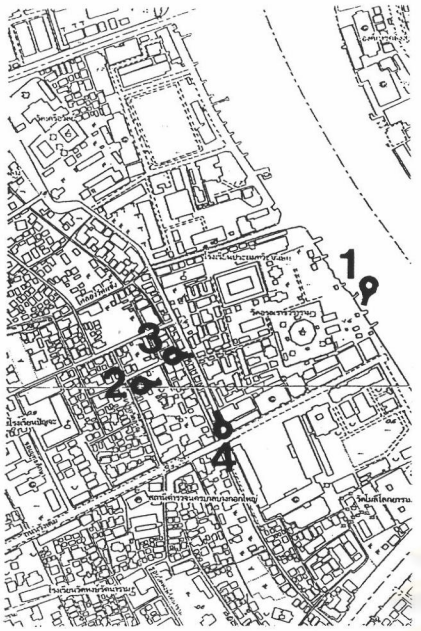

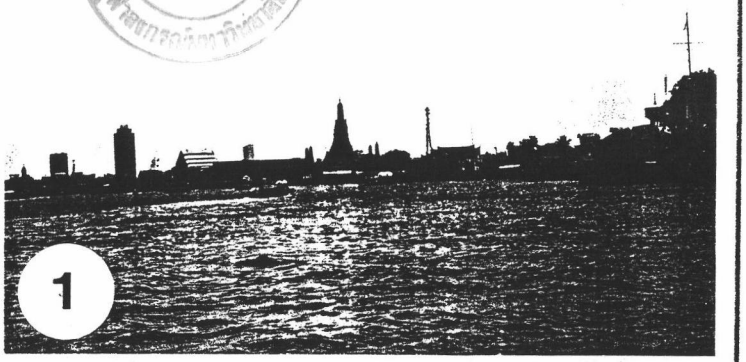

1 สภาพรอบวัดอรุณฯ

2 ชุมชนหลังวัดอรุณฯ

3 ชุมชนเปลี่ยนเป็นตึกแถว

4 ถนนหลังวัดและด้านหน้าชุมชน

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-7

แสดง สภาพแวดล้อมวัดอรุณราชวราราม

ห้องสมุด

วัดอรุณได้ประยุกต์ใช้ศาลารายข้างวิหารมาเป็นห้องสมุด สภาพอาคารภายนอกและภายในเก่าและชำรุดทรุดโทรมมาก ไม่มีหนังสือเพียงพอในการให้บริการ นิสิตนักศึกษาและนักท่องเที่ยวซึ่งสมควรเป็นกลุ่มเป้าหมายในการใช้บริการ

การใช้พื้นที่หาบเร่ แผงลอย

ภายในบริเวณด้านหน้าวัดตั้งแต่ท่าน้ำจนถึงเขตพระปรางค์มีการตั้งแผงลอยกางเต้นท์ หาบเร่ ขายของที่ระลึก ขายน้ำและอาหาร จุดแลกเงินตราต่างประเทศ ซึ่งกิจกรรมใช้พื้นที่นี้มีความสับสนพลุกพล่านมากที่สุดโดยเฉพาะช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพร้อมกันหลายกลุ่ม

ที่พักอาศัย

ในบริเวณวัดจะมีส่วนที่เป็นกุฏิชี ซึ่งนอกเหนือไปจากกุฏิสงฆ์ โดยดัดแปลงศาลารายด้านข้างห้องสมุดเป็นที่พักอาศัยและมีความสกปรกและไม่เหมาะสม ส่วนด้านหลังวัดออกไปนอกกำแพงวัดเป็นชุมชนขนาดกลางค่อนข้างแออัด

ทางสัญจร

ภายในวัดและเขตกุฏิสงฆ์เดินถึงติดต่อกันโดยสะดวกรวมทั้งเขตภายนอกทางด้านวัด ซึ่งเป็นทางเดินเท้าและมีบริการจักยานยนต์สมควร

มลภาวะ

จากการสำรวจวัดอรุณมีสัตว์เลี้ยงที่คนนำมาปล่อยเป็นจำนวนมาก สัตว์เลี้ยงเหล่านี้เป็นที่ไม่น่าดู ทั้งแมวและสุนัขต่างถ่ายของเสียในเขตวัดด้านใน ซึ่งไม่มีผู้คนพลุกพล่านเป็นช่วงต่อระหว่างด้านหน้าก่อนถึงกุฏิสงฆ์ เป็นที่มีอาคารสำคัญ เช่น หอไตร และวิหาร มีความสกปรกมาก มีขยะในระดับปานกลางส่วนด้านหน้าแม้จะมีการใช้พื้นที่หาบเร่ แผงลอยแต่ก็มีความสะอาดกว่า เนื่องจากมีมาตรการควบคุมเคร่งครัด อย่างไรก็ตามหาบเร่แผงลอยดังกล่าวก็ถือเป็นมลภาวะทางสายตา

สภาพแวดล้อมวัด

หลังวัดอรุณฯ อยู่ติดกับชุมชนโดยมีถนนอรุณอัมรินทร์กั้นกลาง เป็นชุมชนดั่งเดิมซึ่งมีอายุยาวนาน และเป็นชุมชนซึ่งมีความแออัดไม่มากนัก ปัจจุบันได้มีการพัฒนาชุมชนซึ่งมีผลดีขึ้นโดยรวมและเป็นชุมชน ซึ่งปัจจุบันนี้ยังเช่าที่ธรณีสงฆ์อยู่

ตารางที่ 4-2 แสดงภาพแวดล้อมวัดอรุณราชวราราม

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. ลักษณะชุมชน	1	1	2	2	6
2. การเข้าถึง	1	1	2	2	6
3. ภูมิทัศน์	1	2	2	2	7
4. สถาบันการศึกษา	1	1	1	1	4
5. สถาบันราชการ	-	-	-	-	-
6. พักอาศัย	2	1	2	2	7
7. พาณิชยกรรม	2	1	2	2	7
8. ตลาด	-	-	-	-	-
9. ร้านค้า/แผงลอย/หาบเร่	1	1	1	1	4
10. พื้นที่สันทนาการ/พื้นที่ว่าง	1	1	3	3	8
11. แหล่งท่องเที่ยว	1	1	1	1	4
12. สภาพความแออัด	2	1	2	2	7
13. มลภาวะ	3	1	0	3	7

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง
   3 เปลี่ยนแปลงมาก
   2 เปลี่ยนแปลง
   1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

2) สภาพการมองเห็น
   3 ถูกบดบัง
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

3) สภาพสถาปัตยกรรม
   3 เก่าทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

4) สภาพโดยรวม
   3 ทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 สภาพความเสื่อมโทรมของชุมชน

2 สภาพร้านค้าแผงลอยทำลายทัศนียภาพของวัด

3 ปัญหาสัตว์เลี้ยงที่ทำให้เพิ่มมลภาวะ

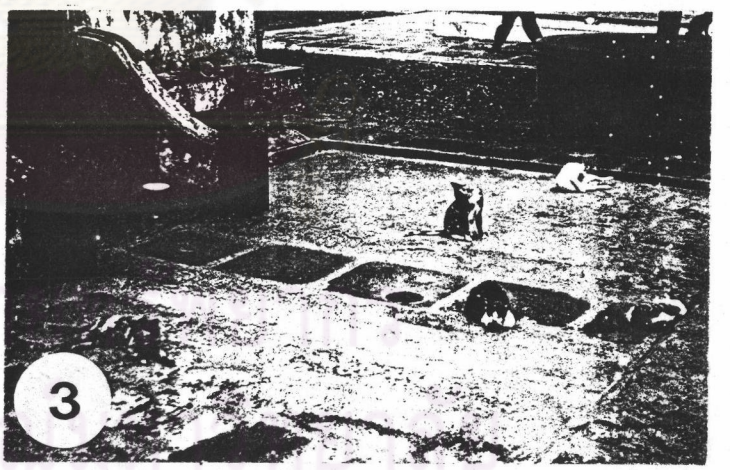

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-8

แสดง สภาพปัญหาภายในและปัญหาแวดล้อมวัดอรุณราชวราราม

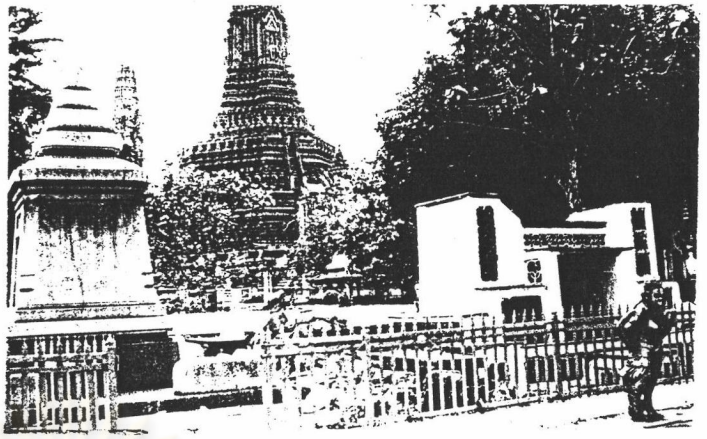

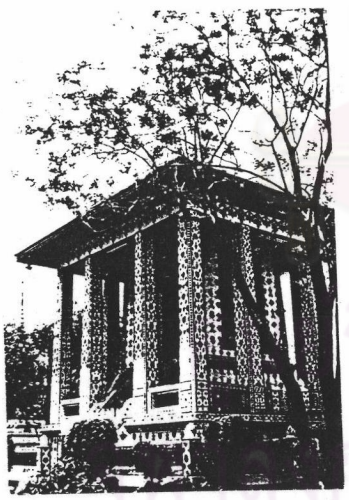

การศึกษาบทบาทของวัดต่อชุมชนและเมืองกรุงเทพฯในปัจจุบัน

ภาพประกอบที่

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดอรุณราชวราราม

การเข้าถึงและการสัญจร

ด้านหน้าติดถนนอรุณอัมรินทร์ ทางเข้าชุมชนเป็นถนนกว้างและกลางชุมชนได้มีการติดถนนอรุณอัมรินทร์สายใหม่ คนในชุมชนใช้มอไซด์และใช้เดินเท้าเป็นส่วนใหญ่และกำลังมีรถยนต์ส่วนตัวมากขึ้น ทำให้เริ่มมีปัญหาเรื่องจอดรถมากขึ้นแล้ว ติดต่อกับชนที่ภายนอกกับถนนใหญ่ และเดินผ่านวัดอรุณเพื่อไปใช้ท่าเรือข้ามฟากมายังฝั่งพระนครได้เช่นกัน

สภาพทั่วไปของอาคาร

ชุมชนอยู่ติดชัดกับถนนอรุณอัมรินทร์โดยไม่มีทางเท้า สภาพบ้านเรือนเป็นลักษณะบ้านไม้สองชั้นสภาพดีพอสมควร และช่วงที่มีการติดถนนใหญ่ มีอาคารพาณิชย์ สร้างขึ้นใหม่ทั้งสองฟากถนน มีบ้านเดี่ยวเป็นตึกและทาวน์เฮ้าส์ขนาดเล็กปะปนอยู่เล็กน้อย ลึกเข้าไปในชุมชนมีการตั้งร้านค้าอยู่เป็นระยะสลับกับบ้านพักอาศัย แต่เนื่องจากชุมชนมีถนนที่กว้างทำให้ดูไม่แออัดมาก นอกจากนี้มีอาคารพาณิชย์รุ่นเก่าปะปนอยู่ไม่มากนักเช่นกัน

สภาพการใช้ที่ดิน

ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการพักอาศัย มีกิจกรรมการค้าขนาดเล็กไม่มีที่ว่างสาธารณประโยชน์ในชุมชน ผู้คนจึงมาชุมนุมกันบนถนน เป็นที่วิ่งเล่นของเด็ก ๆ เป็นที่พักผ่อนของชุมชน นอกจากนี้บนถนนตัดใหม่บริเวณอาคารพาณิชย์ มีผู้ผิดกฎหมายใช้พื้นที่จอดรถซึ่งเป็นรถที่เสียหายจากอุบัติเหตุและเปิดทำการซ่อมรถบนถนนทั้ง 2 ฟาก

ลักษณะทางสังคมและประชากร

ประชากรในชุมชน 80% เป็นประชากรดั้งเดิม ซึ่งอยู่ในพื้นที่นี้ต่อเนื่องมาหลายชั่วอายุคน ประกอบอาชีพรับราชการเป็นส่วนใหญ่ ค้าขายเพียง 20% และเป็นการค้าขายในชุมชน จัดเป็นประชากรมีรายได้ปานกลาง ส่วนเด็กในชุมชนเรียนที่โรงเรียนประถมทวีธาเป็นการศึกษาจนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การศึกษาของประชากรในชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป

ตารางที่ 4-3 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดอรุณราชวราราม

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	4
2. ปัญหาภูมิทัศน์	4
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	3
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	4
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของ	3
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม	
6. ปัญหาความแออัด	4
7. ปัญหาความมีระเบียบ	4
8. ปัญหามลภาวะ	4
9. ปัญหากิจกรรมภายในวัด	4
10. อื่น ๆ	4

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-4 แสดงสภาพปัญหาแวดล้อมวัดอรุณราชวราราม

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	2
2. ปัญหาภูมิทัศน์	3
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	2
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	4
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชน	3
6. ปัญหาความแออัดของชุมชน	2
7. ปัญหาความมีระเบียบ	1
8. ปัญหามลภาวะ	4
9. ปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน	0
10. อื่น ๆ	4

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ลักษณะสภาพปัญหาภายในวัด

วัดอรุณราชวราราม มีลักษณะพิเศษโดยสภาพปัญหาภายในวัดสามารถแบ่งแยกขอบเขตของปัญหาออกได้อย่างชัดเจนตามสภาพพื้นที่กล่าวคือ เขตพุทธาวาสด้านหน้าซึ่งเป็นจุดท่องเที่ยวมีปัญหาการใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราวมากเกินขนาดก่อให้เกิดความไม่น่าดู และความสับสนบริเวณโบราณสถาน ส่วนในบริเวณกลางซึ่งมีสถาปัตยกรรมสำคัญ มีความสกปรกทรุดโทรม เขตกุฏิสงฆ์ไปจนถึงศาลาสวดศพและเมรุเผาศพมีความสะอาดและอยู่ในสภาพดี ปัญหาเสื่อมโทรมของสถาปัตยกรรมอยู่ในระดับน่าอันตรายหากทิ้งไว้นานจะก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้น และนอกจากนี้อาจกล่าวได้ว่าการใช้ที่ดินในวัดด้านหน้าในปัจจุบันก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงตามมาทุกข้อคือ ปัญหาภูมิทัศน์ ทำให้มีความไม่สวยงามและปัญหาความแออัดเนื่องจากมีจำนวนผู้ค้าขายมากเกินไป ขาดระเบียบ แม้ว่าจะได้มีการจัดซุ้มขายของให้ชิดรั้ว และเป็นระเบียบแล้วก็ตาม และปัญหากิจกรรมภายในวัดซึ่งเมื่อมีกิจกรรมทางศาสนาร้านค้าเหล่านี้เป็นที่กีดขวางทางสัญจร พื้นที่รุ่งรัง อีกทั้งยังเป็นส่วนทำลายคุณค่าทางสถาปัตยกรรมอีกด้วย

ส่วนปัญหาอีกข้อหนึ่งซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นคือ ปัญหาโจรกรรมนักท่องเที่ยว จากผู้ค้าของที่ระลึกจำพวกพวงกุญแจซึ่งจะปฏิบัติการณ์ในเวลาเช้า-เย็น และเป็นกลุ่มมาจากผู้มีอิทธิพลทางวัดต้องการแก้ไขปัญหาแต่ไม่ได้รับการร่วมมือจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

สภาพปัญหาแวดล้อมวัด

ชุมชนหลังวัดอรุณราชวราราม มีปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชนอย่างมากแต่มีความแออัดปานกลาง นอกจากนี้มลภาวะก็เป็นปัญหาใหญ่เนื่องจากคลองที่ผ่านชุมชนนั้นน้ำเสียมากและมีขยะอยู่เต็มพื้นที่ผิวน้ำ ชุมชนมีปัญหาขาดพื้นที่สันทนาการสำหรับเด็ก ๆ ในชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงไปใช้พื้นที่สันทนาการบริเวณหน้าวัด ซึ่งทำให้มีผลดีในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชน

ส่วนอีกปัญหาหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงเช่นเดียวกับปัญหามลภาวะ คือ ปัญหายาเสพติดที่ทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากเยาวชนที่มาจากครอบครัวยากจนและขาดการศึกษาใช้พื้นที่ในชุมชนเป็นแหล่งมั่วสุม ซึ่งผู้นำชุมชนพยายามร่วมมือกับวัดจัดทำกิจกรรมแก้ปัญหานี้โดยจัดอบรมเยาวชนโดยใช้สถานที่วัดเช่น โครงการสามเณรภาคฤดูร้อน

ตารางที่4-5 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดอรุณราชวราราม ที่มีต่อชุมชน

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน
1. สถานที่ตั้ง	4
2. ภูมิทัศน์	4
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	4
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	4
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	4
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	4
7. ฌาปนกิจ	4
8. ที่จอดรถ	1
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	1
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	3
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	4
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	4
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	4

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

ตารางที่4-6 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดอรุณราชวราราม ที่มีต่อเมือง

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง
1. สถานที่ตั้ง	4
2. ภูมิทัศน์	4
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	4
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	4
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	3
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	2
7. ฌาปนกิจ	0
8. ที่จอดรถ	0
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	4
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	0
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	2
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	1
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	4

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

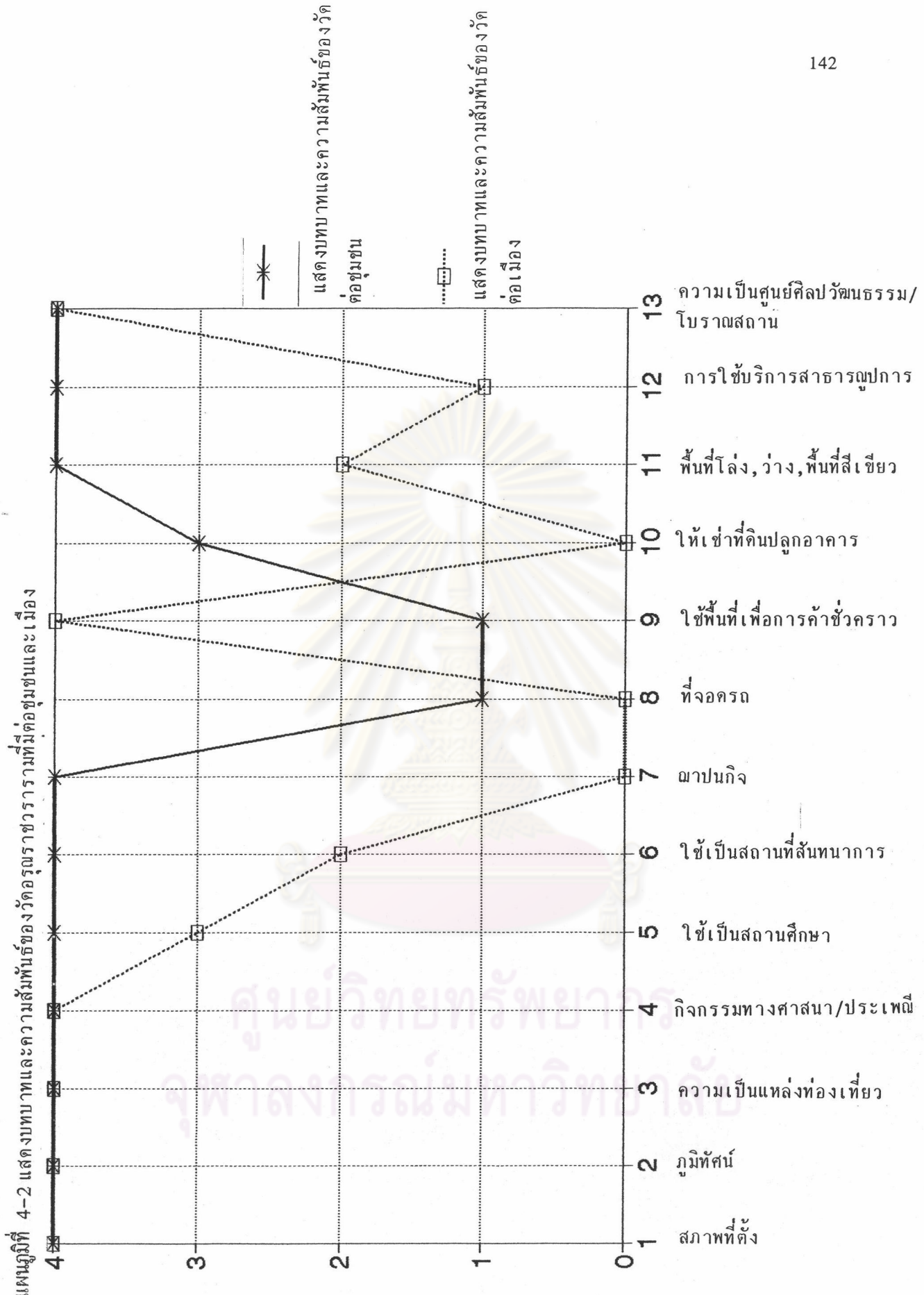

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

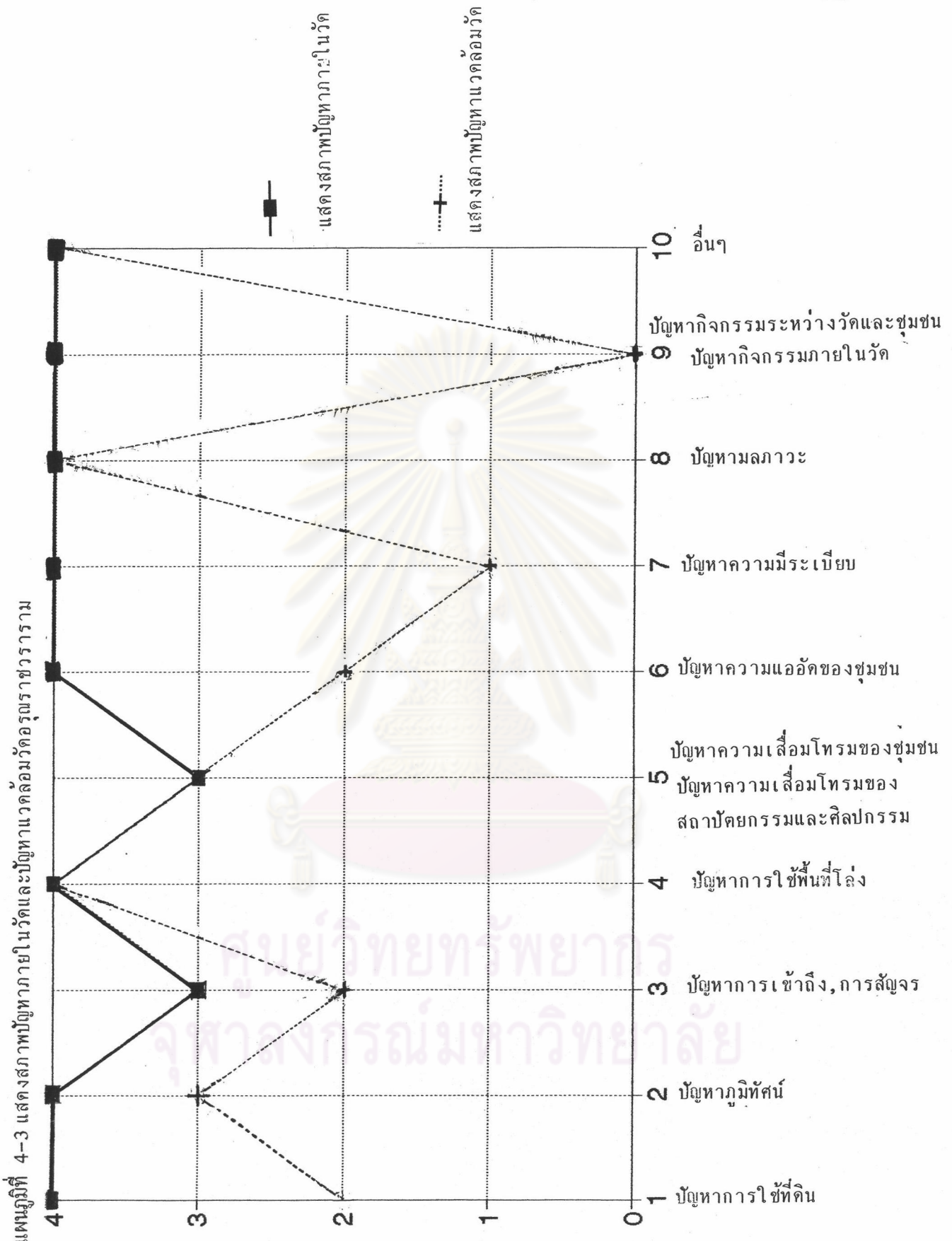

แผนภูมิที่ 4-3 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดและปัญหาแวดล้อมวัดอรุณราชวราราม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) บทบาทและความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชน

วัดอรุณฯ มีความสำคัญต่อชุมชนนี้มากมาแต่ดั้งเดิม และในปัจจุบันก็ยังดำเนินบทบาทความสัมพันธ์ต่อชุมชนไว้อย่างเหนียวแน่น โดยผู้นำชุมชนและวัดได้มีความคิดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมนับตั้งแต่กิจกรรมทางศาสนาและประเพณีไปจนถึงการให้บริการทางสังคม ในรูปการศึกษาและสาธารณสุขอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดแม้จะมีผู้ไปวัดเป็นจำนวนลดลงเล็กน้อยบ้างก็ตาม จึงนับว่าความสัมพันธ์ของวัดและชุมชนหลังวัดอรุณนี้อยู่ในระดับที่ดีมาก

บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

สภาพที่ตั้งของวัดอรุณราชวรารามนับเป็นทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมเพราะสามารถมองเห็นได้จากทุกด้านจนกระทั่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของกรุงเทพมหานคร และประเทศไทย อีกทั้งยังมีคุณค่าทางศิลปชั้นสูงทางสถาปัตยกรรม ภายในวัดก็ยังมีสิ่งสำคัญโบราณสถานโบราณวัตถุ อีกมาก นับว่าวัดอรุณฯ มีสมบูรณ์ในความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มีศักยภาพสูง แต่แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นส่วนทำลายภาพลักษณ์ที่ดีงามของวัดอรุณฯ ซึ่งในระดับความยิ่งใหญ่ของพระอารามในระดับเมืองนี้ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะพบทัศนอุจาดตาดังที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน

4) การประเมินสภาพปัญหาและสรุป

ดังที่เห็นได้ชัดเจนแล้วว่า ปัญหาใหญ่ของวัดอรุณฯ ในขณะนี้คือสภาพการค้าหาบเร่ แผงลอยหน้าวัดซึ่งเป็นตัวส่งผลกระทบใหญ่ต่อปัญหาอื่น ๆ การปล่อยให้คนนำสัตว์เลี้ยงมาไว้ที่วัดจนเกิดมลภาวะ เป็นปัญหาซึ่งควรเร่งแก้ไขความสัมพันธ์และบทบาทที่ดีระหว่างชุมชนและวัดก็น่าที่จะมีการให้ความช่วยเหลือร่วมมือโดยเน้นในการรักษาความสะอาดและพัฒนาวัดเป็นต้น บทบาทของวัดอรุณฯ จัดว่ายังอยู่ในขั้นที่ดีโดยทั้งในส่วนชุมชนและในกลุ่มนักท่องเที่ยว กล่าวได้ว่าผู้คนยังเล็งเห็นความสำคัญอยู่ตลอดมา ภาครัฐจึงน่าที่จะเข้ามาประสานงานเพื่อฟื้นฟูสภาพวัดอรุณฯ ให้มีความสง่างามสมเป็นโบราณสถานคู่บ้านคู่เมืองสืบไป

2. ลักษณะเฉพาะของวัดสุทัศน์เทพวราราม เขตพระนคร

วัดสุทัศน์เทพวราราม

ความเป็นมาของวัด

วัดสุทัศน์เทพวรราราม เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดราชวรมหาวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 146 ริมถนนตีทองและถนนบำรุงเมือง หน้าวัดออกทางถนนอุณากรรณ แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร อาณาเขตทิศเหนือยาว 127 เมตร จดถนนบำรุงเมือง (เสาชิงช้า) ทิศใต้ยาว 130 เมตร จดตึกแถวพระคลังข้างที่ ทิศตะวันออกยาว 346 เมตร จดถนนอุณากรรณ และทิศตะวันตกยาว 346 เมตร จดถนนตีทอง

รัชกาลที่ 1 โปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาวัดสุทัศน์ขึ้นกลางพระนคร โดยมีจุดประสงค์ที่สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐานพระโตหรือพระใหญ่ ซึ่งพระองค์รับสั่งให้พระพิเรนทรเทพไปอัญเชิญมาจากเมืองสุโขทัย และทรงมีพระดำริพระราชทานนามวัดว่า"มหาสุทธาวาส" ในปี พ.ศ. 2350 ก็ได้เริ่มก่อฐานรากพระวิหาร เมื่อก่อพื้นพระวิหารและฐานพระเสร็จแล้วได้เชิญพระใหญ่ขึ้นประดิษฐานซึ่งเป็นเวลาที่ทรงประชวรมากอยู่แล้ว ครั้นได้ทอดพระเนตรเห็นพระขึ้นที่ทันสมพระราชประสงค์ก็สิ้นพระชนม์ในสมัยรัชกาลที่ 2 พระองค์ทรงสร้างวัดสุทัศน์หรือที่เรียกกันในเวลานั้นว่า วัดพระโตต่อโดยสร้างได้เพียงองค์พระประธานพระวิหารยังไม่มีมุขเต็จหน้าหลังทั้ง 2 ด้าน ยังไม่ได้ยกช่อฟ้าใบระกา และยกบานประตูหน้าต่าง ทรงสลักบานประตูค้างอยู่ก็ทรงพระประชวรครั้น พ.ศ. 2367 ก็เสด็จสวรรคต

ต่อมาในรัชกาลที่ 3 ทรงสร้างพระวิหารจนสำเร็จและโปรดให้สร้างพระอุโบสถ์หล่อพระประธานในพระอุโบสถขึ้นใหม่ และพระราชทานนามวัดนี้ว่า "วัดสุทัศนเทพวราราม" แล้วจึงโปรดให้ผูกพัทธสีมาพระอุโบสถเมื่อ พ.ศ. 2386 และบรรจุพระธาตุในพระประธาน ต่อมาครั้นสร้างกุฎีสงฆ์แล้วโปรดให้อาราธนาพระธรรมไตรโลกาจารย์ วัดสัมพันธวงศ์ มาครองวัดนี้ พ.ศ. 2387 โปรดให้หลวงนายฤทธิ์มหาดเล็กยกบานประตูพระอุโบสถ และโปรดให้ช่างหล่อพระเจดีย์หลังชุ้มเสมาและสร้างสัตตมหาสถานเจดีย์ใน พ.ศ. 2398 โปรดให้หล่อรูปม้า และสมโภชพระอารามเพื่อ พ.ศ. 2390

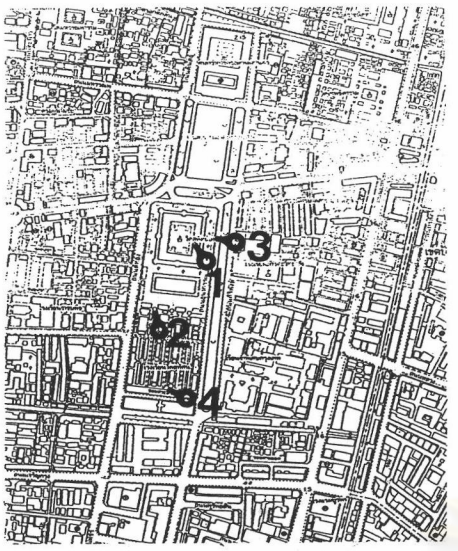

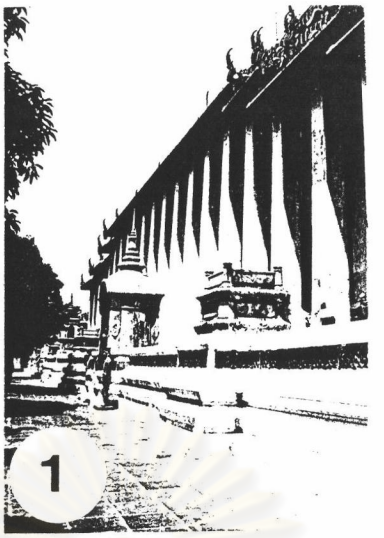

1 บริเวณโบสถ์

2 ประตูกั้นเขตอุโบสถและกุฏิ

3 บริเวณสวนหย่อมและศาลาดิน

4 บริเวณด้านหลังติดตึกแถว

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-9

แสดง สภาพภายในวัดสุทัศน์เทพวราราม

สมัยรัชกาลที่ 4 ได้ทรงสร้างเพิ่มเติม โปรดให้อัญเชิญพระพุทธศาสดาจากวัดประดู่มาไว้วัดสุทัศน์ แล้วถวายพระนามพระโตพระประธานในวิหารว่า พระพุทธศรีศากยมุนี พระประธานในพระอุโบสถถวายพระนามว่า พระพุทธตรีโลกเชษฐ์ใน พ.ศ. 2397 โปรดให้ยกศาลาโรงธรรม และถวายพระนามพระประธานในศาลาการเปรียญ ซึ่งหล่อในรัชกาลที่ 3 ว่า พระพุทธโกศมุนี ครั้น พ.ศ. 2401 โปรดให้ฉลองศาลาดิน ลุถึง พ.ศ. 2402 โปรดให้ปิดทองบานหน้าต่างพระวิหารที่สร้างสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2407 โปรดให้อัญเชิญพระพุทธศาสดาจากวัดสุทัศน์ไปไว้วัดบวรนิเวศวิหาร และสร้างพระพุทธรูปแบบพระอสีติมหาสาวกขึ้นแทนไว้ในพระอุโบสถ ในรัชกาลที่ 5 สมัยสมเด็จพระวันรัต (แดง) เป็นเจ้าอาวาสโปรดให้จัดการซ่อมพระวิหารพระศรีศากยมุนี ครั้งใหญ่เริ่มลงมือเมื่อ พ.ศ. 2438 สำเร็จเมื่อ พ.ศ. 2441 ถึงปี พ.ศ. 2442 โปรดให้ซ่อมพระอุโบสถ และหลังจากนั้นก็มีการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

1) <u>สภาพภายในวัด</u>

วัดสุทัศน์เป็นวัดที่ถือว่าอยู่ในเขตใจกลางเมืองและอยู่ในบริเวณซึ่งมีความหนาแน่น ในปัจุบันพบว่า สภาพภายในวัดสุทัศน์ได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ใหม่หมด และมีการจัดทำการวางแผนเป็นอย่างดี มีความสวยงาม สะอาดสมกับที่เป็นวัดพระอารามหลวงชั้นเอก

อาคารและสถาปัตยกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ในวัด มีสภาพที่ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี แม้บางอาคารจะมีสภาพเก่าบ้างแต่ก็มีความสะอาดเป็นสำคัญ ทำให้ไม่รกหูรกตา ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดอีกอย่างหนึ่งคือบริเวณกุฏิพระสงฆ์มีความสะอาดเรียบร้อยมาก และไม่มีรถเข้ามาจอดกีดขวางทางเลย การก่อสร้างอาคารใหม่เพิ่มเติมมีการออกแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับสถาปัตยกรรมเดิม ทำให้วัดมีความสง่างามและมีทัศนียภาพที่ดี

<u>โรงเรียน</u>

ภายในวัดมีการจัดการเรียนการสอนแบบพิเศษ ให้แก่เยาวชนทั่วไปโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน เป็นการเรียนวิชาชีพพิเศษต่าง ๆ เช่น วาดภาพ ภาษาหัตถกรรม มีนักเรียนให้ความสนใจมากพอสมควร ส่วนใหญ่เป็นเด็นในละแวกชุมชนที่มีที่พักอาศัยด้านหลังอาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วไป และนอกจากนี้ทางวัดยังให้บริการสถานที่และพื้นที่

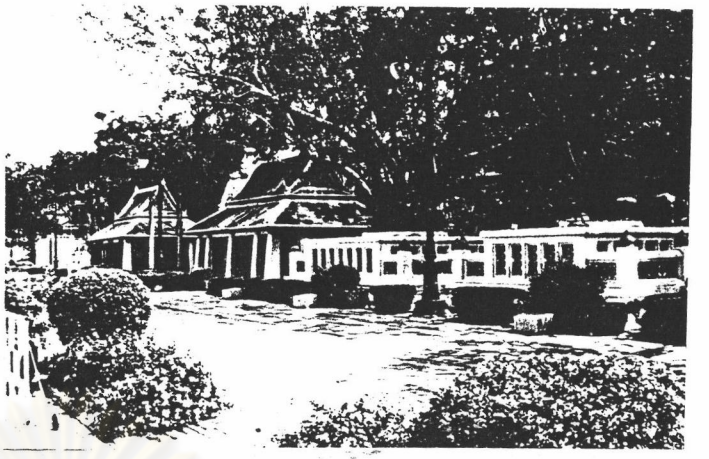

การศึกษาบทบาทของวัดต่อชุมชนและเมืองกรุงเทพฯในปัจจุบัน

ภาพประกอบที่

แสดง ลักษณะทั่วไปของพื้นที่ศึกษา บริเวณวัดสุทัศน์เทพวราราม

ตารางที่ 4-7 แสดงสภาพภายในวัดสุทัศน์เทพวราราม

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. พระอุโบสถ	1	1	1	1	4
2. วิหาร	1	1	1	1	4
3. สถูป/เจดีย์/ปรางค์	1	1	1	1	4
4. ศาลาการเปรียญ/ศาลาลอย	1	1	1	1	4
5. หอกลอง/หอระฆัง	1	1	1	1	4
6. หอไตร	1	1	1	1	4
7. กุฏิสงฆ์	1	1	1	1	4
8. หอฉัน	1	1	1	1	4
9. เมรุ/ศาลาสวดศพ					
10. อื่น ๆ เช่น ศาลาท่าน้ำ	-	-	-	-	-
11. อาคารพาณิชย์	1	1	2	2	6
12. ที่จอดรถ	0	1	0	1	2
13. โรงเรียน	2	1	2	2	7
14. พิพิธภัณฑ์					
15. ห้องสมุด	-	-	-	-	-
16. การใช้พื้นที่การค้าชั่วคราว	-	-	-	-	-
17. ที่พักอาศัย	-	-	-	-	-
18. ทางสัญจร	1	1	1	1	4
19. สนามลานโล่ง	1	-	-	-	1
20. มลภาวะ	1	0	-	1	2

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง	2) สภาพการมองเห็น	3) สภาพสถาปัตยกรรม	4) สภาพโดยรวม
3 เปลี่ยนแปลงมาก	3 ถูกบดบัง	3 เก่าทรุดโทรม	3 ทรุดโทรม
2 เปลี่ยนแปลง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง
1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง	1 ใหม่	1 ใหม่	1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รส่งภายในบริเวณวัด ให้แก่โรงเรียนที่ต้องการยืมสถานที่ในการศึกษาเพื่อเป็นสนับสนุนการศึกษา โดยไม่คิดมูลค่า ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ศาลารายรอบพระอุโบสถ์ประกอบกิจกรรมบริการสังคมดังกล่าว

ห้องสมุด

ทางวัดไม่มีห้องสมุด แต่ก็ให้บริการยืมสถานที่เพื่อเป็นการศึกษาแก่บุคคลทั่วไปดังกล่าวมาแล้ว

การใช้พื้นที่หาบเร่แผงลอย

ไม่มีการใช้ส่วนใดในพื้นที่วัดเพื่อการค้าชั่วคราวเลย เป็นกฎห้ามของทางวัด ส่วนการจำหน่ายหนังสือ หรือเหรียญบูชาต่าง ๆ ทางวัดจัดทำศาลาดินขนาดเล็กติดกับรั้ววัดทางตะวันออก แลดูเป็นระเบียบสวยงาม ไม่ทำลายทัศนียภาพ

ที่พักอาศัย

ทางด้านหลังวัดมีตึกแถวขนาบเป็นรั้ว ซึ่งตึกแถวเหล่านี้ทางด้านหลังเปิดประตูออกทางบริเวณกุฏิสงฆ์ได้ มีสภาพอาคารเก่า แต่ทางวัดได้ควบคุมไม่ให้มีการวางของล้ำเข้ามาในเขตวัด ทำให้ไม่มีปัญหาในเรื่องของความเป็นระเบียบ

ทางสัญจร

ภายในวัดและเขตกุฏิสงฆ์รวมถึงการติดต่อในพื้นที่มีทางสัญจรที่ดี สะดวกสบายและ มีระเบียบ ถนนสายสำคัญที่ล้อมรอบวัดคือถนนตีทอง ถนนอุณากรณ ถนนบำรุงเมือง และถนนซอยสระสรง สนามลานโล่งภายในวัดได้รับการดูแลดีมีสภาพสมบูรณ์เปิดให้ประชาชนเข้ามาใช้นั่งพักผ่อน และนั่งฟังเทศฟังธรรมได้ในเวลาที่มีการเทศน์ และเปิดให้เข้าชมวัดโดยทั่วไปในเวลาปกติ

มลภาวะ

จากการสำรวจพบว่า วัดสุทัศน์เทพวรารามไม่มีปัญหามลภาวะ เป็นวัดที่มีความสะอาดเป็นหัวใจในการดูแลทำนุบำรุง ซึ่งประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว

1 ตึกแถวบริเวณวัดสุทัศน์ฯ

2 ที่ว่างด้านข้างวัด

3 ทัศนภาพจากรอบนอก

4 ลานเสาชิงช้า

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-10

แสดง สภาพแวดล้อมวัดสุทัศน์เทพวราราม

สภาพแวดล้อมวัด

เนื่องจากวัดสุทัศน์ตั้งอยู่ใจกลางเมืองซึ่งล้อมรอบไปด้วยอาคารพาณิชย์เป็นบริเวณกว้าง หลังอาคารพาณิชย์เข้าซอยเดินเท้าเล็ก ๆ เข้าไปมีชุมชนขนาดเล็กกระจายอยู่โดยทั่วไป บริเวณชุมชนสำคัญคือ หลังวัดสุทัศน์ซึ่งเป็นอาคารพาณิชย์รุ่นเก่า มีสภาพทรุดโทรมชั้นบนเป็นส่วนพักอาศัย ส่วนชั้นล่างประกอบกิจการจำพวกกลึงเหล็ก เครื่องยนต์ เครื่องจักร

การเข้าถึงและการสัญจร

ชุมชนมีโครงข่ายการสัญจรภายในชุมชนสับสนเป็นตรอกซอยเล็ก ๆ เดินทะลุผ่านถึงกันไปตามตึกต่าง ๆ โดยชุมชนหลังวัดสุทัศน์นี้มีซอยสระสรง ซึ่งจะทะลุออกยังถนนตีทองและถนนอุณากรรณได้ และใช้เส้นถนนตีทอง ถนนดินสอออกไปสู่ถนนราชดำเนิน

สภาพอาคาร

เป็นอาคารพาณิชย์ 2 ชั้นรุ่นเก่า ใช้พักอาศัยและประกิจการ และริมถนนส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์ขนาด 3-4 ชั้น ที่ประกอบการค้าเกี่ยวกับการศาสนา ลักษณะบ้านเรือนที่พักอาศัยมักเป็นอาคารขนาดเล็ก 2 ชั้น ครึ่งตึกครึ่งไม้ เนื่องจากพื้นที่รอบนอกมีการเปลี่ยนแปลงน้อยทำให้ชุมชนยังคงลักษระดั้งเดิมเอาไว้ได้

สภาพการใช้ที่ดิน

บริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัย มีการประกอบพาณิชยกรรมน้อยหากเทียบกับย่านอื่น ๆ ของเมือง แต่จัดเป็นย่านพาณิชยกรรมที่เก่าแก่โดยมีชุมชนขนาดเล็กปะปนอยู่ลึกเข้าไปด้านหลังที่อาคารพาณิชย์ที่ค่อนข้างเก่า นอกจากนี้ก็มีสถานศึกษา สถานที่ราชการ สถานที่สาธารณประโยชน์ระบบในชุมชนมีการเจริญเติบโตช้า จึงมีสภาพชุมชนเดิมอยู่มาก

ลักษณะทางด้านสังคมและประชากร

ประชากรที่ประกอบอาชีพอยู่ในเขตพื้นที่บริเวณนี้เป็นชาวจีน ซึ่งมาตั้งถิ่นฐานประกอบการค้าพักอาศัย ปรากฏเป็นชุมชนหลังวัดสุทัศน์เทพวราราม ซึ่งผู้ที่พักอาศัยในปัจจุบันซึ่งเป็นเก่าแก่ในพื้นที่เป็นเวลานานแล้ว หรือเป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งสืบทอดกิจการ แต่พักอาศัยอยู่นอกเขตเมืองชั้นใน นอกจากนี้ในชุมชนด้านในยังมีกลุ่มประชากรนอกกรุงเทพมหานครเข้ามา

ตารางที่ 4-8 แสดงภาพแวดล้อมวัดสุทัศน์เทพวราราม

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. ลักษณะชุมชน	3	1	3	3	10
2. การเข้าถึง	1	1	2	2	6
3. ภูมิทัศน์	3	1	3	3	10
4. สถาบันการศึกษา	1	1	1	1	4
5. สถาบันราชการ	1	1	1	1	4
6. พักอาศัย	3	1	3	3	10
7. พาณิชยกรรม	3	1	3	3	10
8. ตลาด	-	-	-	-	-
9. ร้านค้า/แผงลอย/หาบเร่	3	1	3	3	10
10. พื้นที่สันทนาการ/พื้นที่ว่าง	3	1	1	1	6
11. แหล่งท่องเที่ยว	2	1	2	2	7
12. สภาพความแออัด	3	1	3	3	10
13. มลภาวะ	3	1	3	3	10

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง
   3 เปลี่ยนแปลงมาก
   2 เปลี่ยนแปลง
   1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

2) สภาพการมองเห็น
   3 ถูกบดบัง
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

3) สภาพสถาปัตยกรรม
   3 เก่าทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

4) สภาพโดยรวม
   3 ทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

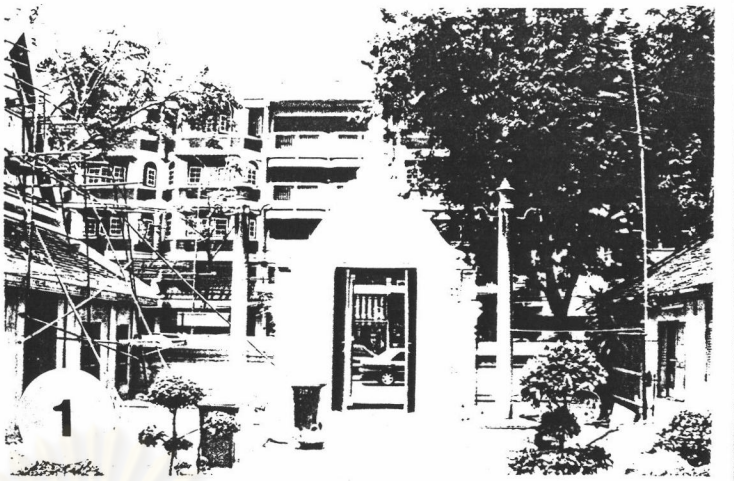

1 สภาพสถาปัตยกรรมเริ่มเสื่อมโทรม

2 หาบเร่แผงลอยกีดขวางทางสัญจร

3 ปัญหามลภาวะและน้ำเสียความไม่มีระเบียบของร้านค้า หาบเร่

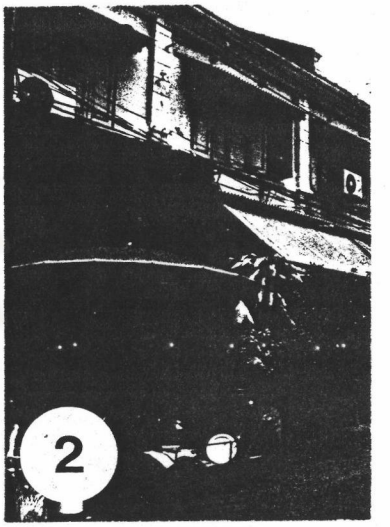

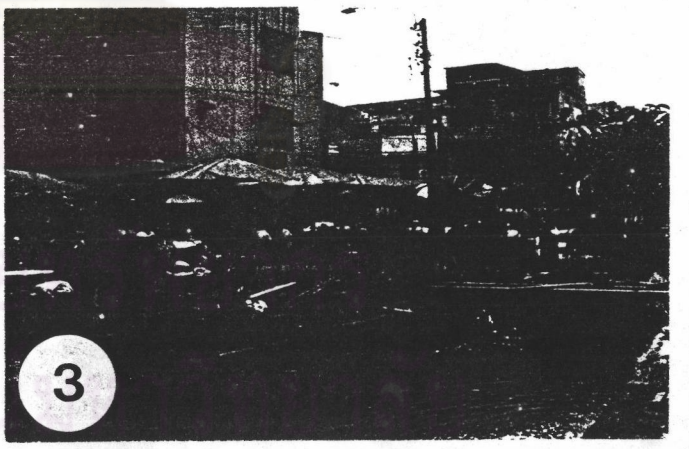

ศูนย์วิทย
จุฬาลงกรณ

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-11

แสดง สภาพปัญหาภายในและปัญหาแวดล้อมวัดสุทัศน์เทพวราราม

ทำงานเป็นลูกจ้างประกอบอาชีพเล็กน้อยหรือค้าขายหาบเร่ เช่าอาศัยอยู่ในชุมชนขนาดเล็กหลังตึกเช่นกัน

2) สภาพปัญหาภายในวัด

วัดสุทัศน์เทพวราราม มีสภาพวัดอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาจากสภาพของอาคารและบริเวณโดยนอกไม่มีมลภาวะขยะมูลฝอยหรือสัตว์เลี้ยง อย่างไรก็ตามเนื่องจากทางวัดมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งคาดว่าอาจก็ให้เกิดปัญหาตามมาได้ภายหลัง จึงควรมีนโยบายในการระวังรักษาสภาพแวดล้อม อย่างรัดกุม และคงสภาพการรักษาความสะอาดที่ดีไว้ตลอดไป ส่วนโบราณสถาน โบราณวัตถุก็ควรระวังรักษาบูรณะซ่อมแซมเพื่อชลดความเสื่อมโทรมตามกาลเวลา และปัญหาตึกแถวบริเวณด้านหลังของวัดให้เช่าทางด้านหลังวัดก็ควรมีการปรับปรุงสภาพอาคารให้อยู่ในสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่

สภาพปัญหาแวดล้อม

ปัญหาที่ชัดเจนสภาพความเสื่อมโทรมของชุมชนหลังวัดสุทัศน์ ซึ่งนับวันจะเสื่อมโทรมมากยิ่งขึ้นมีสภาพความเป็นอยู่ค่อนข้างแออัด การประกอบกิจการกีดขวางทางเดินเท้าในชุมชน ปัญหาที่จอดรถและการกั้นเพื่อจองที่จอดรถของผู้ที่พักอาศัยและผู้ประกอบกิจการ และปัญหาน้ำเสียบริเวณคลองที่สะสมและมาเป็นเวลานานและมีหาบเร่แผงลอย ร้านอาหาร ตั้งขนาบลำคลอง ทำให้เพิ่มความสกปรกมากยิ่งขึ้น สภาพชุมชนขาดความมีระเบียบ ส่วนกิจกรรมระหว่างวัดและชุมชนจากการสัมภาษณ์ พบว่าชุมชนในละแวกนี้มีความขัดแย้งต่อวัดสุทัศน์เนื่องมาจากความไม่พอใจในข้อกำหนดกฎเกณฑ์ใหม่ที่เคร่งครัดของวัดสุทัศน์เช่นในเรื่องการระวังรักษาความสะอาด การเข้ามาใช้ห้องน้ำภายในวัด หรือการเข้ามาใช้พื้นที่สนามเพื่อการพักผ่อน ดังนั้นพุทธศาสนิกชนและประชาชนที่มาร่วมกิจกรรมของวัดซึ่งมีจำนวนผู้มาใช้ซึ่งมาจากที่ไกลนอกเขตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

ตารางที่ 4-9 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดสุทัศน์เทพวราราม

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	1
2. ปัญหาภูมิทัศน์	0
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	0
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	0
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของ	3
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม	
6. ปัญหาความแออัด	0
7. ปัญหาความมีระเบียบ	0
8. ปัญหามลภาวะ	0
9. ปัญหากิจกรรมภายในวัด	0
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-10 แสดงสภาพปัญหาแวดล้อมวัดสุทัศน์เทพวราราม

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	1
2. ปัญหาภูมิทัศน์	1
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	0
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	1
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชน	3
6. ปัญหาความแออัดของชุมชน	3
7. ปัญหาความมีระเบียบ	2
8. ปัญหามลภาวะ	3
9. ปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน	2
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-11 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดสุทัศน์เทพวราราม ที่มีต่อชุมชน

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน
1. สถานที่ตั้ง	4
2. ภูมิทัศน์	4
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	4
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	4
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	4
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	4
7. ฌาปนกิจ	0
8. ที่จอดรถ	1
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	0
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	3
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	4
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	3
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	4

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

ตารางที่ 4-12 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดสุทัศน์เทพวรารามที่มีต่อเมือง

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง
1. สถานที่ตั้ง	4
2. ภูมิทัศน์	4
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	4
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	4
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	4
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	4
7. ฌาปนกิจ	0
8. ที่จอดรถ	0
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	0
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	2
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	4
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	4
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม	4
และโบราณสถาน	

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

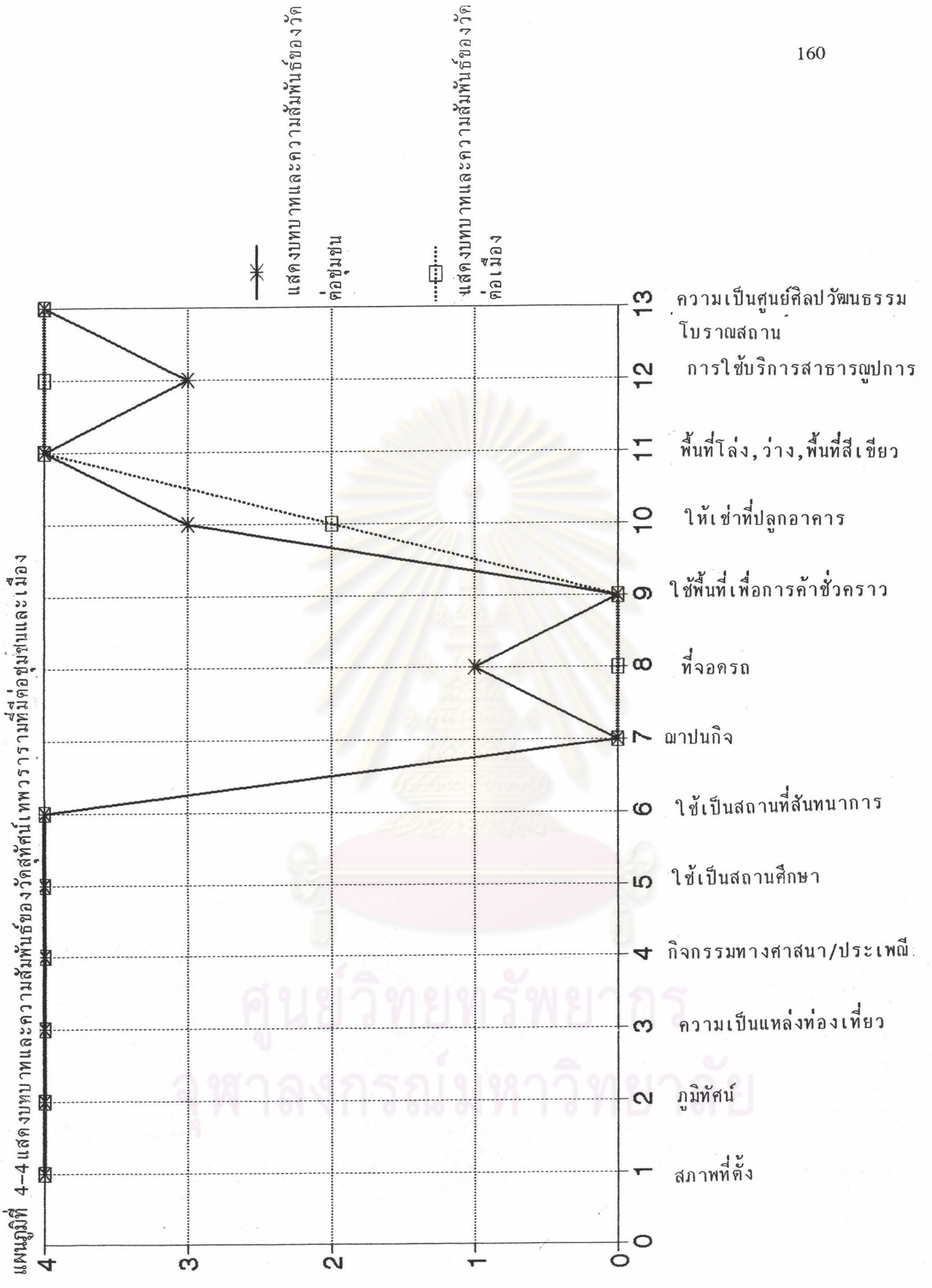

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

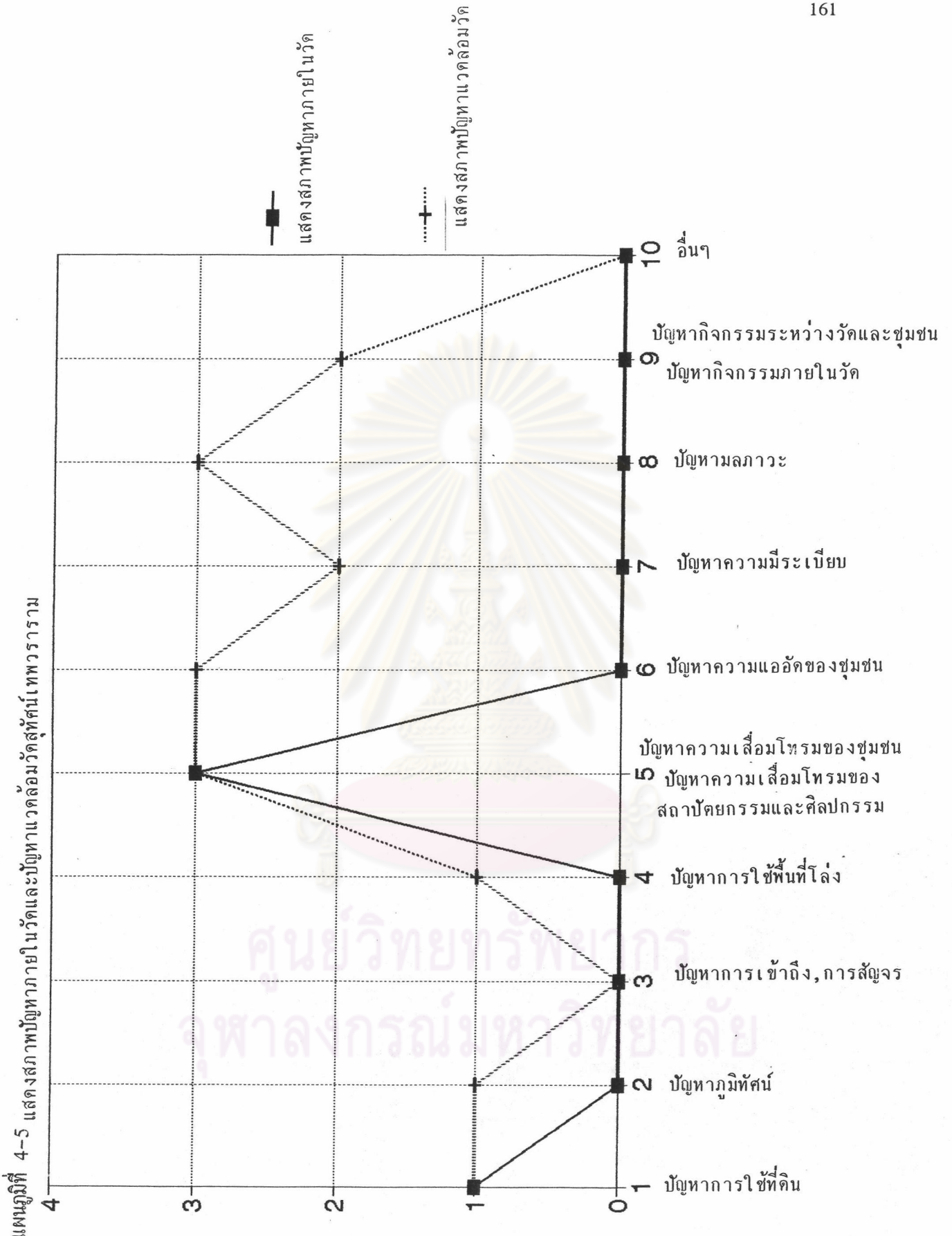

แผนภูมิที่ 4-5 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดและปัญหาแวดล้อมวัดสุทัศน์เทพวราราม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

วัดสุทัศน์มีความสำคัญมากในฐานะเป็นศาสนสถานอันสำคัญเก่าแก่ซึ่งส่งกระทบเชื่อมโยงต่อชุมชนเป็นธรรมดา แต่ในปัจจุบันกับพบว่าความสัมพันธ์ของวัดสุทัศน์กับชุมชนโดยรอบลดน้อยลง อันเนื่องมาจากวัดเปลี่ยนแปลงบทบาทโดยหันไปเน้นความสำคัญมากขึ้นในลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวซึ่งวัดต้องการให้ภาพลักษณ์ของวัดมีความสง่างาม ก็ย่อมที่จะมีมาตรการและการรณรงค์การจัดการภายในวัดที่ขัดต่อความเคยชินของคนในชุมชน ซึ่งเป็นที่มาของความห่างเหินระหว่างวัดและชุมชน

บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

แต่หากพิจารณาในระดับเมืองในปัจจุบันวัดสุทัศน์ฯ กำลังก้าวไปสู่ความสำเร็จในระดับที่ดีในฐานะเป็นศาสนสถานที่มีความสมบูรณ์พร้อมเป็นแบบอย่างให้แก่วัดอื่น ๆ ในการพัฒนาวัดเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และขณะเดียวกันส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนาให้แก่พุทธศาสนิกชน ซึ่งเป็นประชาชนชาวไทย ซึ่งคาดว่าหลังจากนี้จะทำให้ชุมชนนั้นมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการพัฒนาวัดในระดับเมือง

4) ประเมินสภาพปัญหาและบทสรุป

จากการพิจารณาในทุกด้านพบว่า ปัญหาแวดล้อมวัดมีมากกว่าปัญหาภายในวัด ดังนั้นจึงควรเร่งแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมนอกวัดอย่างมีระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาภายในวัด จะทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความสมบูรณ์แบบอย่างเต็มที่ บทบาทของวัดสุทัศน์ซึ่งด้อยลงไปในแง่ความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้เพราะแต่เดิมวัดก็มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนมาก่อนอยู่แล้ว จึงหน้าที่จะเพ่งเล็งหาหนทางประสานประโยชน์ระหว่างวัดและชุมชนให้มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น

3. ลักษณะเฉพาะของวัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน

วัดปทุมวนาราม

ความเป็นมาของวัด

วัดปทุมวนาราม เป็นพระอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดราชวรวิหาร ตั้งอยู่เลขที่ 969 แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร อาณาเขตวัด ทิศเหนือ เป็นด้านหลังวัดติดต่อกับที่ดินเลขที่ 4 ที่ธรณีสงฆ์ของวัดปทุมวนาราม ทิศใต้เป็นด้านหน้าวัดติดต่อกับถนนพระรามที่ 1 ทิศตะวันออกติดต่อกับทางสาธารณประโยชน์ และทิศตะวันตกติดต่อกับคลองอรชร

บริเวณวัด ที่ดินมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมมีขนาดกว้าง 150 เมตร ยาว 200 เมตร ด้านหน้าวัดมีกำแพงยาวตลอดมีประตูเข้าวัด 2 ทาง ทางสาธารณประโยชน์ 1 ทาง และโรงเรียนวัดปทุมวนารามสังกัดกรุงเทพมหานครด้านหลังวัดติดกับชุมชนแออัด ด้านตะวันออกมีอาคารชั่วคราวสร้างไว้ติดรั้ววัด ถาวรวัตถุและอาคารเสนาสนะต่าง ๆ ตั้งอยู่ส่วนกลางของที่ดิน

วัดปทุมวนาราม เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2400 เดิมบริเวณที่ตั้งวัดเป็นทุ่งนามีสภาพเป็นลุ่มเป็นแอ่งน้ำบ้าง เป็นสระเล็ก ๆ บ้าง มีน้ำขังอยู่ และมีบัวพันธุ์ต่าง ๆ มากมาย เมื่อปี พ.ศ. 2396 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว โปรดให้ขุดเป็นสระแล้วปลูกบัวพันธุ์ต่าง ๆ ไว้ที่บริเวณนี้และสร้างวังเป็นที่พระทับแรมเพื่อทรงพักผ่อนพระราชกรณียกิจ สระที่ขุดขึ้นมี 2 สระ สระด้านเหนือเรียกว่า "สระใน" สระด้านใต้เรียกว่า "สระนอก" ติดต่อถึงกันเว้นที่ไว้กลางสระเป็นแห่ง ๆ ปลูกบัวพันธุ์ต่าง ๆ สวยงามแล้วพระราชทานนามว่า "วังสระปทุม" และพระราชทานนามบริเวณนั้นว่า "ตำบลปทุมวัน" ต่อมา พ.ศ. 2400 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้เสด็จทางชลมารคมาประทับแรมที่วังสระปทุมเป็นครั้งแรก ทรงมีพระราชดำริว่าควรจะสร้างวัดขึ้นที่ฝั่งตะวันตกของสระนอก เพื่อพระราชทานแก่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี จึงโปรดให้สมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อยเป็นแม่กอง พระยาสามภพพ่ายเป็นนายงานควบคุมการก่อสร้างวัด และพระองค์ได้พระราชทานนามไว้ก่อนว่า "วัดปทุมวนาราม" แต่คนส่วนมากเรียกว่า "วัดสระปทุม" หรือวัดสระ" เฉย ๆ ก็มี ครั้นได้สร้างวัดปทุมวนารามแล้วเสร็จ ได้นิมนต์พระสงฆ์จากวัดบวรนิเวศวิหารมาอยู่

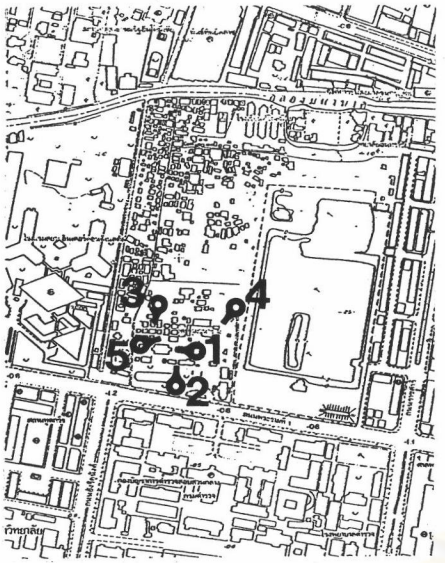

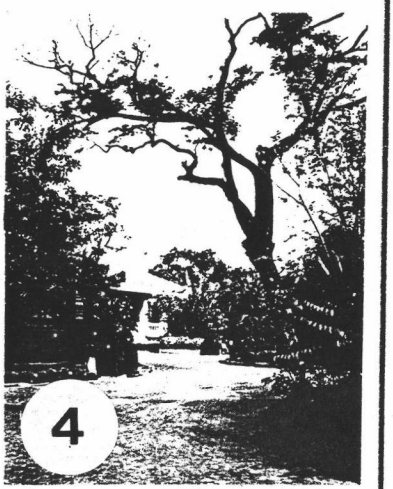

1 โบสถ์

2 ประตูทางเข้า

3 กุฏิสงฆ์

4 สวนป่าวิปัสนา

5 ศาลาราย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-12

แสดง สภาพภายในวัดปทุมวนาราม

ปกครองดูแลวัด พ.ศ. 2401 พระองค์ได้เสด็จทางชลมารคอัญเชิญพระแสนและพระไส ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญมาประดิษฐานที่วัดนี้ และพระองค์ได้โปรดให้จัดงานฉลองวัดปทุมวนานารามขึ้น เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2410 พร้อมกับได้เสด็จมาทรงเป็นประธานในงานตลอด 5 ราตรี และประทับแรมที่วังสระปทุม

1) สภาพภายในวัด

สภาพภายในวัดจากการสำรวจ ในเขตพุทธาวาส องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมีสภาพปานกลาง ถูกบดบังมุมมองจากตึกสูงด้านข้าง กุฏิสงฆ์มีสภาพปานกลางก่อนข้างเก่า แต่ก็อยู่ในสภาพเรียบร้อยสะอาดพอใช้ สภาพโดยทั่วไปจัดอยู่ในขั้นดี วัดปทุมวนารามมีศาลาสวดศพแต่ไม่มีเมรุเผาศพ ทำให้การใช้บริการมีไม่มากเบาบาง ไม่มีการใช้พื้นที่ใช้เช่าอาคารพาณิชย์ ในบริเวณวัดปัจจุบันได้มีการสร้างสวนป่าเพื่อเป็นที่วิปัสนาของพุทธศาสนิกชน เป็นองค์ประกอบใหม่ที่เกิดขึ้นภายในวัดในปี 2536

ที่จอดรถ ลานจอดรถเป็นลานกว้างบริเวณด้านหน้าวัดมีกำแพงกั้นเขตก่อนเข้าเขตพุธาวาสและมีสระน้ำอยู่ตรงกลางจัดตกแต่งสวนหย่อมและน้ำตกขนาดเล็กข้างสระเพื่อใช้นั่งพักผ่อนได้ การบริการจอดรถให้แก่ประชาชนทั่วไปโดยเก็บค่าบริการชั่วโมงละ 20 บาท และยังเป็นจุดรับส่งรถตู้โดยสารขนาดเล็กแก่พนักงานตามตึกต่าง ๆ เช่น ห้างโรบินสัน มายังจุดป้ายรถประจำทางซึ่งอยู่หน้าวัด ซึ่งนับว่ามีการเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่สูง ถึงแม้ว่าจะมีลานจอดรถตามอาคารขนาดใหญ่แล้วก็ตาม และช่วงเวลา 9.00-16.00 น. จะมีรถเข้ามาจอดหนาแน่นมาก จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้พื้นที่บริเวณนี้เพื่อการสันทนาการหรือการทำให้เกิดทัศนียภาพที่ดี

โรงเรียน

โรงเรียนวัดปทุมวนารามเป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ให้บริการการศึกษาแก่เด็กในชุมชน ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1-ประถมปีที่ 6 สภาพอาคารโรงเรียนอยู่ในสภาพดี สะอาด แม้จะมีขนาดไม่ใหญ่นักก็ตาม

ตารางที่ 4-13 แสดงสภาพภายในวัดปทุมวนาราม

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. พระอุโบสถ	0	2	2	2	6
2. วิหาร	0	2	2	2	6
3. สถูป/เจดีย์/ปรางค์	0	1	1	1	3
4. ศาลาการเปรียญ/ศาลาลอย	0	2	1	1	4
5. หอกลอง/หอระฆัง	0	1	2	1	4
6. หอไตร	-	-	-	-	-
7. กุฏิสงฆ์	2	1	2	1	6
8. หอฉัน	-	-	-	-	-
9. เมรุ/ศาลาสวดศพ	-	-	1	1	2
10. อื่น ๆ เช่น ศาลาท่าน้ำ	-	-	1	1	2
11. อาคารพาณิชย์	-	-	-	-	-
12. ที่จอดรถ	3	1	2	2	8
13. โรงเรียน	1	1	1	1	4
14. พิพิธภัณฑ์	-	-	-	-	-
15. ห้องสมุด	2	1	2	3	8
16. การใช้พื้นที่การค้าชั่วคราว	-	-	-	-	-
17. ที่พักอาศัย	-	-	-	-	-
18. ทางสัญจร	1	1	0	1	3
19. สนามลานโล่ง	1	1	1	1	4
20. มลภาวะ	0	1	-	2	3

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง	2) สภาพการมองเห็น	3) สภาพสถาปัตยกรรม	4) สภาพโดยรวม
3 เปลี่ยนแปลงมาก	3 ถูกบดบัง	3 เก่าทรุดโทรม	3 ทรุดโทรม
2 เปลี่ยนแปลง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง
1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง	1 ใหม่	1 ใหม่	1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

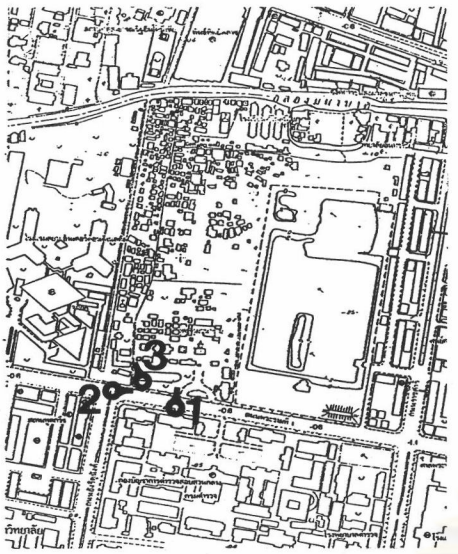

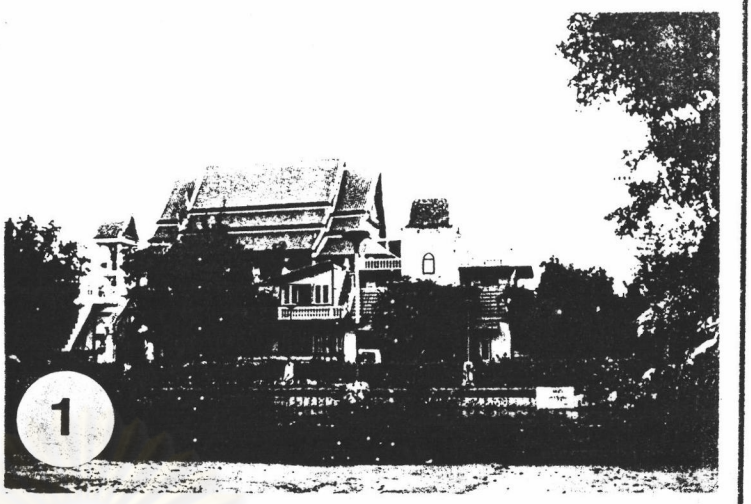

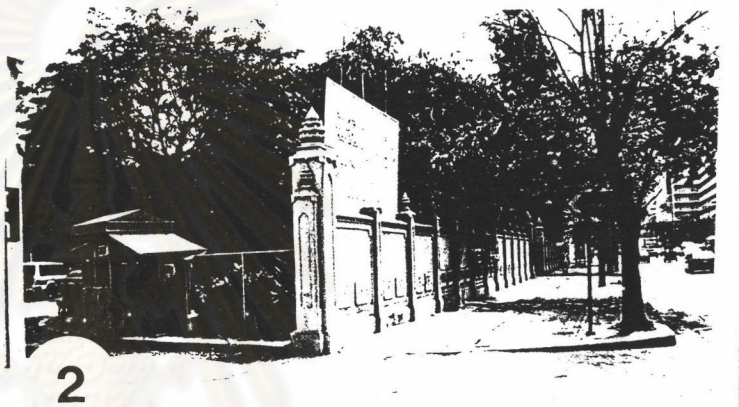

1 วัดมองจากด้านหน้าถนน

2 บริเวณวัดด้านหน้าวัดติดถนนพระราม1

3 ซอยเข้าวัดทางเข้าชุมชน

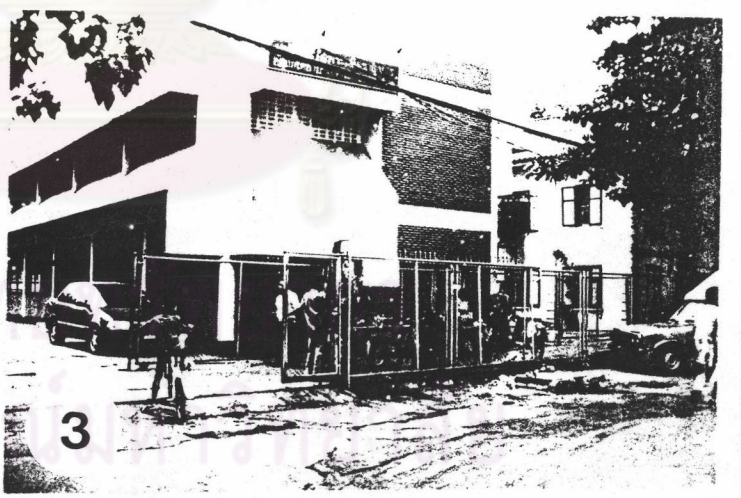

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-13

แสดง สภาพแวดล้อมวัดปทุมวนาราม

ห้องสมุด

ห้องสมุดของวัดแต่เดิมเป็นศาลารายที่ดัดแปลงมาใช้เป็นห้องสมุด สภาพอาคารเก่า สภาพภายในไม่มีหนังสือมากนักขาดการจัดระเบียบและไม่มีผู้มาใช้บริการนอกจากจะเป็นครั้งคราวที่นักศึกษามหาข้อมูลแต่ก็ไม่บ่อยนัก โดยทั่วไปเป็นที่ที่เด็กนักเรียน และเด็กวัดนั่งพักผ่อน นั่งทำการบ้าน

การใช้พื้นที่หาบเร่ แผงลอย

ไม่มีการใช้พื้นที่รส่งในบริเวณเพื่อการค้าหาบเร่ แผงลอย

พักอาศัย

ไม่มีในบริเวณมีเป็นลักษณะชุมชนเช่าที่ธรณีสงฆ์อยู่อาศัย

ทางสัญจร

ภายในวัดและเขตกุฏิสงฆ์มีความสะดวก สบาย สะอาด พอการเข้าถึงติดต่อกันได้ง่าย และจากถนนใหญ่ด้านหน้าก็เข้าถึงวัดโดยสะดวก

มลภาวะ

จากการสำรวจพบว่า วัดปทุมวนารามไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องขยะ และน้ำเสียโดยรวมแล้ว สภาพทั่วไปของวัดมีความสะอาดดี เนื่องจากติดถนนใหญ่ก็จะมีปัญหาเสียงรบกวนบ้าง และปัญหาควันพิษอันเนื่องมาจากปริมาณการจราจรหนาแน่นด้านหน้าวัด

สภาพแวดล้อมวัด

วัดปทุมวนาราม แม้ว่าอยู่ในแหล่งธุรกิจสำคัญแต่ก็อยู่ติดกับชุมชนแออัดซึ่งมีอายุชุมชน มากกว่า 50 ปี ชุมชนวัดปทุมวนารามตั้งอยู่ในเขตธรณีสงฆ์ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งอยู่บนพื้นที่ทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ซึ่งพื้นที่นี้อยู่ด้านข้างของวัดและมีอาณาเขตครอบคลุมไปทางด้านหลังจรดคลองมหานาคจนสุดชุมชนนับเป็นชุมชนแออัดขนาดปานกลาง

ตารางที่ 4-14 แสดงภาพแวดล้อมวัดปทุมวนาราม

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. ลักษณะชุมชน	2	2	3	3	10
2. การเข้าถึง	1	2	2	2	7
3. ภูมิทัศน์	2	1	3	3	9
4. สถาบันการศึกษา	1	2	1	1	5
5. สถาบันราชการ	1	1	1	1	4
6. พักอาศัย	1	2	3	3	9
7. พาณิชยกรรม	1	2	3	3	9
8. ตลาด	-	-	-	-	-
9. ร้านค้า/แผงลอย/หาบเร่	2	1	3	3	9
10. พื้นที่สันทนาการ/พื้นที่ว่าง	3	1	1	1	6
11. แหล่งท่องเที่ยว	-	-	-	-	-
12. สภาพความแออัด	3	2	3	3	11
13. มลภาวะ	2	1	-	3	6

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง
   3 เปลี่ยนแปลงมาก
   2 เปลี่ยนแปลง
   1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

2) สภาพการมองเห็น
   3 ถูกบดบัง
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

3) สภาพสถาปัตยกรรม
   3 เก่าทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

4) สภาพโดยรวม
   3 ทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเข้าถึงและทางสัญจร

ในชุมชนมีทางเดินเท้าขนาดแคบ เข้าถึงชุมชนโดยเดินเท้าหรือจักรยานยนต์ ชุมชนนี้ไม่มีคิวจักรยานยนต์รับจ้าง คนในชุมชนใช้ทางเดินเท้าเป็นหลักหรือใช้จักรยานยนต์ส่วนตัวเท่านั้น การสัญจร สามารถติดต่อกับพื้นที่ภายนอกโดยทางด้านหน้าทางเดินเท้าเดินทะลุถึงถนนพระรามที่ 1 และมีทางเท้าแยกออกทางขวามือผ่านกลางชุมชนไปออกด้านหลังเวิร์ดเทรดเซ็นเตอร์ไปสู่ถนนราชดำริ

สภาพทั่วไปของอาคาร

ชุมชนมีมุมมองจากภายนอกถนนใหญ่ชัดเจน เพราะต้องเข้าซอยคดเคี้ยวและเลยเขตกุฎิวัดและชีเข้าไปประมาณ 500 เมตร จึงจะเริ่มมีบ้าน ร้านค้าค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชุมชนมีสลับเป็นระยะ อีกทั้งยังมีหาบเร่ ตั้งอยู่บริเวณปากทางเข้าชุมชนบ้างเล็กน้อย และแผงลอยบางแผงบริเวณกลางชุมชนยื่นออกมาที่ทางเดินทำให้ไม่สะดวกในการใช้ทางเดิน ถัดเข้าไปบริเวณกลางชุมชนมีแฟลต 5 ชั้น 3 หลัง มีสภาพเก่าทรุดโทรมมากหน้าแฟลตมีที่ว่างเป็นสนามขนาดเล็ก แต่ก็มีผู้ตั้งร้านขายอาหาร และวางของที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์บัจจุบันนี้ชุมชนมีความเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วแต่ยังคงสภาพความแออัดและทรุดโทรม โดยรูปแบบชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการพัฒนาพื้นที่รอบนอกชุมชนออกไป ความเป็นย่านธุรกิจของพื้นที่ที่มีผลเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

สภาพการใช้ที่ดิน

เมื่อพิจารณาการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการพักอาศัย และการค้าขนาดเล็ก ไม่มีที่ว่างสาธารณะประโยชน์ในชุมชน ทำให้มีความเป็นอยู่แบบแออัดและมากกว่า 50% ของพื้นที่ให้เช่าเป็นที่อยู่อาศัยแก่คนนอกชุมชน

ลักษณะทางสังคมและประชากร

ปัจจุบันประชากรในชุมชนมักจะเป็นผู้คนที่มาจากพื้นที่อื่นเข้ามาทำงานตามอาคารสูงต่าง ๆ ในบริเวณนี้ ประกอบอาชีพเป็นยาม พนักงานทำความสะอาด เสริฟอาหาร จึงมีความจำเป็นต้องเช่าที่พักให้ใกล้แหล่งงาน เพื่อความสะดวกในการเดินทาง ประกอบกับเป็นผู้มีรายได้น้อย ทำให้ต้องเช่าห้องในแหล่งชุมชนแออัด ส่วนประชากรเดิมในพื้นที่ส่วนใหญ่ย้าย

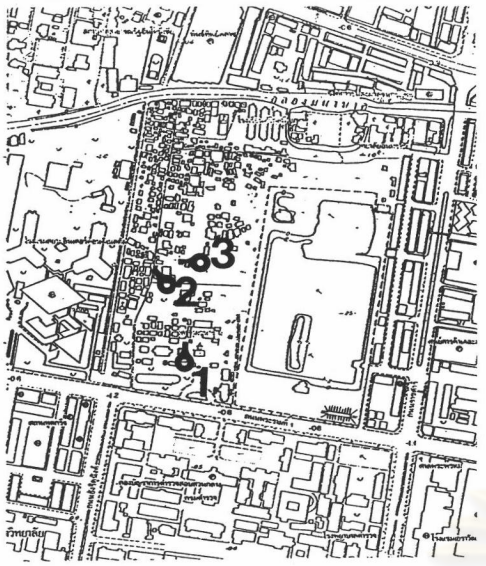

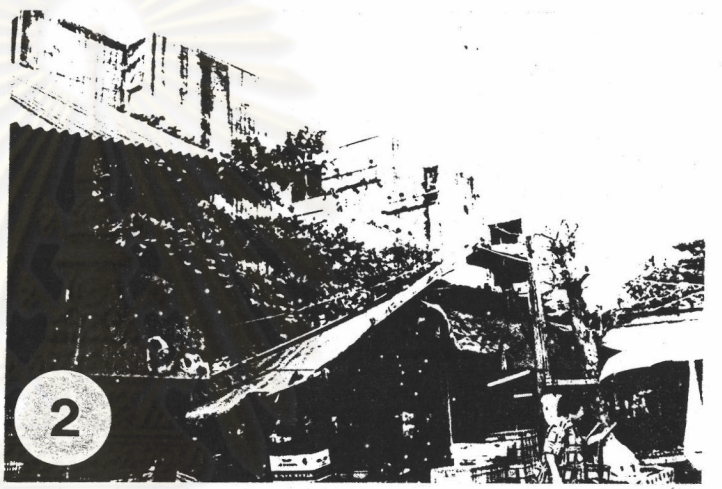

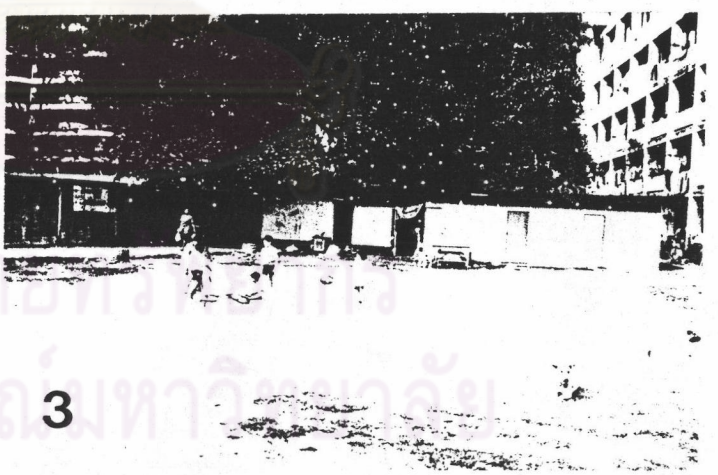

1 สภาพสถาปัตยกรรมเสื่อมโทรม

2 ชุมชนมีสภาพขาดระเบียบ

3 พื้นที่โล่งไม่ได้รับการพัฒนา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 414

แสดง : สภาพปัญหาภายในและปัญหาแวดล้อมวัดปทุมวนาราม

ออกไป และที่ยังอาศัยอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็ทำการค้าขายขนาดเล็กอยู่ในชุมชนนั้นเอง และมีเพียง 20% ที่ประกอบอาชีพนอกชุมชน เช่น ประกอบการค้าในย่านประตูน้ำ หรือรับราชการในแหล่งงานที่ห่างออกไปจากชุมชน แต่โดยเฉลี่ยแล้วไม่ใคร่มีผู้ทำงานไกลออกไปจากบริเวณพื้นที่นี้ เท่าใดนักเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนก็ใช้โรงเรียนวัดปทุมวนารามเป็นสถานศึกษาจนจบชั้นประถมศึกษาตอนปลาย การศึกษาของประชากรในชุมชนโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้นและมีส่วนน้อยที่จบการศึกษาระดับอาชีวะ

2) <u>ลักษณะสภาพปัญหาภายในวัด</u>

วัดปทุมวนารามจัดได้ว่ามีสภาพอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี เมื่อพิจารณาจากลักษณะสภาพอาคาร และบริเวณโดยรอบ มลภาวะที่พบเห็นบ้างคือ สัตว์เลี้ยง และขยะ แต่ก็เป็นส่วนน้อย บริเวณโดยทั่วไปมีความสะอาดพอใช้ และมีระเบียบพอควร กิจกรรมหลักภายในจัดเช่น วันสำคัญทางศาสนา และประเพณีก็มีคนจากชุมชนและภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมในระดับสูงและพบว่า 50% ของผู้มาใช้วัดเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ เป็นผู้มาจากนอกเขตชุมชนโดยมีความรู้จักเป็นการส่วนตัวกับพระในวัด ส่วนปัญหาอีกอย่างที่พบคือ เด็กวัดบางส่วนใช้กุฏิพระเป็นที่มั่วสุมโดยมีนักเรียนทั้งหญิงชายรวมกลุ่มอยู่ในกุฏิที่ลับตาคนเป็นที่ไม่สมควร

เนื่องจาก พื้นที่โล่งบริเวณด้านหน้าวัดปทุมวนารามได้จัดให้เป็นที่จอดรถทำให้ไม่มีส่วนในการให้ประชาชนเข้ามาใช้เพื่อการพักผ่อนสันทนาการทำให้เสียประโยชน์ในการใช้พื้นที่ว่าง แต่ในบริเวณวัดนี้มีพื้นที่ส่วนหนึ่งจัดทำขึ้นใหม่คือ มีศาลาพระราชศรัทธา และสวนป่าวิปัสสนา เพื่อให้บริการบุคคลทั่วไปในการเข้ามาใช้นั่งวิปัสสนาและฟังธรรม แต่ก็มีการประชาสัมพันธ์น้อย ส่วนมากผู้มาใช้บริการ 90% เป็นกลุ่มนักธุรกิจ ซึ่งจะมาร่วมกิจกรรมในเวลาหลังเลิกงาน ตั้งแต่ 14.00 น. เป็นต้นไป และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มผู้มีสูงอายุ และกลุ่มผู้มีรายได้สูงซึ่งจะมาใช้บริการในเวลาเช้าและเย็น

<u>สภาพปัญหาแวดล้อมวัด</u>

ชุมชนหลังวัดปทุมวนารามมีปัญหาความเสื่อมโทรมมาก ความแออัดของชุมชนสูงและมีปัญหาภูมิทัศน์และความขาดระเบียบในการตั้งร้านค้า หาบเร่ แผงลอยซึ่งลุกล้ำทางสัญจรภายในชุมชนซึ่งแคบอยู่แล้วทำให้เกิดความไม่สะดวกในการสัญจรมากยิ่งขึ้นพื้นที่โล่งซึ่งอยู่

ตารางที่ 4-15 แสดงสภาพปัญหาแวดล้อมวัดปทุมวนาราม

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	3
2. ปัญหาภูมิทัศน์	3
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	2
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	3
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชน	4
6. ปัญหาความแออัดของชุมชน	4
7. ปัญหาความมีระเบียบ	3
8. ปัญหามลภาวะ	3
9. ปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน	4
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-16 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดปทุมวนาราม

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	1
2. ปัญหาภูมิทัศน์	1
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	1
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	4
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของ	4
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม	
6. ปัญหาความแออัด	0
7. ปัญหาความมีระเบียบ	1
8. ปัญหามลภาวะ	1
9. ปัญหากิจกรรมภายในวัด	2
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใจกลางชุมชนหน้าบริเวณแฟลต 3 หลัง มีสภาพทรุดโทรม คนในชุมชนไม่ได้ใช้พื้นที่ทำประโยชน์ หรือสันทนาการคงปล่อยให้รกร้างเป็นที่ทิ้งของเก่าและขยะ ปัญหาอีกปัญหาหนึ่ง ระหว่างชุมชนและวัด จากการสัมภาษณ์พบว่า คนในชุมชนและวัดร่วมกิจกรรมน้อยและขาดความร่วมมือ ประชากรในชุมชนมากกว่า 90% รวมทั้งเด็นไม่ได้เข้าไปใช้พื้นที่ในวัดเพื่อการสันทนาการ ทำมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาชุมชนหรือพัฒนาวัดร่วมกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชากรส่วนใหญ่ ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนในปัจจุบันนี้เป็นประชากรซึ่งมาจากพื้นที่ภายนอก ทำให้ไม่มีความผูกพันกับวัดเหมือนกับประชากรที่อยู่มาแต่ดั้งเดิม แม้ว่าชุมชนหลังวัดปทุมวนารามเป็นชุมชนแออัดและเคยมีปัญหาการซื้อขายและการมั่วสุมเสพยาเสพติดในระดับสูง เนื่องจากใกล้พื้นที่ท่องเที่ยวเวลากลางคืน เช่น พัฒน์พงษ์ แต่ในปัจจุบันนี้ได้รับการปราบปรามจนหมดเป็นเวลา 1 ปีแล้ว แต่ก็อาจกล่าวรวมได้ว่าชุมชนมีการพัฒนาการที่ดีขึ้นในระดับกลาง

3) <u>บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน</u>

วัดปทุมวนารามมีความสำคัญต่อชุมชนแต่แรกเริ่ม เนื่องจากให้ชุมชนเช่าที่ธรณีสงฆ์เป็นที่พักอาศัย เมื่อเวลานานเข้าสภาพชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นชุมชนแออัด ทำให้มีสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่ดี ซึ่งมีส่วนกระทบต่อสภาพภูมิทัศน์ของวัดดังกล่าวมาแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนหลงเหลือน้อยประชาชนในชุมชนจะร่วมกิจกรรมกับวัดในวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้น ทั้งยังไม่ได้ใช้วัดเป็นสถานที่สันทนาการ รวมไปถึงการใช้กิจกรรมการฌาปนกิจเนื่องจากวัดปทุมวนารามไม่มีเมรุเผาศพมีเพียงศาลาสวดศพอย่างเดียว จึงไม่ะดวกดังนั้นคนในชุมชนจึงมักใช้บริการฌาปนกิจของวัดมักกะสัน ซึ่งอยู่ห่างออกไปมาก การใช้พื้นที่วัดเพื่อจอดรถคนในชุมชนไม่ได้ใช้เนื่องจากคนในชุมชนไม่มีรถ นอกจากนี้คนในชุมชนก็ยังไม่ให้ความสนใจให้ความร่วมมือหรือให้บริการสาธารณสุข เช่น การปฏิบัติธรรม ซึ่งทางวัดมีให้อีกด้วย ส่วนการใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราวมีเป็นจำนวนน้อยบริเวณปากทางเข้าชุมชนด้านข้างวัด ไม่มีการค้าขายภายในเขตวัด

<u>บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง</u>

สภาพที่ตั้งของวัดปทุมฯ ชี้ให้เห็นถึงลักษณะการสร้างวัดที่ควบคู่กับการพัฒนาเมือง ซึ่งมีการสร้างวัดควบคู่กับถนนสายหลัก ซึ่งในระยะก่อสร้างในสมัย ร. 4 เมืองได้ขยายตัวออกมาทางด้านตะวันออกวัดปทุมฯ ตั้งอยู่ในทำเลสำคัญใจกลางย่านธุรกิจใหม่แต่ก็ไม่ได้

ตารางที่ 4-17 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดปทุมวนารามที่มีต่อชุมชน

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน
1. สถานที่ตั้ง	1
2. ภูมิทัศน์	1
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	0
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	1
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	0
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	0
7. ฌาปนกิจ	0
8. ที่จอดรถ	0
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	2
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	3
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	4
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	0
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	0

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

ตารางที่ 4-18 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดปทุมวนารามที่มีต่อเมือง

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง
1. สถานที่ตั้ง	2
2. ภูมิทัศน์	0
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	0
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	0 0
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	3
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	0
7. ฌาปนกิจ	0
8. ที่จอดรถ	4
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	0
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	3
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	4
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	3
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	1

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

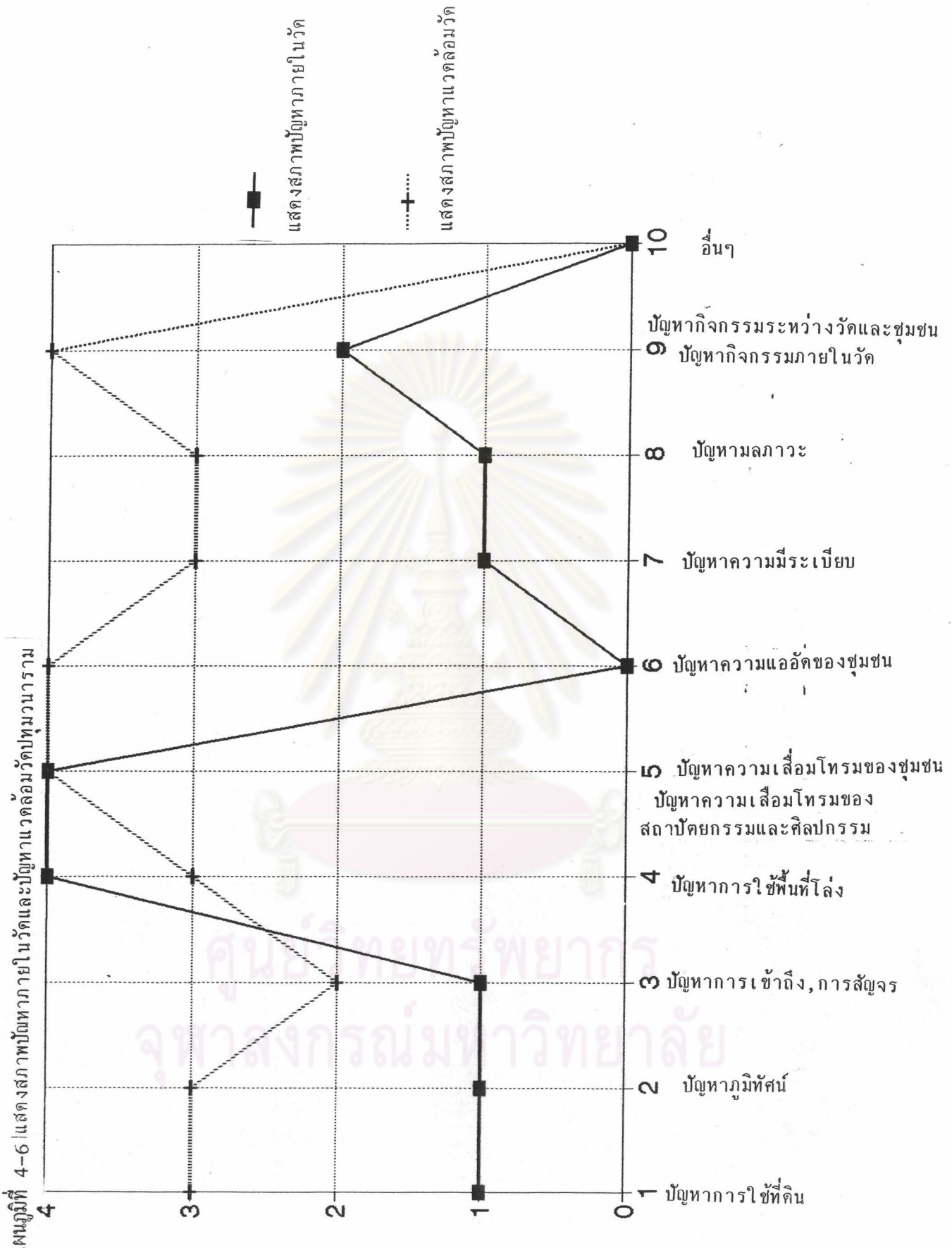

แผนภูมิที่ 4-6 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดและปัญหาแวดล้อมวัดปทุมวนาราม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

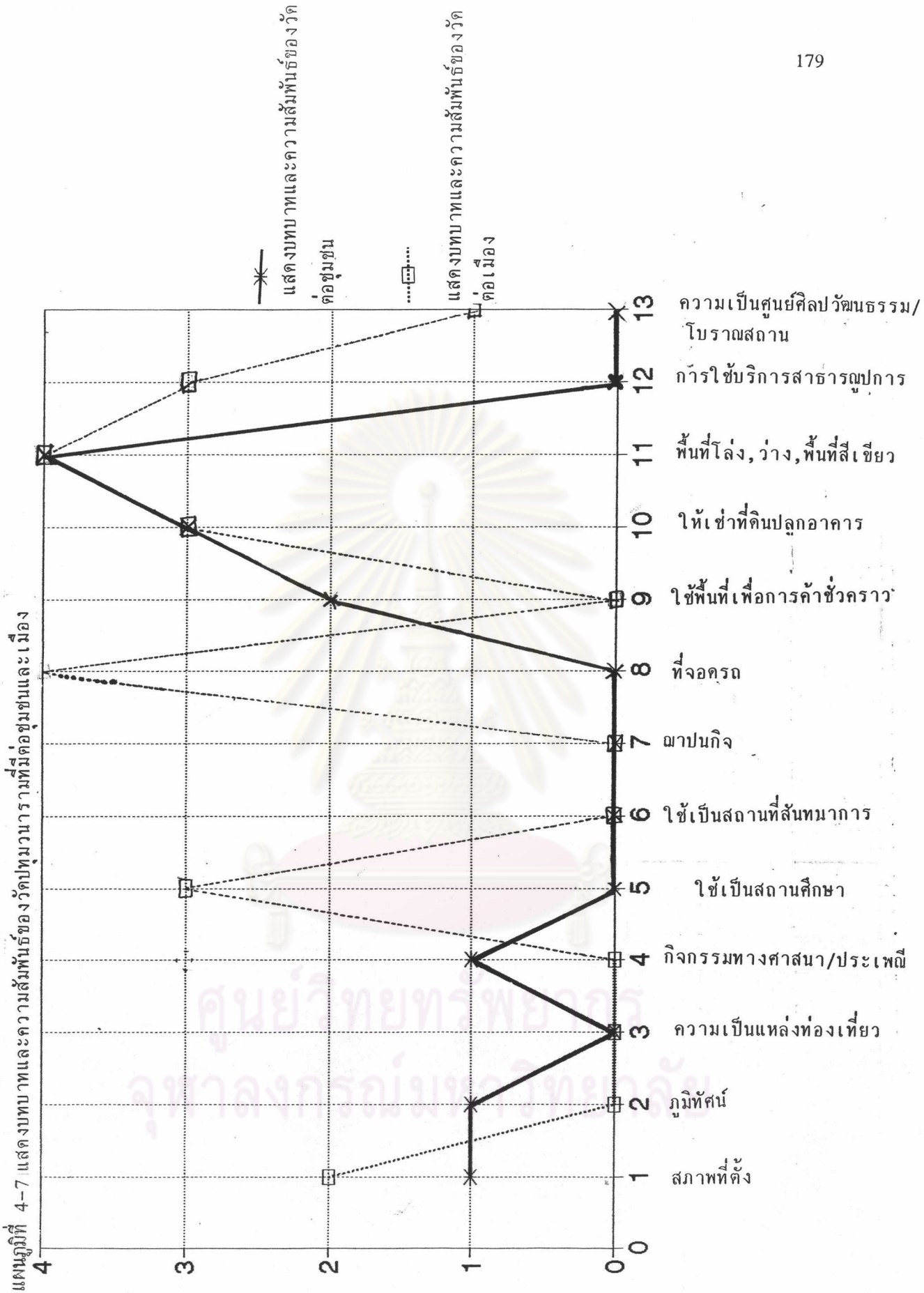

แผนภูมิที่ 4-7 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดปทุมวนารามที่มีต่อชุมชนและเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รับความสำคัญในลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากสารูปของวัดมีลักษณะปิดผู้คนที่ผ่านไปมามองไม่เห็นวัดชัดเจน แม้สภาพพื้นที่ในบริเวณนี้มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนไม่น้อยเนื่องจากมีโรงแรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่ภายในบริเวณหลายแห่ง แต่ก็นับเป็นวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ขณะนี้วัดปทุมวนารามได้ใช้พื้นที่ในการให้บริการจอดรถแก่บุคคลภายนอกโดยเก็บค่าบริการและมีผู้ใช้บริการมาก ซึ่งเป็นหนทางการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบสูญเสียคุณค่าซึ่งถือว่าในด้านการฟื้นฟู บทบาทในระดับเมืองของวัดปทุมวนารามยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่

4) <u>ประเมินสภาพปัญหาและสรุป</u>

สภาพปัญหาของวัดปทุมฯ ที่เห็นได้ชัด คือ การใช้ปัญหาพื้นที่ว่างภายในวัดเป็นที่ให้บริการจอดรถ ปัญหารองลงมาคือ ปัญหาเด็กวัดซึ่งอาศัยอยู่มาตามกุฎิ ซึ่งมีมุมลับตาใช้เป็นแหล่งมั่วสุม ปัญหาความเสื่อมโทรมความแออัดของชุมชนรอบนอก และปัญหาที่การขาดความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกห่างเหินกับวัดมากขึ้นทุกที บทบาทของวัดปทุมฯ ในปัจจุบันเน้นหนักไปในกลุ่มประชาชนที่อาศัยนอกเขต แต่มีแหล่งงานอยู่ในย่านนี้ ซึ่งหากเป็นอย่างนี้ต่อไปวัดและชุมชนจะขาดโอกาสในการพัฒนาร่วมกัน ทั้งที่ตั้งอยู่ติดกันและควรได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่จากความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย

4. <u>ลักษณะเฉพาะของวัดลาดพร้าว เขตบางกะปิ</u>

<u>วัดลาดพร้าว</u>

<u>ความเป็นมาของวัด</u>

วัดลาดพร้าว ตั้งอยู่เลขที่ 1 ซอยภาวนา แขวงลาดพร้าว เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับบ้านเอกชน ทิศใต้ติดต่อกับคลอง ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนเข้าซอยภาวนา ทิศตะวันตกติดต่อกับคลองลาดพร้าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

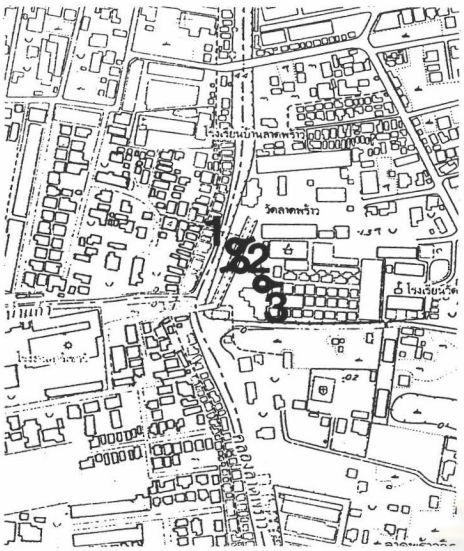

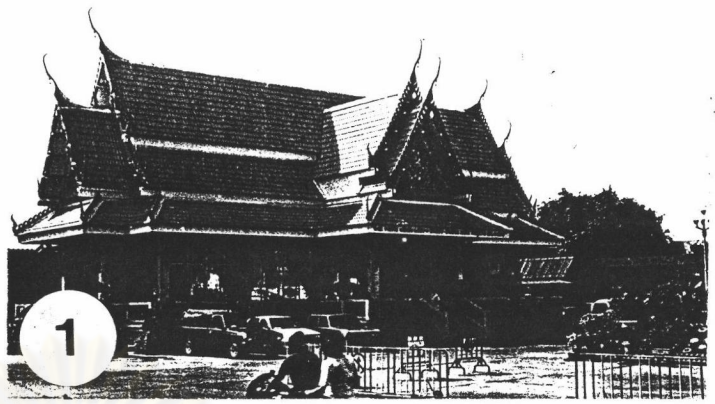

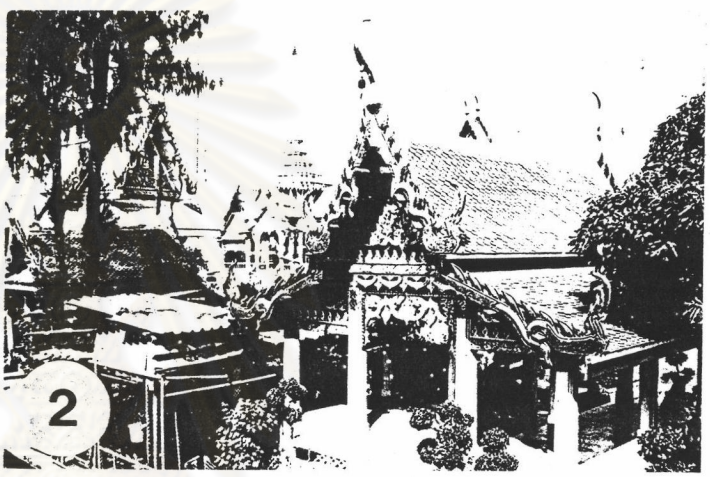

1 ศาลาสวดศพ

2 ศาลาท่าน้ำ

3 บริเวณเมรุและกุฏิสงฆ์

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-15

แสดง สภาพภายในวัดลาดพร้าว

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2515 ลักษณะทรงไทยคอนกรีต วัดลาดพร้าวเริ่มสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 2410 โดยชาวบ้านลาดพร้าวช่วยสร้างจนแล้วเสร็จตั้งวัดขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2434 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2523 วัดนี้เดิมสร้างอยู่บริเวณตลาดสุภาพงษ์ด้านหนึ่ง ต่อมาย้ายมาอยู่บริเวณที่ราบลุ่มโดยมีชาวบ้านกับคณะสงฆ์ได้ร่วมใจกันสร้าง และพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ทางวัดจัดให้มีโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรม เปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2485 นอกจากนี้ทางวัดยังเปิดสอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์แก่เยาวชน จัดอบรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและให้การสงเคราะห์แก่โรงเรียนวัดลาดพร้าวด้วย

1) <u>สภาพภายในวัด</u>

วัดลาดพร้าวตั้งอยู่ภายในซอยภาวนา ซึ่งแยกจากถนนลาดพร้าว สภาพภายในวัดจากการสำรวจองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมมีสภาพใหม่ มีเมรุเผาศพและศาลาสวดศพที่สร้างขึ้นใหม่มาก มีลานจอดรถเป็นลานขนาดกว้างอยู่บริเวณหน้าศาลาการเปรียญให้บริการจอดฟรี แต่โดยทั่วไปแล้วจะมีรถคับคั่งเมื่อมีการสวดศพเผาศพ เนื้อที่ลานโล่งรอบ ๆ วัด ประชาชนจากชุมชนข้างเคียงใช้พื้นที่พักผ่อนที่ศาลาท่าน้ำเป็นส่วนใหญ่

<u>โรงเรียน</u>

โรงเรียนวัดลาดพร้าวอยู่ด้านข้างติดกับวัดซึ่งให้บริการแก่เด็กในชุมชนและในละแวกใกล้เคียงด้วย เป็นโรงเรียนขนาดกลางและมีโรงเรียนพระปริยัติธรรมภายในวัดด้วย

<u>ห้องสมุด</u>

ห้องสมุดของวัดเป็นอาคารที่มีสภาพดีส่วนใหญ่ให้บริการพระในวัด และคนในชุมชน

<u>การใช้พื้นที่หาบเร่ แผงลอย</u>

มีการใช้พื้นที่วัดในการขายเครื่องสังฆทานและสัตว์ต่าง ๆ เพื่อให้คนที่มาทำบุญที่วัดนำไปปล่อย และตั้งวางกันอย่างไม่มีระเบียบ มีร้านค้าอาหารถาวรอยู่ติดริมน้ำในบริเวณวัด

ตารางที่ 4-19 แสดงสภาพภายในวัดลาดพร้าว

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. พระอุโบสถ	1	1	1	1	4
2. วิหาร	1	1	1	1	4
3. สถูป/เจดีย์/ปรางค์	-	-	-	-	-
4. ศาลาการเปรียญ/ศาลาลอย	1	1	1	1	4
5. หอกลอง/หอระฆัง	0	1	1	1	3
6. หอไตร	-	-	-	-	-
7. กุฏิสงฆ์	1	1	2	1	5
8. หอฉัน	0	1	2	1	4
9. เมรุ/ศาลาสวดศพ	1	1	1	1	4
10. อื่น ๆ เช่น ศาลาท่าน้ำ	-	-	-	-	-
11. อาคารพาณิชย์	-	-	-	-	-
12. ที่จอดรถ	3	1	1	2	7
13. โรงเรียน	0	1	1	1	3
14. พิพิธภัณฑ์	-	-	-	-	-
15. ห้องสมุด	1	1	1	1	4
16. การใช้พื้นที่การค้าชั่วคราว	2	1	2	2	7
17. ที่พักอาศัย	0	1	2	2	5
18. ทางสัญจร	3	2	3	3	11
19. สนามลานโล่ง	1	1	1	1	4
20. มลภาวะ	1	0	0	1	2

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง
   3 เปลี่ยนแปลงมาก
   2 เปลี่ยนแปลง
   1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

2) สภาพการมองเห็น
   3 ถูกบดบัง
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

3) สภาพสถาปัตยกรรม
   3 เก่าทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ใหม่

4) สภาพโดยรวม
   3 ทรุดโทรม
   2 ปานกลาง
   1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางสัญจร

ทางวัดได้เปิดให้รถยนต์ใช้ทางผ่านหน้าวัดเป็นทางลัด จากซอยสุขสันต์ 2 ทะลุออกซอยภาวนาเพื่อออกถนนลาดพร้าวหรือจากซอยภาวนาทะลุเข้าซอยสุขสันต์ 2 เพื่อไปออกยังซอยโชคชัย 4 เมื่อวัดมีงานศพพร้อมกันหลาย ๆ งาน หรือมีงานเผาศพจะทำให้การจราจรติดขัดภายในวัดอย่างมาก ทางด้านคลองลาดพร้าวมีบริการเรือโดยสารซึ่งมีเส้นทางจากคลองลาดพร้าวไปยังคลองแสนแสบ และบริเวณหน้าวัดเป็นท่าจอดรับส่งจุดหนึ่งในเส้นทาง

มลภาวะ

วัดลาดพร้าวแม้จะติดกับชุมชนแออัดหลังตลาดสุภาพงศ์แต่มีสภาพวัดที่ไม่มีปัญหามลภาวะสภาพโดยทั่วไปมีความสะอาดเรียบร้อย มีปัญหาสภาวะทางเสียงเนื่องจากรถวิ่งผ่านวัดตลอดทั้งวัน

สภาพแวดล้อมวัด

วัดลาดพร้าวมีชุมชนสำคัญที่อยู่ใกล้ที่สุด คือชุมชนหลังตลาดสุภาพงศ์ เป็นชุมชนขนาดกลางค่อนข้างแออัดขนาบเป็นแนวยาวไปตามลำคลอง เป็นชุมชนที่ได้รับการจัดรูปชุมชนไว้ดี

การเข้าถึงและการสัญจร

ในชุมชนมีทางเดินเท้าในขนาดเล็กและสะพานข้ามคลองวัดลาดพร้าวข้ามสู่วัดลาดพร้าวทิศตะวันตกทะลุออกซอยภาวนา ทางเข้ามีรถเมล์โดยสารจักรยานยนต์และรถรับจ้างขนาดเล็กและทางด้านติดคลองสามารถใช้บริการทางเรือ ส่วนชุมชนที่ไกลออกไปจากเขตวัดเป็นชุมชนบ้านจัดสรรฐานะปานกลาง-ฐานะดี 80% ใช้รถยนต์ส่วนตัว

สภาพทั่วไปของอาคาร

ชุมชนมีขนาดไม่ใหญ่ประกอบไปด้วยบ้านเรือนที่ปลูกด้วยไม้ชั้นเดียว และสองชั้นสลับกันปลูกอยู่ริมน้ำ ชุมชนถัดออกมาริมถนนเป็นอาคารพาณิชย์สร้างใหม่แทบทั้งสิ้น ส่วนถัดออกมากอีกเล็กน้อยเป็นบ้านเดี่ยวและบ้านจัดสรร ตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่มาก มีการค้าขายกันเองในชุมชนขนาดเล็ก สภาพอาคารในชุมชนไม่ถึงกับทรุดโทรมมีสภาพปานกลาง

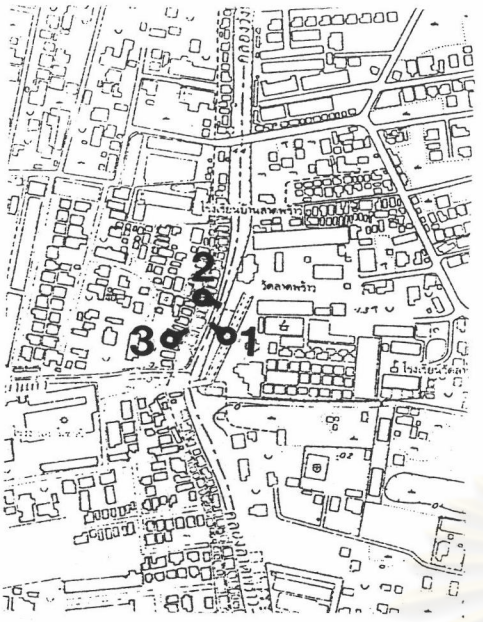

1 ทางเข้าชุมชน

2 ภายในชุมชน

3 ท่าจอดเรือหน้าวัด

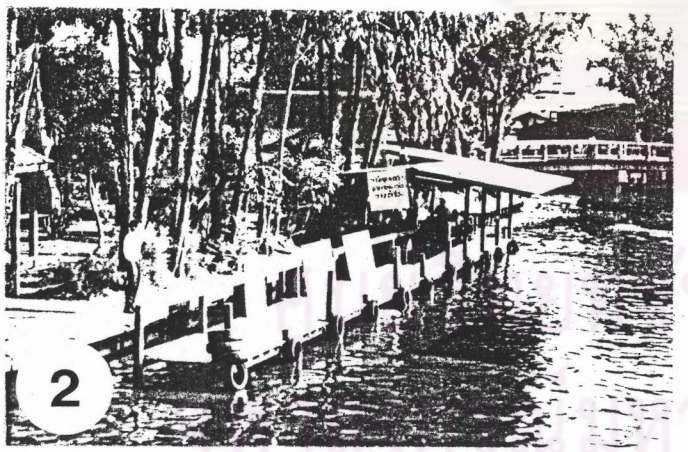

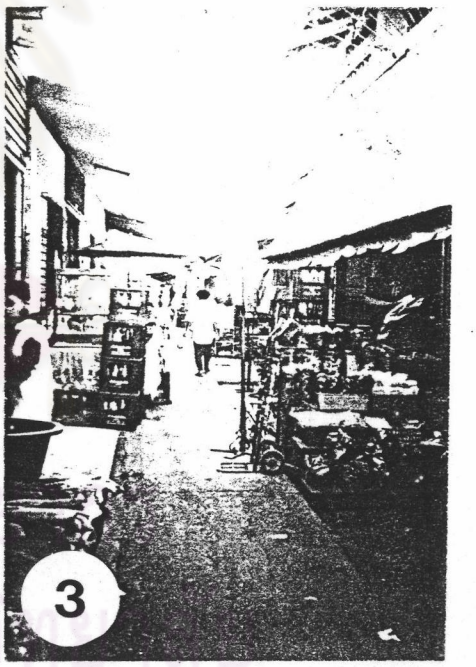

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 4-16

แสดง สภาพแวดล้อมวัดลาดพร้าว

ตารางที่ 4-20 แสดงภาพแวดล้อมวัดลาดพร้าว

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. ลักษณะชุมชน	1	1	2	2	6
2. การเข้าถึง	2	2	2	3	9
3. ภูมิทัศน์	2	1	1	1	5
4. สถาบันการศึกษา	1	1	1	1	4
5. สถาบันราชการ	-	-	-	-	-
6. พักอาศัย	2	1	2	2	7
7. พาณิชยกรรม	2	1	2	2	7
8. ตลาด	2	1	2	2	7
9. ร้านค้า/แผงลอย/หาบเร่	2	1	2	2	7
10. พื้นที่สันทนาการ/พื้นที่ว่าง	1	1	1	1	4
11. แหล่งท่องเที่ยว	-	-	-	-	-
12. สภาพความแออัด	1	1	2	2	6
13. มลภาวะ	1	1	0	1	3

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง	2) สภาพการมองเห็น	3) สภาพสถาปัตยกรรม	4) สภาพโดยรวม
3 เปลี่ยนแปลงมาก	3 ถูกบดบัง	3 เก่าทรุดโทรม	3 ทรุดโทรม
2 เปลี่ยนแปลง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง
1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง	1 ใหม่	1 ใหม่	1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สภาพการใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นการพักอาศัยขนาดเล็ก ที่ว่างสาธารณประโยชน์ในชุมชนใช้พื้นที่วัด ทำให้การใช้พื้นที่มีลักษณะแออัดไปบ้าง

ลักษณะสังคมและประชากร

ปัจจุบันประชากรในชุมชนแออัดเป็นคนในพื้นที่เดิม ประชาชนประกอบอาชีพรับจ้างขับจักรยานยนต์ รถรับจ้างทำงานในโรงงาน ส่วนชุมชนโดยรอบประชากรประกอบอาชีพแทบทุกประเภท ทั้งข้าราชการและประกอบธุรกิจ แต่แหล่งงานของประชากรที่มีฐานะปากนลางมักอยู่ในเมือง ส่วนเด็นที่อยู่ในชุมชนแออัดและผู้ปกครองมีรายได้น้อยส่วนใหญ่จะศึกษาในโรงเรียนวัดลาดพร้าว และผู้ปกครอที่มีฐานะดีขึ้นมาจะส่งบุตรหลานไปเรียนที่ไกลออกไปจากพื้นที่

2) ลักษณะสภาพปัญหาภายในวัด

วัดลาดพร้าวจัดได้ว่ามีสภาพวัดอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างดี เมื่อพิจารณาจากลักษณะสภาพของอาคารและบริเวณโดยรอบ มลภาวะมีน้อยบริเวณทั่วไปสะอาดพอใช้ มีระเบียบพอควรกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือจากชุมชนดี วัดลาดพร้าวมีปัญหาสำคัญคือ ปัญหาการเข้าถึงการสัญจร การจราจร ซึ่งลัดมาจากถนนหนึ่งไปถนนหนึ่งโดยผ่านวัดนอกจากนี้เริ่มมีปัญหาความเก่าของหน้าบันโบสถ์ซึ่งควรรับแก้ไข และมีปัญหาบ้างในการใช้พื้นที่ว่างของวัดขายของทำให้ขาดระเบียบนอกจากนี้ก็มีบ้านเดี่ยวทางด้านหลังวัดจำนวน 4 หลัง ไม่มีทางออกไปสู่ถนนเป็นของตนเองต้องผ่านเข้าออกโดยผ่านวัด

สภาพปัญหาแวดล้อมวัด

ชุมชนหลังตลาดสุภาพงศ์ ซึ่งอยู่ตรงข้ามวัดลาดพร้าวทางด้านคลองลาดพร้าว จากสภาพที่พบมีสภาพความเสื่อมโทรมเล็กน้อย แม้ว่าชุมชนจะมีการจัดรูปชุมชนที่ดี แต่ในปัจจุบันเริ่มจะมีสภาพสับสนเนื่องมาจากการตั้งร้านค้าแผงลอยลุกล้ำทางเดิน

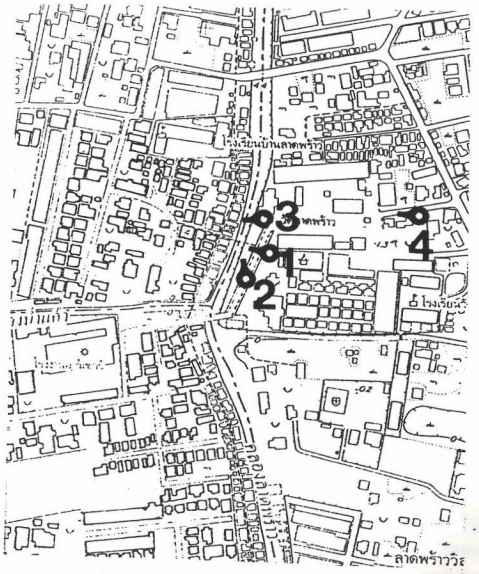

1 สภาพบริเวณจอดรถและศาลาท่าน้ำ

2 ศาลาท่าน้ำควรได้รับการปรับปรุง

3 ชุมชนมีสภาพค่อนข้างเสื่อมโทรม

4 ปัญหาการจราจรภายในวัด

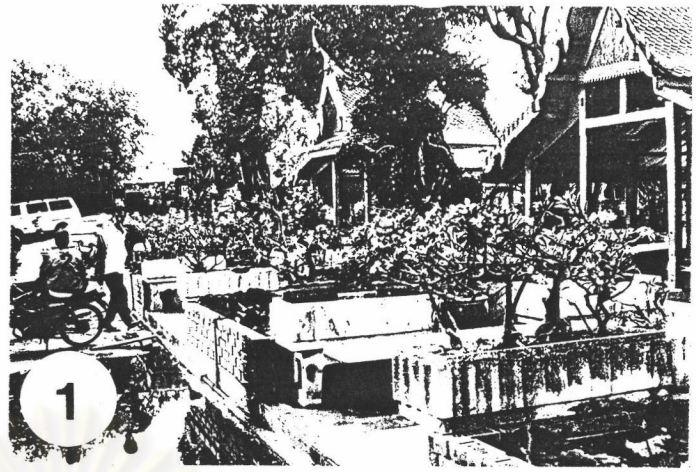

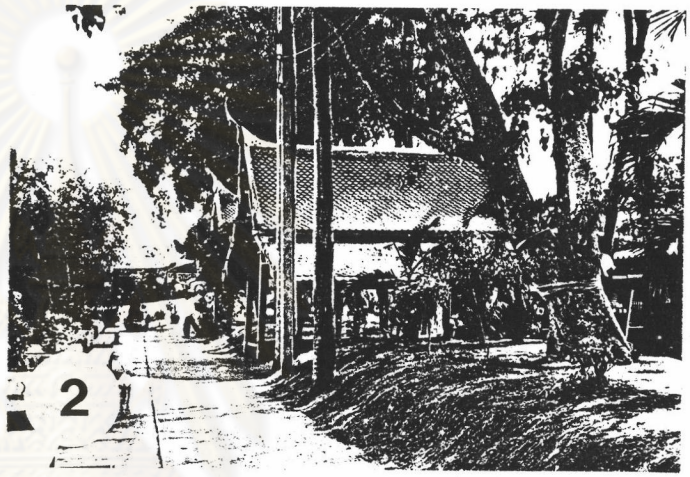

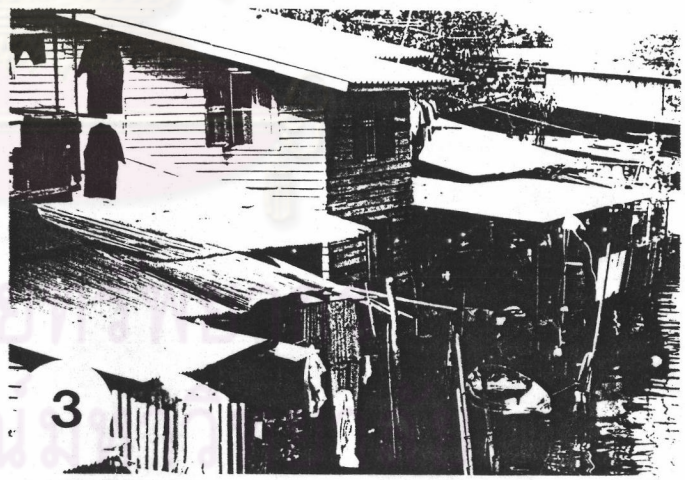

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-17

แสดง สภาพปัญหาภายในและปัญหาแวดล้อมวัดลาดพร้าว

ตารางที่ 4-21 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดลาดพร้าว

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	1
2. ปัญหาภูมิทัศน์	1
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	4
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	1
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของ	3
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม	
6. ปัญหาความแออัด	1
7. ปัญหาความมีระเบียบ	1
8. ปัญหามลภาวะ	1
9. ปัญหากิจกรรมภายในวัด	0
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-22 แสดงสภาพปัญหาแวดล้อมวัดลาดพร้าว

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	1
2. ปัญหาภูมิทัศน์	1
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	4
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	1
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชน	3
6. ปัญหาความแออัดของชุมชน	1
7. ปัญหาความมีระเบียบ	2
8. ปัญหามลภาวะ	1
9. ปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน	1
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่4-23แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดลาดพร้าวที่มีต่อชุมชน

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน
1. สถานที่ตั้ง	4
2. ภูมิทัศน์	3
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	3
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	4
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	1
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	3
7. ฌาปนกิจ	4
8. ที่จอดรถ	4
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	3
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	2
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	3
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	4
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	1

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

ตารางที่ 4-24 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดลาดพร้าวที่มีต่อเมือง

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง
1. สถานที่ตั้ง	1
2. ภูมิทัศน์	1
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	0
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	0
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	1
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	3
7. ฌาปนกิจ	3
8. ที่จอดรถ	3
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	2
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	1
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	1
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	1
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม	0
และโบราณสถาน	

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

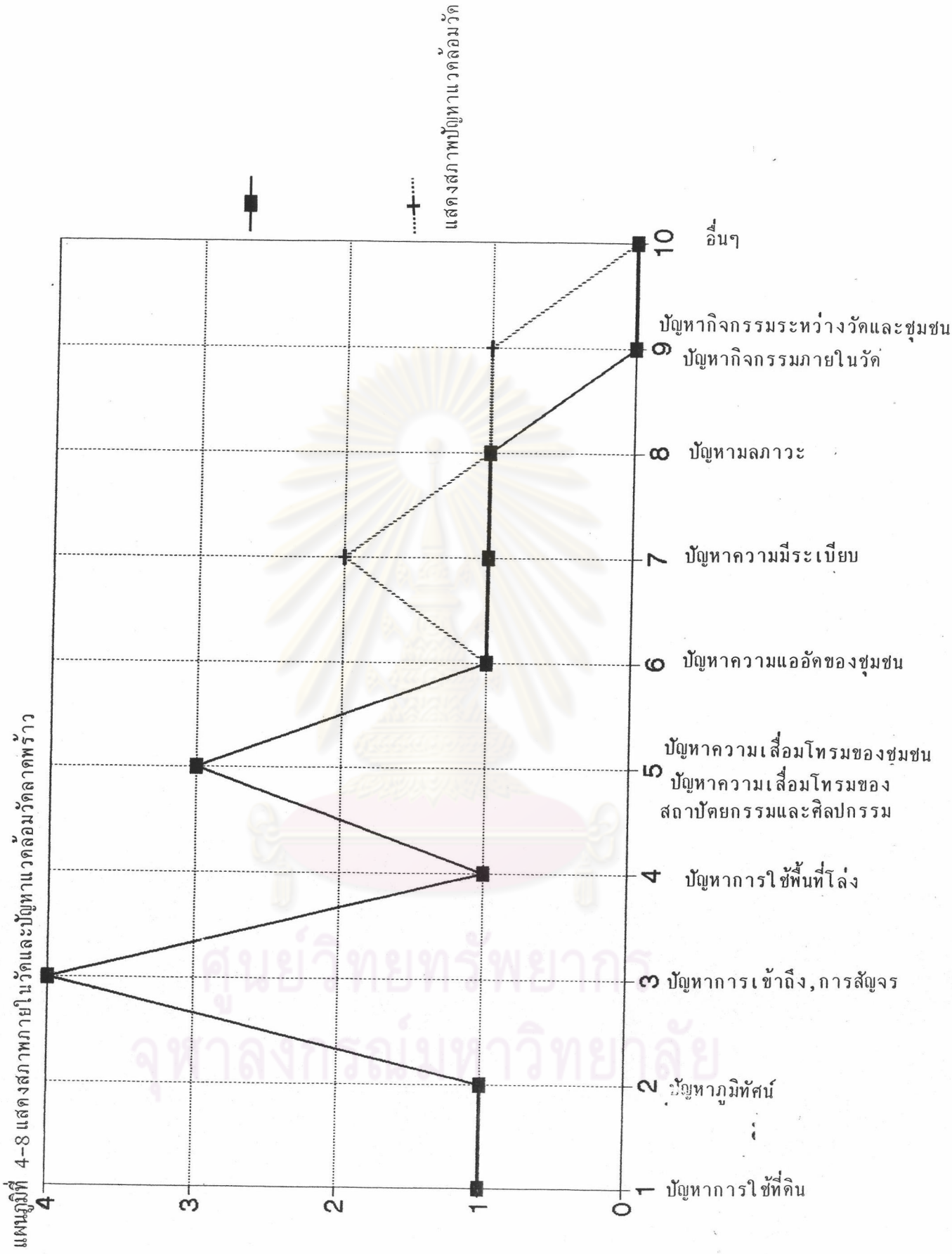
แสดงสภาพปัญหาแวดล้อมวัด
10 อื่นๆ
9 ปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน
ปัญหากิจกรรมภายในวัด
8 ปัญหามลภาวะ
7 ปัญหาความมีระเบียบ
6 ปัญหาความแออัดของชุมชน
5 ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชน
ปัญหาความเสื่อมโทรมของ
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม
4 ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง
3 ปัญหาการเข้าถึง,การสัญจร
2 ปัญหาภูมิทัศน์
1 ปัญหาการใช้ที่ดิน
0
1
2
3
4
แผนภูมิที่ 4-8 แสดงสภาพภายในวัดและปัญหาแวดล้อมวัดลาดพร้าว

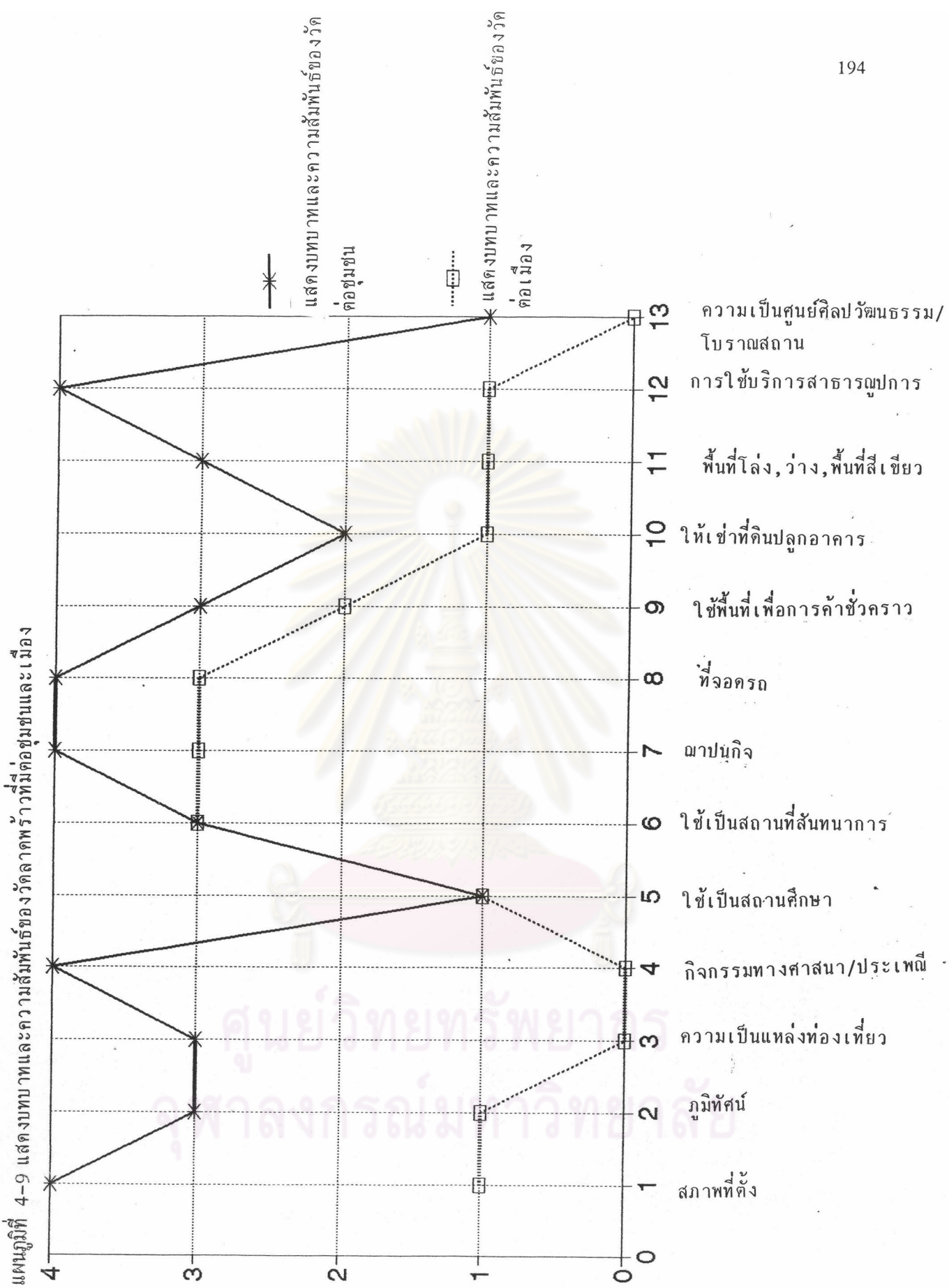

แผนภูมิที่ 4-9 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดคลาดพร้าวที่มีต่อชุมชนและเมือง

บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

วัดลาดพร้าวเป็นวัดที่มีอายุไม่มาก แต่เป็นวัดที่สร้างโดยราษฎร ในแถบนี้ทำให้วัดมีความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างแน่นแหม้น การพัฒนาและการดูแลวัดเป็นการให้ความร่วมมือระหว่างวัดและประชาชนโดยรอบประชาชนในพื้นที่ให้ความสำคัญกับวัดลาดพร้าวมากกว่าวัดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งอาจสังเกตได้จากในถนนสายใกล้เคียง ตรงขึ้นไปทางทิศเหนือมีวัดลาดปลาเค้า และวัดศิริกมลาวาส ซึ่งวัดลาดปลาเค้าได้ปันส่วนประชากรทางทิศเหนือไปเป็นส่วนใหญ่และทางลัดลงมาทางซอยภาวนา วัดลาดพร้าวปันส่วนประชากรเป็นส่วนใหญ่ ทำให้วัดศิริกมลาวาสซึ่งอยู่ระหว่างกลางมีการพัฒนาช้า เพราะประชาชนจะไปใช้วัดที่ใหญ่กว่า อย่างไรก็ดี วัดในเขตนี้ก็ยังได้รับความสนใจให้ความร่วมมือ จากประชาชนเป็นอย่างดี

บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

วัดลาดพร้าวในเขตรอบนอกมีบทบาทน้อยต่อการให้บริการสาธารณูปการแก่เมือง แต่วัดยังสามารถใช้เป็นสถานที่สันทนาการ และวัดเหล่านี้ก็ยังให้บริการทางฌาปนกิจแก่คนทั่วไป ซึ่งพบว่าประมาณ 30% มีการใช้บริการข้ามเขต แต่ในงานบุญต่าง ๆ ไม่มีการใช้บริการวัดข้ามเขต

4) ประเมินสภาพปัญหาและสรุป

ปัญหาที่ควรแก้ไขเร่งด่วนของวัดลาดพร้าวคือ ปัญหาการจราจร ซึ่งช่วงเวลาที่รถจอดมาก เนื่องจากมีกิจกรรมภายในวัด แต่ยังเปิดให้เป็นทางผ่านในขณะเดียวกัน ทำให้รถเข้ามาติดอยู่ภายในวัดและออกไม่ได้เพราะทางออกด้านซอยสุขสันต์เป็นทางแคบ เมื่อรถติดจะทำให้ติดต่อเนื่องไปจนถึงถนนด้านนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางออกซอยภาวนาซึ่งสมควรรีบแก่ไข ส่วนสภาพโดยทั่วไป และสภาพอาคารมีปัญหาน้อยแต่ก็ควรเอาใจใส่ดูแลเพื่อไม่ให้กลายเป็นปัญหาใหญ่ ส่วนชุมชนข้างเคียงไม่มีปัญหาหนักนอกจากการจัดระเบียบชุมชนในเรื่องการวางจำหน่ายสินค้าของร้านค้าในชุมชน และการวางของขายในบริเวณวัด

วัดลาดพร้าวมีความสัมพันธ์และบทบาทที่ดีต่อชุมชน ดังนั้นการฟื้นฟูและพัฒนาวัดควรใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ที่ดีนี้เพื่อรักษาคุณค่าและจรรโลงพระพุทธศาสนาให้มีความต่อเนื่อง ท่ามกลางกระแสการพัฒนาพื้นที่โดยรอบบริเวณ ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

5. ลักษณะเฉพาะของวัดคู้บอน เขตมีนบุรี

วัดคู้บอน

ความเป็นมาของวัด

วัดคู้บอน ตั้งอยู่เลขที่ 30 ถนนคันนายาว หมู่ที่ 7 แขวงบางชัน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีที่ดินตั้งวัดเนื้อที่ 12 ไร่ 2 งาน อาณาเขตติดต่อกับที่ดินจัดสรรและติดต่อกับลำคลองที่ธรณีสงฆ์จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ 3 ไร่

พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบสุ่ม อาคารเสนาสนะมีอุโบสถกว้าง 8 เมตร ยาว 28 เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. 25125 กุฏิสงฆ์จำนวน 23 หลัง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2500 เป็นแบบทรงไทยประยุกต์ ศาลาการเปรียญสร้างเมื่อ พ.ศ. 2500 เป็นแบบทรงไทย หอสวดมนต์สร้างเมื่อ พ.ศ. 2509 เป็นลักษณะแบบทรงไทย ปูชนียวัตถุมีพระประธานในวิหารสมัยรัตนโกสินทร์

วัดคู้บอน สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2435 วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสงคาม-สีมา ครั้งหลังเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2513 การศึกษาทางวัดจัดให้มีการสอนพระปริยัติธรรมเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2480 และมอบให้กระทรวงสาธารณสุขสร้างสถานีอนามัย

1) สภาพภายในวัด

วัดคู้บอนเป็นวัดเก่าเริ่มสร้างตั้งแต่ พ.ศ. 2435 เป็นวัดเก่าคู่ชุมชนมาเป็นเวลาช้านานมีสภาพสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจนปัจจุบันนี้มีการขยายตัวของอาคารสิ่งก่อสร้างอยู่หลายหลังสภาพอาคารสิ่งก่อสร้างภายในวัดมีลักษณะค่อนข้างทรุดโทรม รอบบริเวณขาดการเอาใจใส่ดูแล

โรงเรียน

โรงเรียนวัดคู้บอนอยู่นอกเขตวัดห่างออกไปประมาณครึ่งกิโลเมตร มีสภาพค่อนข้างทรุดโทรม

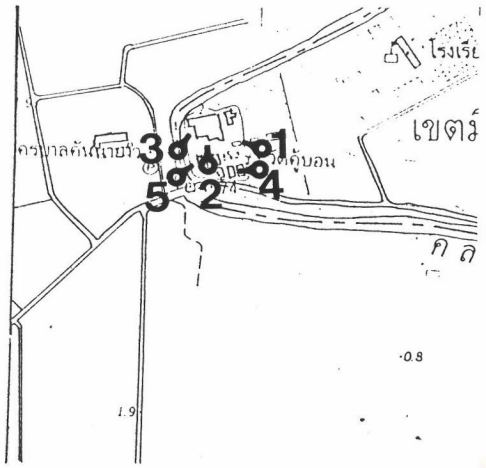

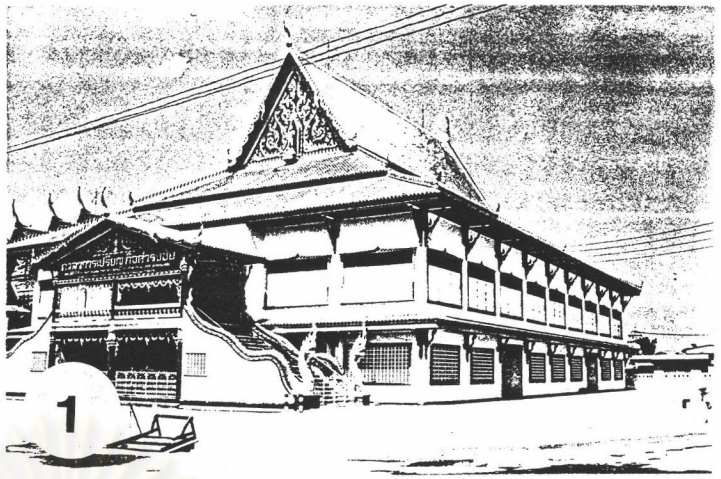

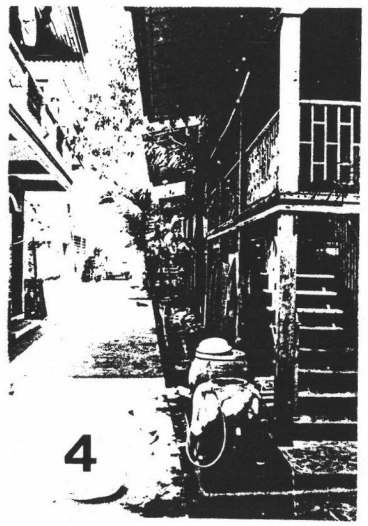

1 ศาลาการเปรียญ

2 โบสถ์

3 โบสถ์

4 กุฏิสงฆ์

5 บริเวณศาลาการเปรียญเก่า

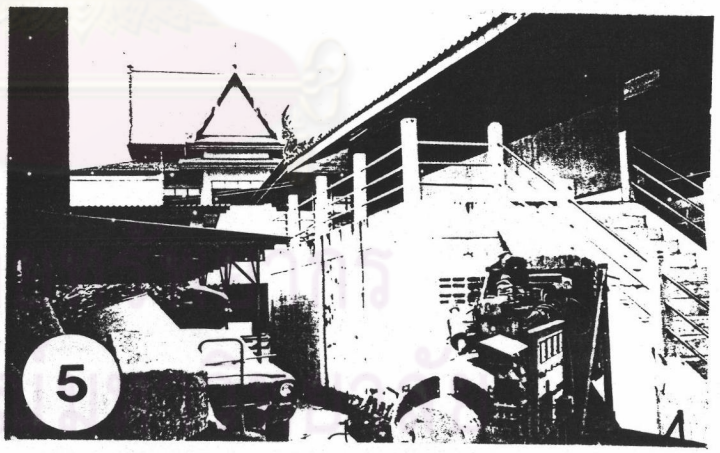

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 4-18

แสดง สภาพภายในวัดคู้บอน

ตารางที่ 4-25 แสดงสภาพภายในวัดกู้บอน

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. พระอุโบสถ	2	1	3	3	9
2. วิหาร	-	-	-	-	-
3. สถูป/เจดีย์/ปรางค์	-	-	-	-	-
4. ศาลาการเปรียญ/ศาลาลอย	1	1	1	1	4
5. หอกลอง/หอระฆัง	1	1	1	1	4
6. หอไตร	-	-	-	-	-
7. กุฏิสงฆ์	2	1	2	2	7
8. หอฉัน	2	1	2	2	7
9. เมรุ/ศาลาสวดศพ	1	1	1	1	4
10. อื่น ๆ เช่น ศาลาท่าน้ำ	-	-	-	-	-
11. อาคารพาณิชย์	-	-	-	-	-
12. ที่จอดรถ	1	1	1	1	4
13. โรงเรียน	-	-	-	-	-
14. พิพิธภัณฑ์	-	-	-	-	-
15. ห้องสมุด	-	-	-	-	-
16. การใช้พื้นที่การค้าชั่วคราว	2	1	3	3	9
17. ที่พักอาศัย	2	2	3	3	10
18. ทางสัญจร	1	1	2	2	6
19. สนามลานโล่ง	1	1	1	1	4
20. มลภาวะ	2	1	0	3	6

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง
- 3 เปลี่ยนแปลงมาก
- 2 เปลี่ยนแปลง
- 1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง

2) สภาพการมองเห็น
- 3 ถูกบดบัง
- 2 ปานกลาง
- 1 ใหม่

3) สภาพสถาปัตยกรรม
- 3 เก่าทรุดโทรม
- 2 ปานกลาง
- 1 ใหม่

4) สภาพโดยรวม
- 3 ทรุดโทรม
- 2 ปานกลาง
- 1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การใช้พื้นที่หาบเร่ แผงลอย

ในบริเวณวัดจะจัดให้มีตลาดนัดทุกวันพุธเป็นแหล่งจับจ่ายขนาดย่อมของชุมชน ทำให้ทุก ๆ สัปดาห์หลังจากเลิกตลาด วัดจะสกปรกเต็มไปด้วยขยะและไม่มีการจัดเก็บ และนอกจากนี้ที่บริเวณศาลาท่าน้ำด้านหน้าของวัด ซึ่งมีสภาพชำรุดทรุดโทรมมากยังเป็นจุดขายอาหาร ร้านตัดผมขนาดเล็กและเป็นจุดรถจักรยานยนต์รับจ้าง ซึ่งจะรับช่วงต่อเข้าไปด้านในของซอย นอกจากนี้ทางบริเวณด้านหลังของวัดและบริเวศาลาการเปรียญเก่ามีผู้ใช้พื้นที่เปิดทำอู่ซ่อมรถ โดยมีซากรถเก่าและซากรถยนต์จอดทิ้งระเกะระกะอยู่ทั่วไปภายในบริเวณด้านหลังของวัด ส่วนกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยการใช้พื้นที่วัดมากที่สุดคือกิจกรรมฌาปนกิจ

ที่พักอาศัย

ใต้ศาลาการเปรียญ มีผู้เช่าพักอาศัยกึ่งถาวรประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างของอู่ซ่อมรถที่เปิดกิจการอยู่ในวัด

ทางสัญจร

เนื่องจากวัดไม่มีรั้วกำแพง จึงเป็นการเปิดโล่งจากถนนเข้าสู่พื้นที่วัดได้โดยง่าย จากทางลงสะพานข้ามคลองคู้บอนเป็นถนนดินลูกรังชุมชนนี้เข้าออกได้มอร์เตอร์ไซด์รับจ้าง และรถซุบารุและมอร์เตอร์ไซด์จากปากซอยจะแบ่งเป็น 2 สาย สิ้นสุดที่หน้าวัดคู้บอนและสถานีค้นนายาวถึงจะเดินทางลึกเข้าไปอีกต้องต่อมอร์เตอร์ไซด์ที่คิวศาลาท่าน้ำวัด

มลภาวะ

เป็นสิ่งที่พบเห็นเป็นจุดสำคัญ บริเวณวัดและกุฏสงฆ์ตลอดจนพื้นที่สนามโล่งมีปริมาณขยะมาก มูลสัตว์และสัตว์เลี้ยงก็มีมากเช่นกัน และในขณะนี้คลองคู้บอนที่ไหลผ่านรอบรอบวัด เริ่มเป็นน้ำเสียทั้งนี้เกิดจากการปล่อยน้ำเสียจากชุมชนลงสู่ลำคลอง

สภาพแวดล้อมวัด

ชุมชนรอบ ๆ วัด ตั้งอยู่ห่าง ๆ กันไม่ค่อยมีการกระจุกตัว เป็นชุมชนบ้านจัดสรร ร้านค้า อาคารพาณิชย์ที่ไม่มีการรวมกลุ่มกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ก็ยังมีลักษณะโรกดังสินค้าตั้งอยู่เป็นระยะ ๆ แต่โดยทั่วไปวัดก็ถือเป็นศูนย์กลางชุมชนเหมือนกัน

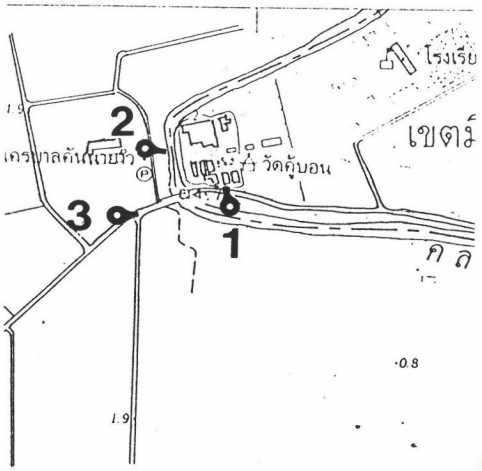

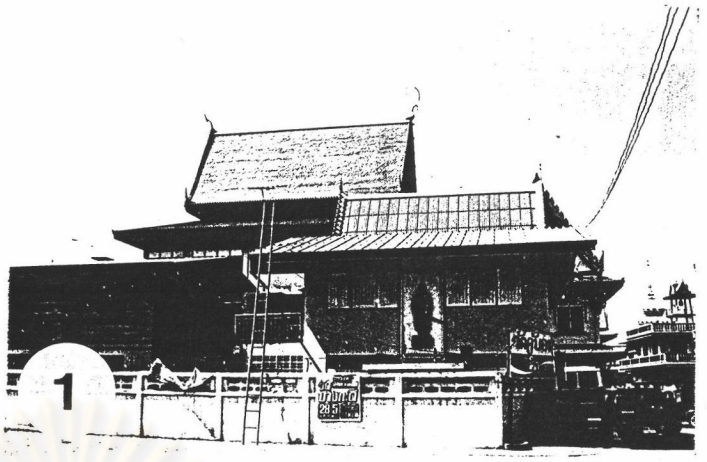

1 สภาพรอบนอกของวัด

2 สภาพคลองด้านหลังวัด

3 สภาพถนนบริเวณก่อนถึงวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 4-19

แสดง สภาพแวดล้อมวัดคู้บอน

ตารางที่ 4-26 แสดงภาพแวดล้อมวัดคู้บอน

รายละเอียดศึกษา	สภาพการเปลี่ยนแปลง	สภาพการมองเห็น	สภาพสถาปัตยกรรม	สภาพโดยรวม	รวม
1. ลักษณะชุมชน	3	1	1	2	7
2. การเข้าถึง	2	1	1	1	5
3. ภูมิทัศน์	2	2	2	2	8
4. สถาบันการศึกษา	1	1	1	1	4
5. สถาบันราชการ	1	1	1	1	4
6. พักอาศัย	3	1	1	1	6
7. พาณิชยกรรม	3	1	1	1	6
8. ตลาด	2	1	2	2	7
9. ร้านค้า/แผงลอย/หาบเร่	1	1	1	3	6
10. พื้นที่สันทนาการ/พื้นที่ว่าง	1	1	1	1	4
11. แหล่งท่องเที่ยว	-	-	-	-	-
12. สภาพความแออัด	-	-	-	-	-
13. มลภาวะ	2	1	0	3	6

หมายเหตุ :

1) สภาพการเปลี่ยนแปลง	2) สภาพการมองเห็น	3) สภาพสถาปัตยกรรม	4) สภาพโดยรวม
3 เปลี่ยนแปลงมาก	3 ถูกบดบัง	3 เก่าทรุดโทรม	3 ทรุดโทรม
2 เปลี่ยนแปลง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง	2 ปานกลาง
1 ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง	1 ใหม่	1 ใหม่	1 ดี

ประเมินผล

9 - 12 ปัญหาร้ายแรง ต้องแก้ไขเร่งด่วน

5 - 8 ปัญหารอการแก้ไข

1 - 4 ปัญหาระดับปานกลาง

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเข้าถึงและการสัญจร

เนื่องจากชุมชนมีถนนสายเดียวตัดผ่านมีซอยเล็กซอยน้อยไม่มาก และส่วนที่ตัดผ่านซอยเล็ก ๆ เข้าไปก็ไม่ลึก จึงถือว่าการเข้าถึงและการสัญจรสะดวก นอกจากบนที่พ้นจากถนนคอนกรีตไปแล้วเทานั้น

สภาพทั่วไปของอาคาร

ลักษณะอาคารริมถนนเป็นอาคารพาณิชย์ เป็นตึกสูง 4-5 ชั้น และบ้านจัดสรรรวมกันเป็นกลุ่มเป็นลักษณะบ้านเดี่ยว 2 ชั้น ส่วนมากอาคารไม้แบบเก่ามีให้เห็นน้อยมาก

สภาพการใช้ที่ดิน

ใช้เพื่อการพักอาศัย ส่วนการค้าเป็นเพื่อการบริการในชุมชนเท่านั้น กลุ่มการใช้พื้นที่หนาแน่นกระจุกตัวบริเวณปากซอย

ลักษณะทางสังคมและประชากร

ประชากรในบริเวณเป็นการผสมผสานของประชากรดั้งเดิมเพียงเล็กน้อยต่อจำนวนประชากรซึ่งมาจากที่ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่ประชากรเหล่านี้มีแหล่งงานไกลออกไปในเขตเมืองชั้นกลาง และเนื่องจากความไกลของแหล่งงานทำให้ผู้คนในชุมชนโดยเฉพาะในระดับฐานะปานกลางจนถึงฐานะดีไม่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มชุมชนที่เด่นชัด

สภาพปัญหาภายในวัด

วัดคู้บอนจากการสำรวจสภาพโดยรวมของวัดมีปัญหามลภาวะ และปัญหาของความขาดระเบียบเป็นอันดับแรก รองลงมาเป็นปัญหาความเสื่อมโทรมของสถาปัตยกรรม ปัญหาการใช้ที่ดินและปัญหาภูมิทัศน์เป็นปัญหาอันดับรองลงมา ส่วนปัญหาความแออัดอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะบริเวณกุฏสงฆ์ หอฉัน ซึ่งอยู่เบียดกับศาลาการเปรียญเก่า นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาการสัญจรถนนบริเวณหน้าวัดไม่ได้รับการพัฒนาปัญหาการใช้พื้นที่โล่งเป็นตลาดนัด และปัญหากิจกรรมภายในวัดซึ่งทางวัดไม่มีกิจกรรมอื่น ๆ สนับสนุนชุมชน

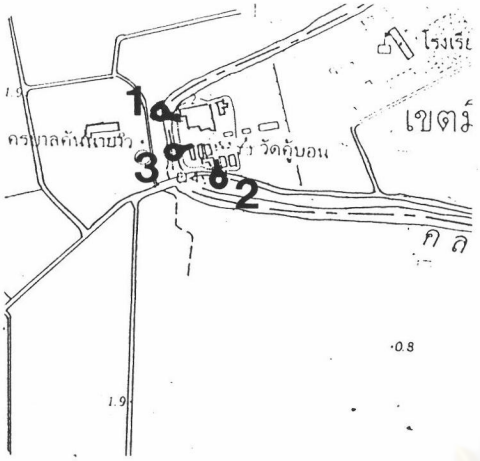

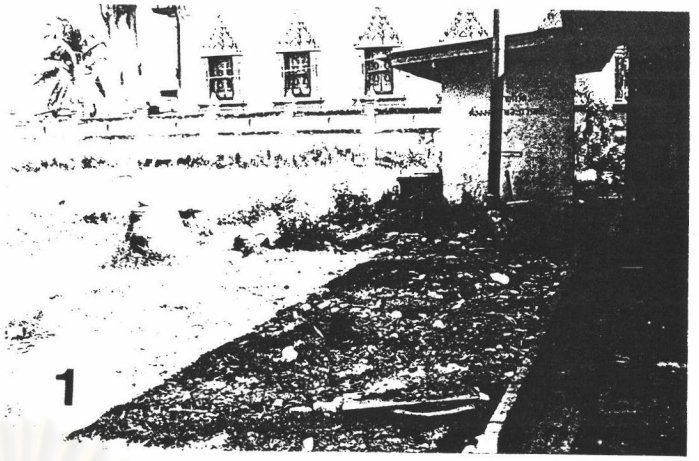

1 สภาพพื้นที่โล่งขาดการพัฒนา

2 ปัญหาสัตว์เลี้ยง, มลภาวะ

3 สภาพอู่ซ่อมรถในวัด

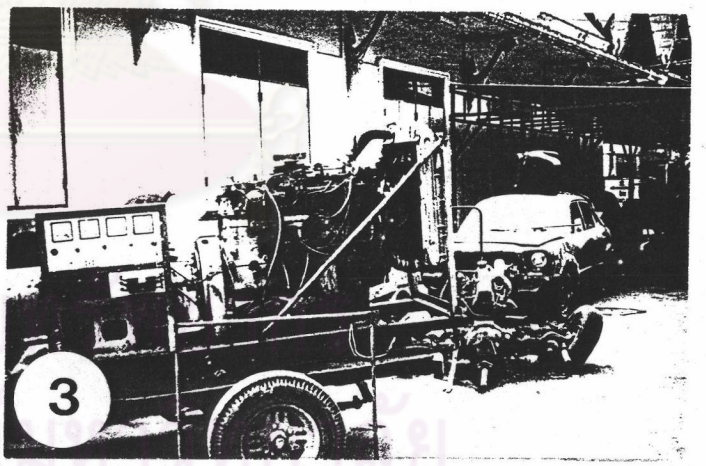

ศูนย์วิทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบที่ 4-20

แสดง สภาพปัญหาภายในและปัญหาแวดล้อมวัดคู้บอน

ตารางที่ 4-27 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดคู้บอน

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	4
2. ปัญหาภูมิทัศน์	3
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	4
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	1
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของ	3
สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม	
6. ปัญหาความแออัด	2
7. ปัญหาความมีระเบียบ	2
8. ปัญหามลภาวะ	4
9. ปัญหากิจกรรมภายในวัด	1
10. อื่น ๆ	1

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-28 แสดงสภาพปัญหาแวดล้อมวัดคู้บอน

สภาพปัญหา	ความรุนแรงของปัญหา
1. ปัญหาการใช้ที่ดิน	2 1
2. ปัญหาภูมิทัศน์	2 1
3. ปัญหาการเข้าถึง, การสัญจร	1 4
4. ปัญหาการใช้พื้นที่โล่ง	1
5. ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชน	1 3
6. ปัญหาความแออัดของชุมชน	1
7. ปัญหาความมีระเบียบ	3
8. ปัญหามลภาวะ	3 1
9. ปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน	2 1
10. อื่น ๆ	0

หมายเหตุ : ค่าความรุนแรงของปัญหา

4 มีปัญหารุนแรงมาก ต้องรีบแก้ไข

3 มีปัญหามาก รอการแก้ไข

2 มีปัญหาระดับปานกลาง

1 มีปัญหาน้อย

0 ไม่มีปัญหา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-29 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดคู่บอนที่มีต่อชุมชน

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน
1. สถานที่ตั้ง	3
2. ภูมิทัศน์	3
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	0
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	4
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	0
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	1
7. ฌาปนกิจ	4
8. ที่จอดรถ	0
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	2
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	0
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	1
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	0
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน	0

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

ตารางที่4-30แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดคู้บอนที่มีต่อเมือง

รายละเอียดศึกษา	บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง
1. สถานที่ตั้ง	0
2. ภูมิทัศน์	0
3. ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว	0
4. กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี	0
5. ใช้เป็นสถานศึกษา	0
6. ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ	0
7. ฌาปนกิจ	2
8. ที่จอดรถ	0
9. ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว	0
10. ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร	0
11. พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว	0
12. การใช้บริการสาธารณูปการ	1
13. ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม	0
และโบราณสถาน	

หมายเหตุ : ประเมินบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

4 มีความสำคัญมากที่สุด และมีความสำคัญดีเยี่ยม

3 มีความสำคัญมาก และมีความสัมพันธ์ดี

2 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

1 มีความสำคัญ และความสัมพันธ์ระดับพอใช้

0 ไม่มีความสำคัญ และความสัมพันธ์

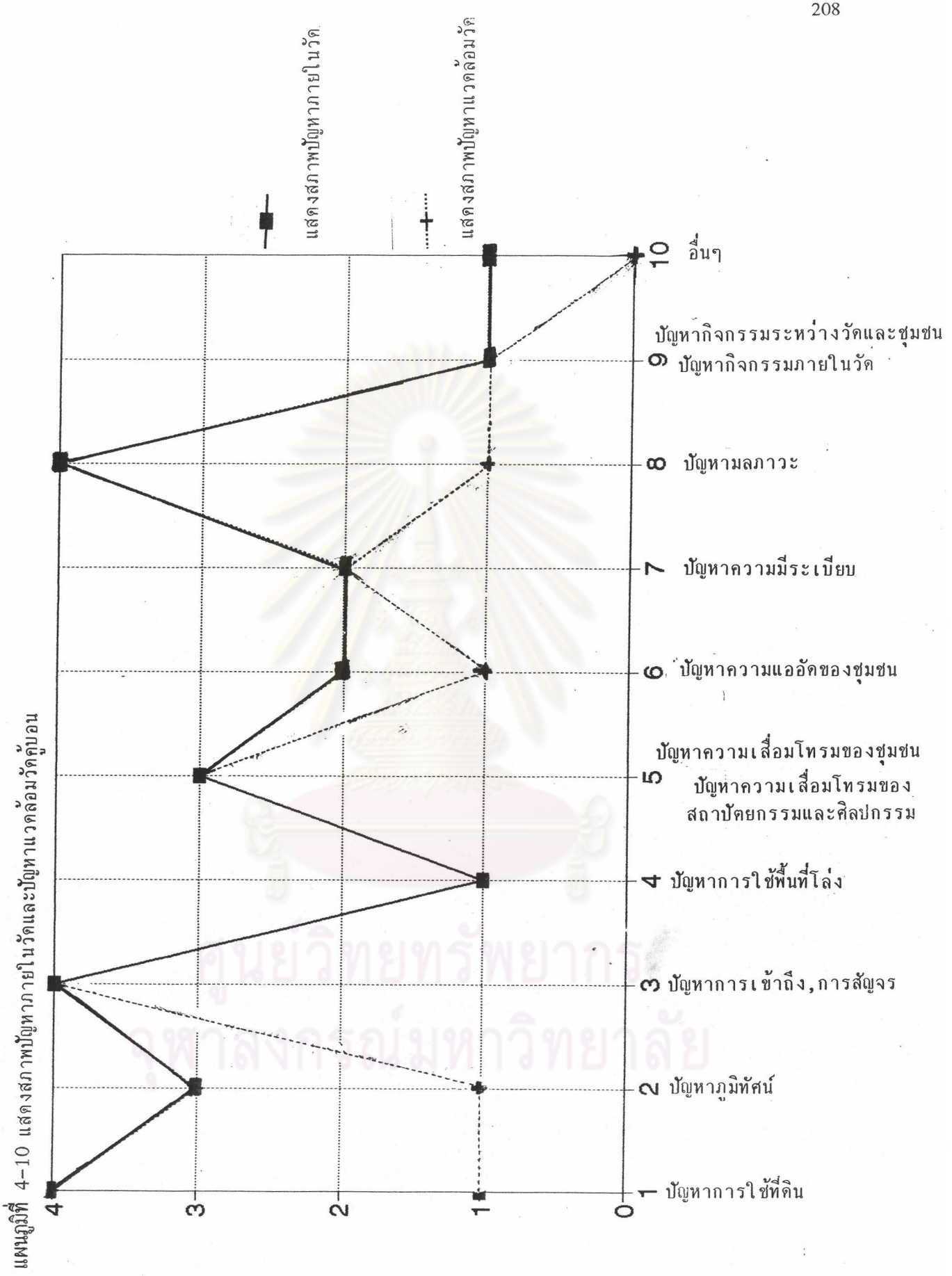

แผนภูมิที่ 4-10 แสดงสภาพปัญหาภายในวัดและปัญหาแวดล้อมวัดคูบอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

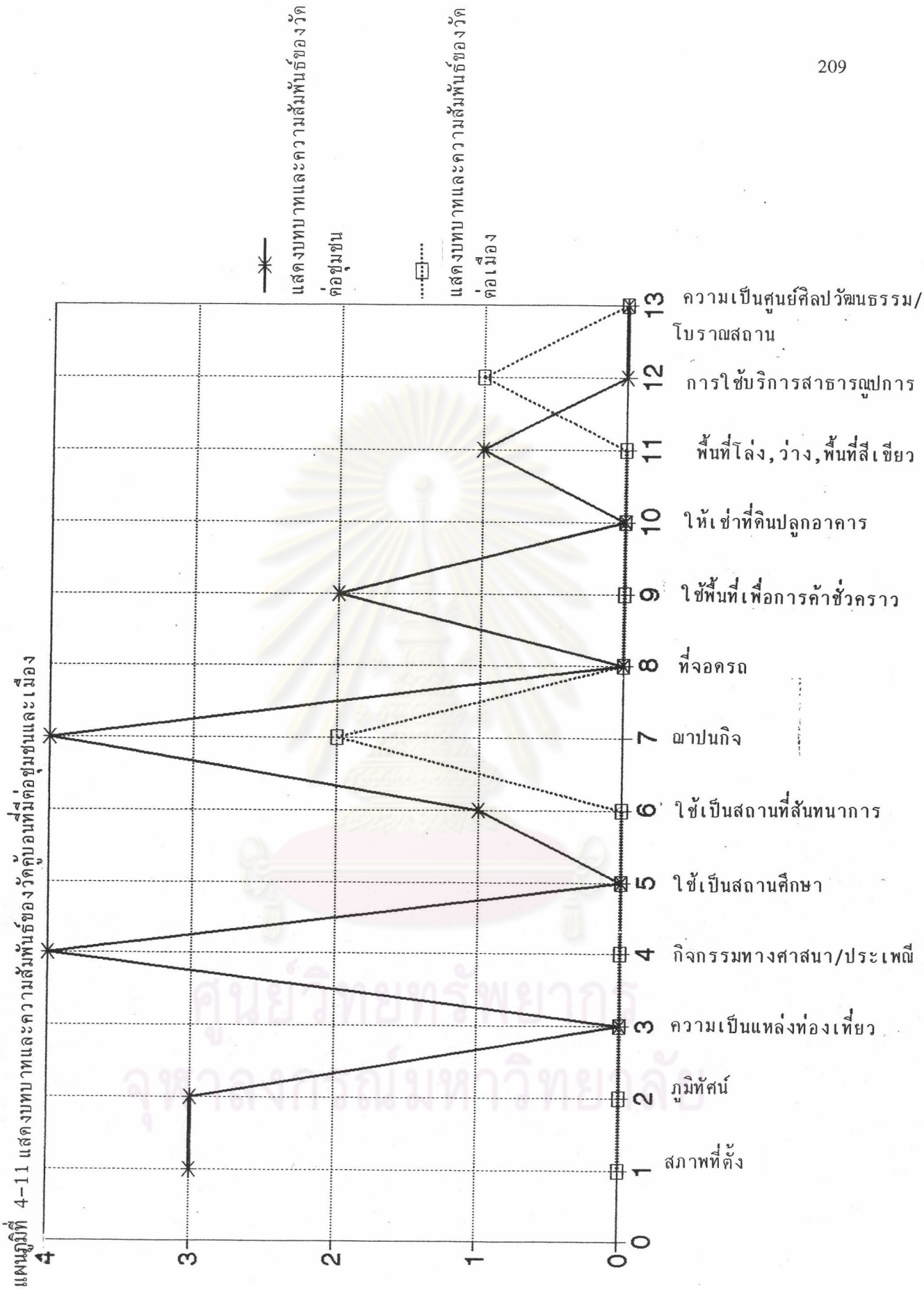
แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดต่อชุมชน
แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดต่อเมือง
ความเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม/โบราณสถาน
การใช้บริการสาธารณูปการ
พื้นที่โล่ง, ว่าง, พื้นที่สีเขียว
ให้เช่าที่ดินปลูกอาคาร
ใช้พื้นที่เพื่อการค้าชั่วคราว
ที่จอดรถ
ฌาปนกิจ
ใช้เป็นสถานที่สันทนาการ
ใช้เป็นสถานศึกษา
กิจกรรมทางศาสนา/ประเพณี
ความเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ภูมิทัศน์
สภาพที่ตั้ง
0
1
2
3
4
แผนภูมิที่ 4-11 แสดงบทบาทและความสัมพันธ์ของวัดกับชุมชนที่ตั้งและเมือง

สภาพปัญหาแวดล้อมวัด

ปัญหาความเสื่อมโทรมและความแออัดของชุมชนยังมีไม่มากนัก ส่วนปัญหาที่เด่นคือ ปัญหามลภาวะน้ำเสีย และปัญหาการจัดระเบียบชุมชนเช่นกัน นอกจากนี้ปัญหาในระดับเดียวกันที่น่าห่วงใยคือปัญหาการใช้ที่ดินซึ่งจะขยายตัวออกไปในอนาคต ปัญหาภูมิทัศน์และปัญหากิจกรรมระหว่างวัดและชุมชน เนื่องจากขณะนี้จุดศูนย์กลางชุมชนเปลี่ยนเป็นที่สถานีตำรวจค้นนายาว

บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชน

ปัจจุบันลักษณะทางสังคมของพื้นที่นี้เป็นไปอย่างหลวม ๆ ทำให้บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อชุมชนคลายตัวลง ประกอบกับความเพิกเฉยในการบริหารวัด ทำให้วัดอยู่ในสภาพซบเซา มีเพียงการใช้บริการทางฌาปนกิจ จากการสอบถาม วัดให้บริการฌาปนกิจข้ามเขตถึง 3 เขตด้วยกัน คือ เขตบางเขน เขตบึงกุ่ม เขตมีนบุรี

บทบาทและความสัมพันธ์ของวัดที่มีต่อเมือง

ดังกล่าวมาแล้วในระดับกว้าง วัดคู้บอนเป็นเพียงหน่วยให้บริการฌาปนกิจในเขตชานเมืองเท่านั้น การให้บริการสังคมทางด้านอื่น เช่น เป็นที่ตั้งหน่วยอนามัย จัดอบรมความรู้ด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการเป็นครั้งคราว จัดว่าวัดคู้บอนมีบทบาทเบาที่สุดในระดับเมือง

ประเมินสภาพปัญหาและสรุป

วัดคู้บอนในระดับวัดมีปัญหาเรื่องมลภาวะและการบริหารวัดมาก ทางวัดขาดความกระตือรือล้นในการพัฒนาวัด ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งสมควรพิจารณาหาแนวทางเพื่อแก้ไข เพราะวัดในแถบชานเมืองมีระยะตั้งห่างกันมาก แต่ละวัดน่าจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของแต่ละชุมชน แต่จากการศึกษาพบว่า ในทางตรงข้ามวัดในเขตชานเมืองมีภาวะน่าวิตกมากที่สุด ทั้งทางด้านกายภาพ และบทบาทความสัมพันธ์ต่อเมืองและต่อชุมชน

สรุปบทบาทและสภาพปัญหาของวัดในปัจจุบัน

บทบาทของวัดต่อชุมชนในปัจจุบัน

วัดในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทในจากเดิม เนื่องจากสภาพแวดล้อมของเมืองที่เปลี่ยนแปลง การที่มีสถาบัน หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ เข้ามารับภาระหน้าที่แทนวัด เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล ศาล โรงแรม สถานบันเทิงเริงรมย์ บทบาทหลักของวัดที่สืบเนื่องมาแต่อดีตอันได้แก่ บทบาทในการเป็นสถาบันการศึกษา ในการเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ยังคงอยู่ต่อมาในบางวัด ส่วนบทบาทที่ลดน้อยลงไปมาก คือ การให้บริการทางสังคมสงเคราะห์ และบทบาทที่เพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน คือ บทบาทการให้บริการด้านฌาปนกิจศพ จากการศึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 5 สามารถสรุปบทบาทของวัดในปัจจุบันออกได้ดังนี้ คือ

1. บทบาททางด้านการศึกษา มี 2 ลักษณะคือ การให้การศึกษาทางตรง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมสำหรับภิกษุสงฆ์และสามเณร โรงเรียนสำหรับฆราวาส ซึ่งมีหน่วยงานราชการที่เกี่ยวกับการศึกษาเข้ามาจัดการศึกษาแทนพระ ได้แก่ โรงเรียนเทศบาล ประชาบาล มัธยม และอาชีวศึกษา และอีกรูปหนึ่งที่เป็นการให้การศึกษาทางตรงคือ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ส่วนการให้การศึกษาทางอ้อมคือ การเปิดให้บริการห้องสมุด การเผยแพร่ธรรมะและงานอบรมจริยธรรมผ่านสื่อต่าง ๆ

2. บทบาทการให้บริการทางด้านสังคมเคราะห์ กิจกรรมการให้บริการทางด้านนี้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ในด้านของการเป็นสุสานและการฌาปนกิจ ซึ่งวัดราษฎร์จะมีความสำคัญต่อบทบาทนี้มากที่สุด เนื่องจากสามารถทำรายได้ได้ดี และการเป็นสถานสงเคราะห์ที่พักพิงในวัด จะพบว่า มีบุคคลนอกเหนือไปจากกลุ่มสงฆ์อยู่อาศัยด้วยเช่นกัน อาทิ ชี ลูกศิษย์วัด เด็กจรจัด ผู้สูงอายุ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาย และมีจำนวนไม่น้อยเป็นบุตรหลานหรือชาวบ้านที่ยากจน จึงถือว่าวัดเป็นสถานสงเคราะห์สำหรับผู้มีปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย และอีกบทบาทหนึ่งคือ การเป็นศูนย์สาธารณสุขเพื่อคนในชุมชน หรือศูนย์บริการทางด้านสุขภาพเคลื่อนที่

3. บทบาทพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งยังนิยมถือเป็นประเพณีปฏิบัติกันมารวมไปถึงประเพณีการบวชซึ่งมีความนิยมลดลงและวัดก็ยังคงดำเนินสืบต่อ บทบาทในการจัดกิจกรรมพิธีกรรมทางศาสนามาอย่างต่อเนื่อง

4. บทบาทในการเป็นสถานที่จอดรถ โดยเฉพาะในเขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีที่ดินมีราคาสูง และพื้นที่สำหรับจอดรถมีน้อย ปริมาณรถมากทำให้วัดจัดทำพื้นที่ ๆ ว่างเปล่าที่พอมีอยู่ให้เป็นจอดรถ และเป็นบทบาทที่สำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน

5. บทบาทในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ในปัจจุบันวัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางด้านศิลป โบราณสถาน และวัฒนธรรม ซึ่งบทบาททางด้านนี้ควรได้รับการสนับสนุนและพัฒนาอย่างถูกวิธีเพื่อป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นแก่วัดทางด้านกายภาพ

6. บทบาทในการเป็นแหล่งการค้าอื่นเกิดจากกิจกรรมซึ่งเกี่ยวเนื่องกับศาสนาและประเพณี เช่น การเป็นตลาดพระ เป็นศูนย์สมุนไพร และยากลางบ้าน เป็นที่สอนหัตถศาสตร์ หรือเวชศาสตร์ โหราศาสตร์ รวมทั้งให้บริการทางด้านี้ ซึ่งถือเป็นบทบาทที่มีส่วนทำให้เกิดความเบี่ยงเบนทางด้านภาพพจน์ของวัดมากที่สุด เพราะหากมีพระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติในกิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะเป็นการประพฤติผิดพระวินัยแล้ว ยังทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวัดและพระสงฆ์อีกด้วย

แม้ว่าวัดในปัจจุบันจะพยายามถือบทบาทของวัดให้เท่าเทียมกับในอดีต แต่ความพยายามดังกล่าวดูจะไม่ค่อยได้ผลเพราะสิ่งสำคัญที่สุดคือ พระภิกษุสงฆ์ไม่ได้รับความไว้วางใจและเชื่อถือพระสงฆ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันไม่ได้เป็นที่พึ่งพิงของประชาชนในแง่ของสติปัญญาอย่างสมัยก่อน มีพระภิกษุสงฆ์จำนวนไม่น้อยมาศึกษาวิชาทางโลกเพื่อจะเห็นได้ลาสิกขาบทมาประกอบอาชีพ ส่วนพระที่ยังคงอยู่ในเพศบรรชิตต่อไป บางองค์ได้ประพฤติเบี่ยงเบนไปจากพระธรรมวินัยดังกล่าวมาแล้ว ผู้ที่หวังเข้าไปพึ่งกลับได้รับความงมงายกลับมา ประชาชนที่มีความสามารถส่วนหนึ่งไม่ได้เข้าไปบวชเพื่อศึกษาธรรมะ แต่จะเข้าไปบวชในระยะสั้นมาแล้วก็สึกออกมาเป็นพิธี ทำให้วัดไม่ค่อยมีพระที่มีความสามารถ และเป็นผู้นำประชาชนในด้านจิตใจอย่างแท้จริง ประชาชน สถาบันสงฆ์ค่อยลงไปกว่าในสมัยก่อน ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกันระหว่างพระและประชาชน และมีส่วนทำให้บทบาทของวัดในปัจจุบันลดน้อยลงกว่าเดิม

สภาพปัญหาของวัด

ผลการศึกษาของสภาพวัดโดยรวมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และผลการศึกษาจากกรณีศึกษาทั้ง 5 ในบทที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ปัญหาของวัดและชุมชนเป็นผลกระทบที่ต่อกันและกันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ปัญหาของวัดเกิดจากการพัฒนาเมืองอย่างปราศจากกฎเกณฑ์ เพื่อรักษาสิ่งที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมโดยมุ่งพัฒนาในด้านแต่วัตถุเป็นหลัก มุมมองของนักธุรกิจและนักพัฒนาเมืองก็จะละเลยต่อความเป็นจริงที่วัดเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของชุมชน รวมทั้งการเพิกเฉยต่อปัญหาของบุคลากรในวัด พระสงฆ์และประชาชน ซึ่งอาจกล่าวโดยรวมได้ดังนี้

1. วัดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสารูปเมือง ถูกบดบังและถูกลดคุณค่าลงกิจกรรมการใช้ที่ดินบริเวณวัดมีลักษณะที่ไม่เหมาะสมและมีความสับสนปนเป เป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบและขัดต่อบทบาทในการให้ความสงบและเป็นที่พึ่งทางจิตใจ

2. รูปแบบของอาคารภายในวัดที่ก่อสร้างขึ้นในระยะหลังไม่สอดคล้องกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมเดิม

3. สถาปัตยกรรมเดิมถูกทอดทิ้ง มีสภาพชำรุดทรุดโทรม ขาดการดูแล และขาดการรักษาความสะอาดในบริเวณวัด

4. รูปแบบของอาคารสร้างใหม่ภายนอกวัด ทำลายคุณค่าและความสง่างามของวัด ส่งผลต่อสภาพภูมิทัศน์ เช่น ระดับความสูงบดบังทัศนียภาพวัด

5. ปัญหาทางเศรษฐกิจ และการแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้วัดบางแห่งกลายเป็นเพียงสถานบริการฌาปนกิจ หรือสถานที่จอดรถเท่านั้น

6. การที่วัดมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยขาดการวางแผนอย่างระมัดระวัง ทางด้านกายภาพ ทำให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสม รวมไปถึงกิจการค้าในรูปต่าง ๆ ที่ตามมา เป็นส่วนทำลายเอกลักษณ์ของวัด

7. การขาดกฎหมายและมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพในกิจกรรมที่มีผลกระทบโดยตรงต่อวัด

8. ความล่าช้าในการปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการที่จะเข้ามาดูแล จัดระเบียบให้แก่วัด หรือให้ความช่วยเหลือที่ทันต่อเหตุการณ์และสภาพปัญหาเร่งด่วนต่าง ๆ

9. วัดที่สำคัญตามชานเมืองเริ่มหมดความสำคัญต่อชุมชน หมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์เกิดขึ้นรายล้อมวัดแทนที่ชุมชนซึ่งมีความศรัทธาวัดแท้จริง

10. ความเสื่อมโทรมของชุมชนแวดล้อม ทำให้วัดสูญเสียเอกลักษณ์และปัญหายิ่งทวีความรุนแรงขึ้น หากไม่มีการควบคุมหรือมีมาตรการที่เหมาะสม

11. ปัจจุบันประชากรขาดความรู้สึก "รักวัด" และขาดภาพพจน์ที่ดีต่อวัด

12. ความละเลยและเพิกเฉยของพระสงฆ์ บุคลากรภายในวัด และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และประชาชน ในการพัฒนาและอนุรักษ์ในแนวทางที่ถูกต้อง

13. การแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคล บางกลุ่มโดยอาศัยทรัพยากร

ปัญหาของวัดที่เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไขเพื่อฟื้นฟูสถานะภาพของวัดให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ รวมไปถึงการช่วยรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเมือง โดยการพิจารณาวางแผนปรับปรุงอย่างระมัดระวัง โดยเริ่มจากภายในวัด และขอความร่วมมือจากชุมชน โดยมีภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ วัด ชุมชน และเมือง ก็จะสามารถแสวงหาหนทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะได้นำปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมาทำการคิดหาแนวทางประสานประโยชน์ดังกล่าวในบทของข้อเสนอแนะในการพัฒนาและอนุรักษ์วัดในกรุงเทพมหานคร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย